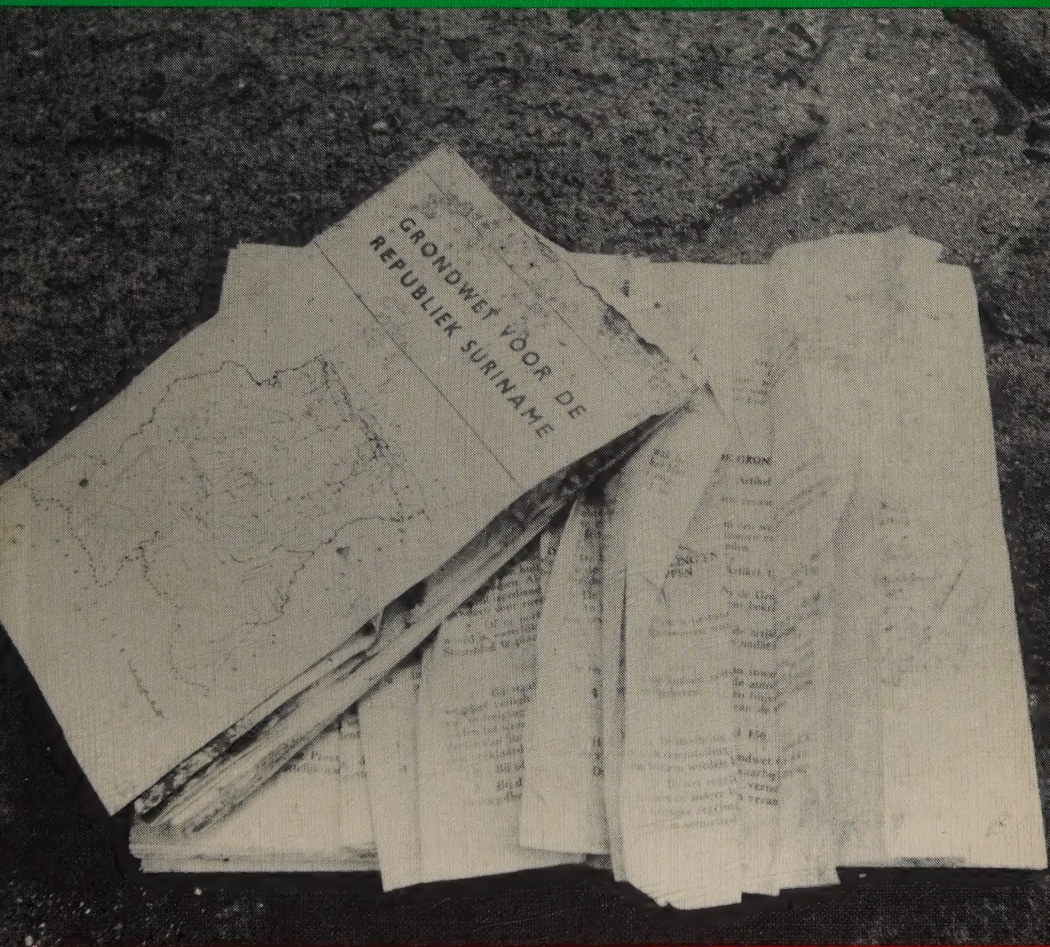
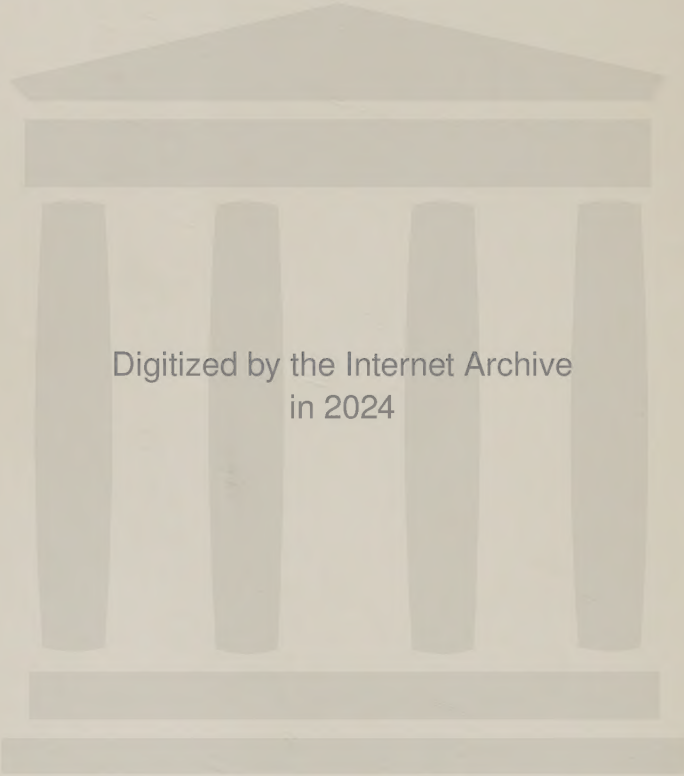

Balans van een Coup

drie jaar 'surinaamse revolutie'

Sandew Hira

Digitized by the Internet Archive
in 2024

Balans van een coup
drie jaar 'surinaamse revolutie'

Balans van een coup

drie jaar 'surinaamse revolutie'

Jan Keesen

Uitgeverij De Persgroep, Amsterdam

Balans van een coup

drie jaar 'surinaamse revolutie'

Sandew Hira

uitgave: Futile 1983, Rotterdam

I.S.B.N. 9063230575

© 1983 Sandew Hira

gezet uit de 10 pts Helvetica

vormgeving en druk: Futile Rotterdam

Inhoud

Voorwoord	pag. 7
1. De staatsgreep in Suriname Achtergronden en vooruitzichten	9
2. Coup en revolutie	56
3. Welk programma heeft de Nationale Militaire Raad?	69
4. Het surinaamse parlement is dood, maar leeft de democratie?	74
5. Remigratie Suriname	80
6. De Ormskirk-affaire	82
7. Komt er een nieuwe staatsgreep in Suriname?	85
8. Keerpunt in de ingreep?	90
9. De juli-akties 'Suriname geeft meer dan het krijgt'	93
10. Een half jaar 'surinaamse revolutie'	97
11. Een nieuwe fase in de klassenstrijd	107
12. Nieuwe politieke crisis rijpt in Suriname	117
13. 'Er verandert niets. De vriendjespolitiek keert terug'	121
14. Suriname een jaar na de staatsgreep	127
15. Democratie in Suriname en het Caraïbisch gebied	130
16. Bouterse wankelt tussen rechts en links	135
17. Uit Sachai-Tru, het orgaan van de BSL	139
18. Het dilemma van links	164
Noten	171

Voorwoord

De executies van 8 en 9 december 1982 hebben een grote schok te weeg gebracht in de surinaamse gemeenschap in en buiten het geboorteland. De moorden zijn vrijwel unaniem veroordeeld door de surinaamse bevolking. Er is slechts een uiterst kleine groep rond de legerleiding die bereid is deze daden goed te keuren. In de pers wordt de indruk gewekt alsof de linkse beweging verantwoordelijk is voor het klimaat voor deze executies. Ook wordt voorgesteld als of linkse krachten vanaf het begin Bouterse hebben gesteund. De auteur van dit boek, die mede-oprichter is van de Beweging van Surinaams Links (BSL) heeft in het kader van een hetze tegen links meermalen het verwijt gekregen dat ook hij vanaf het begin Bouterse en de legerleiding heeft gesteund. Deze verzameling artikelen, geschreven over een periode van ongeveer drie jaar, is een antwoord op dit verwijt. Hiermee willen we aantonen dat aantijgingen die ons trachten te verbinden met een steun aan de legerleiding geen enkele grond hebben.

Onze analyse van de staatsgreep van 25 februari 1980 is niet beperkt gebleven tot een beschouwing over de achtergronden van en het klimaat voor de coup. We hebben in verschillende publikaties de ontwikkeling van de politieke verhoudingen sinds 25 februari 1980 nauwkeurig gevolgd en geanalyseerd. De selectie uit deze publikaties geven een beeld van de krachten die uiteindelijk 8 en 9 december hebben geproduceerd. De executies zijn immers het resultaat van een proces van de afgelopen drie jaar. Dit boek verschaft informatie over de vraag hoe het zover heeft kunnen komen en maakt daarmee een balans op van drie jaar 'surinaamse revolutie'. Zo een balans is van groot belang voor de surinaamse bevolking in het algemeen en de progressieve beweging in het bijzonder. We moeten de lessen kunnen trekken van de afgelopen jaren om te kunnen bepalen hoe de strijd voor een beter Suriname in de toekomst gevoerd moet worden. Met name de linkse beweging zal zich moeten afvragen wat haar bijdrage is geweest en nog zal moeten zijn in deze strijd. Een eerlijke evaluatie van haar bijdrage is een vereiste om met succes in de huidige situatie een korrekte strategie te kunnen bepalen.

Hoewel deze evaluatie in verschillende artikelen al aan de orde komt, willen wij in het laatste hoofdstuk van dit boek ingaan op de fouten die de linkse beweging naar onze mening in de laatste drie jaar heeft gemaakt. De discussie over deze fouten kan ons alleen ten goede komen, want ook voor ons geldt het klassieke gezegde van de arbeidersbeweging dat de waarheid altijd aan de kant van de onderdrukten staat.

Wat is nu de waarde van onze analyse? Eén van de basisstellingen in onze analyse is dat er sinds 25 februari 1980 twee hoofdstromingen in het leger bestaan. Een stroming rond Bouterse en de groep van zestien die niet echt bij de vakbondsstrijd van de militairen betrokken was en een groep rond de Bond van Militair Kader (Bomika) die van de gedachte af wilde dat het leger een onderdrukingsinstrument tegenover het volk moest zijn. Het patroon van de politieke ontwikkelingen sinds 25 februari 1980 is in hoge mate door de strijd tussen deze stromingen bepaald. In onze analyse hebben we hier en daar inschattingfouten gemaakt. Zo hebben we het NMR—lid Van Rey aanvankelijk ingedeeld bij de Bomika-stroming, terwijl hij later duidelijk andere opvattingen erop na hield. Deze fouten waren het gevolg van onvoldoende informatie en niet van de analyse zelf. In hoofdlijnen is de juistheid van de analyse bewezen door het feit dat voorspellingen die we hebben gemaakt over de richting en het patroon van de ontwikkelingen sinds 25 februari grotendeels zijn uitgekomen. Zo hebben we twee maanden vóór de splitsing van de NMR deze splitsing voorspeld. Ook de opheffing van de NMR was een door ons voorspelde gebeurtenis. Natuurlijk zijn wij geen waarzeggers. De bedoeling van een wetenschappelijke analyse is niet om gebeurtenissen te voorspellen, maar om de richting van een ontwikkeling aan te geven. Zo hebben we op basis van een analyse van de spanningen, die zich vanaf de proklamatie van het Revolutionair Front in december 1981 voordeden, kunnen aangeven dat een rechtse coup in de lucht hing. Drie weken vóór de Hawker/Rambocus-coup waarschuwden wij dat een nieuwe Hawker zou opstaan indien er niet een uitbreiding van de democratische rechten zou plaats vinden. Die uitbreiding bleef uit en de coup vond inderdaad plaats.

We willen nogmaals benadrukken dat de uitkomst van onze analyses geen onvermijdelijke gebeurtenissen aangeeft. Dat kan alleen de geschiedenis doen. In het heden hebben mensen beslist nog een invloed op hun eigen toekomst. Met de oprichting van de Bewe-

ging van Surinaams Links op 23 mei 1982 is getracht om op basis van de hier gepresenteerde analyse een systematische propaganda op te zetten tegen de koers van Bouterse, tegen de manoeuvres van uiterst rechtse krachten die een fascistiese ontwikkeling in Suriname voorstaan en vóór een uitbreiding van de democratische rechten en vóór een politiek van ongebondenheid. Met dat laatste wordt vooral bedoeld dat Suriname zich meer op het Caraïbisch gebied dan op Nederland en Amerika zou moeten richten. We hebben ook de zwakte van de Bomika-vleugel in de NMR aan de kaak gesteld en geprobeerd om aan te geven dat die zwakte haar ondergang zou worden.

Deze analyse is over een periode van drie jaar verschenen in de volgende periodieken: *De Nieuwe Linie*, *Aisa-Samachar*, *Klassenstrijd*, *Span'noe*, *De Internationale*, *Caraïbisch Forum*, *De Waarheid*, *Weekkrant Suriname en Sachai-Tru*, het orgaan van de *Beweging van Surinaams Links*. Verder verscheen bij uitgeverij ISP (Internationale Socialistiese Publikaties) te Amsterdam een brosjure waarin de achtergronden van de coup worden uiteengezet. Voor dit boek is een selectie gemaakt uit deze publikaties. Bij het maken van deze selectie hebben we geprobeerd herhalingen, die noodzakelijkerwijs optreden in de verschillende artikelen, zoveel mogelijk te vermijden.

We hopen dat dit boek een positieve bijdrage zal leveren aan de meningsvorming over de ontwikkelingen sinds 25 februari en de toekomst van Suriname.

Sandew Hira, Den Haag, 11 januari 1983.

1.

De staatsgreep in Suriname

Achtergronden en vooruitzichten

Dit is de tekst van een brochure uitgegeven door Internationale Socialistiese Publikaties.

I. INLEIDING

Een wind van verandering waait door het Caraïbisch gebied. Ze is gestart als een storm die op 13 maart 1979 de diktatuur van Eric Gairy op het 110.000 inwoners tellend eilandje Grenada wegvaagde en een revolutionaire volksregering onder leiding van de New Jewel Movement installeerde. In de maanden daarop veranderde deze storm in een harde bries die de korrupte regimes van Patrick John in Dominica en John Compton in St. Lucia omver wierp en door sociaal-demokratische regeringen verving. De dwergen van de Caraïbische Zee waren opgestaan! Tegen de tijd dat Nicaragua aan de beurt was, was de bries al veranderd in een woeste tornado die met veel pijn en bloed een einde maakte aan één van de wreedste diktaturen in Zuid-Amerika. Op 19 juli 1979 rukten onderdrukte boeren- en arbeidersmassas de ketenen van uitbuiting van zich af om in vreugde en verdriet over de overwinning op Somoza en het verlies van 40.000 kameraden aan de wederopbouw van sandinistische Nicaragua te beginnen. De overwinningen in Grenada en Nicaragua hebben pijlen van hoop en kracht afgeschoten op het kruisvat in Zuid-Amerika en het caraïbisch gebied. Een kruisvat gevuld met de munitie van de revolutie, een socialistische revolutie.

Bij god en in Suriname is alles mogelijk, alles, behalve een radicale verandering, hetzij naar rechts, hetzij naar links. Een socialistische revolutie in Suriname, zo dachten velen, is een waandroom van uiterst linkse radicalen, en een fascistische coup een angstbeeld dat de komende tien tot twintig jaar zeker geen enkele grond

zou hebben. Met de staatsgreep van 25 februari 1980 zijn alle opvattingen over een lange periode van burgerlijk democratische overheersing en van een enigszins gammele, maar door de bank genomen toch stabiele parlementaire democratie, op de helling komen te staan. Zowel de burgerlijke partijen uit de 'oude politiek' als de linkse partijen van de arbeiders- en boerenbeweging hadden hun strategie gebaseerd op het voortbestaan, en de uitbouw van de parlementaire democratie.

De coup van 25 februari heeft een volstrekt nieuwe situatie geschapen. Wordt Suriname, evenals Grenada en Nicaragua, meegenomen in de draaikolk van de revolutie, of gaat zij de weg op van de militaire diktatuur? Wat is de aard en betekenis van de 'ingreep' – zo wordt de staatsgreep in Suriname officieel aangeduid – voor de strijd van onderdrukte groepen voor een beter bestaan? In deze brosjure gaan we hierop in aan de hand van een analyse van de achtergronden van en de konkrete ontwikkelingen rondom de coup. Wij hebben niet de pretentie dat hiermee het laatste woord is gezegd. Integendeel. Door deze analyse willen wij een bijdrage leveren aan de discussies over de politieke situatie in Suriname en de taken van de linkse beweging daarin. Een discussie die voor grote massa's van direkt levensbelang is. Kritiek op deze analyse stellen wij dan ook op prijs.

Voor een goed begrip van de betekenis en het karakter van de coup is het noodzakelijk om aandacht te schenken aan de sociaal-economische en politieke situatie in de laatste jaren. We beginnen dan ook met een beschouwing over de ontwikkeling van de surinaamse maatschappij tijdens de afgelopen tien tot vijftien jaar. Daarna gaan wij in op de vraag welke klassen, lagen en frakties belang hebben bij het verdwijnen van het Arronregime, en met hem, ook de parlementaire democratie.

Vervolgens geven we een analyse en beschrijving van het SKM-konflikt en de konkrete ontwikkeling vlak vóór en na de coup. Aan de hand van de meeste recente gebeurtenissen geven wij tenslotte een inschatting van mogelijke ontwikkelingen op het politieke vlak, en de daaruit volgende taken voor de arbeidersbeweging.

II. DE VERSCHERPING VAN DE KLASSENTEGENSTELLINGEN

De economische ontwikkeling

Vanaf het midden van de zestiger jaren treden er belangrijke veranderingen op in de sociaal-economische structuur van de surinaamse maatschappij. Veranderingen die ook in andere derde-wereldlanden merkbaar zijn geworden. De imperialistische bedrijven gaan steeds meer ertoe over om grondstoffen uit de derde wereld in die landen zelf te verwerken tot halffabrikaten of eindprodukten, eventueel in samenwerking met het lokaal kapitaal.

Met de bouw van de stuwdam in Brokopondo is in de voormalige nederlandse kolonie een begin gemaakt met de verwerking van bauxiet, het belangrijkste exportprodukt van Suriname, tot aluinaarde en aluminium.

De energie die door dit stuwmeer opgewerkt wordt, wordt gebruikt voor de omzetting van bauxiet in aluinaarde en aluminium. Het Brokopondoprojekt heeft een korte, maar heftige impuls gegeven aan de economische groei buiten de agrarische sektor. De produktie in de mijnbouwsektor tussen 1964 en 1968 sprong van Sf 64,0 miljoen naar Sf 139,5 miljoen. De overige industriële produktie steeg van Sf 18,3 miljoen naar Sf 52,9 miljoen. In diezelfde periode nam het relatieve belang van de industrie in de nationale ekonomie toe (van 7,8% van het bruto binnenlands produkt tegen faktorkosten in 1964 tot 12,0% in 1968). De produktie in de handel, het bank-, verzekerings- en transportwezen verdubbelde in vier jaar tijd.

Na 1968 treedt er een inzinking op. In 1969 daalt het bruto nationaal produkt, en in de jaren daarna vindt er een matige groei plaats. De winsten van de buitenlandse maatschappijen gingen echter met sprongen omhoog. In 1967 bedroegen de winstovermakingen naar het buitenland Sf 39,2 miljoen. In 1969 was dit al Sf 70,4 miljoen en sindsdien bleef het rond dit nivo hangen (1). Ook na 1968 blijft de bauxietproduktie en -verwerking de kurk waarop, de surinaamse ekonomie drijft.

De ontdekking van bauxiet in het Bakhuisgebergte heeft de belangstelling van het internationaal kapitaal voor Suriname vergroot. Het bij de onafhankelijkheid opgestelde Meerjaren Ontwikkelingsplan (MOP) stelt zich tot doel een (voor het buitenlands kapitaal) rendabele winning en verwerking van bauxiet tot aluinaarde en alumi-

um te verzekeren. Dit plan voorziet in de bouw van een spoorlijn van 72 km lengte van het Bakhuysgebergte naar het stadje Apoera waar in de toekomst aluinaarde en aluminiumsmelterijen komen te staan. De benodigde energie moet verkregen worden door de bouw van twee stuwdammen in de Kabaleborivier en bij de Davisvallen in West-Suriname. Aangezien sinds de oliecrisis de energiekosten in de kostprijs van aluminium enorm gestegen zijn (tot 35%) is goedkope energie een absolute noodzaak geworden voor een rendabele exploitatie van bauxiet, aluinaarde en aluminium (2).

De industriële produktie buiten de mijnbouw is na 1968 wel gegroeid, maar op een minder spektakulaire wijze dan de periode daarvoor. Met de buitenlandse handel ligt het anders. In een periode van vijf jaar (tussen 1971 en 1976) is de invoer gegroeid met 123%, terwijl de uitvoer een stijging vertoonde van 75% (3).

De ontwikkeling vindt haar oorzaken in de groei van de binnenlandse markt door de proletarisering van grote delen van de bevolking die vroeger nog zelf in hun voedselproduktie voorzagen, de toename van de luxe-konsumptie en het instromen van enorme hoeveelheden buitenlands kapitaal.

Ook in de landbouw vinden er vanaf het begin van de zestiger jaren diepgaande veranderingen plaats. Met de eerste ontwikkelingsplannen – het Welvaartsfonds en het Tienjarenplan – wordt de mechanisatie op grote schaal ingevoerd. Tot aan de oprichting van de Stichting Machinale Landbouw werd het belangrijkste landbouwprodukt (rijst) door kleinlandbouwers op de markt gebracht. De SML introduceerde nieuwe rijstgewassen en landbouwmethoden die een goedkope rijstproduktie mogelijk hebben gemaakt.

De landbouw werd steeds meer getransformeerd in een op kapitalistische leest geschoeid en sterk op de export gericht grootboerenbedrijf. In het produktiepakket van de landbouw neemt rijst een steeds belangrijkere plaats in. In 1968 bestond 48,1% van de landbouwproduktie uit rijst, in 1970 was dit al 63,3% (4).

Er treedt dus een verschuiving op in het produktiepakket van de landbouw, waarbij de produkten die voor de wereldmarkt van groot belang zijn op de voorgrond komen te staan. Voor de regionale verhoudingen heeft dit tot gevolg dat de distrikten die het goedkoopst produceren het grootste deel van de produktie voor hun rekening nemen. In distrikten als Coronie en Commewijne gaat de landbouw in een sneltreinvaart achteruit waardoor de bevolking gedwongen

wordt naar de hoofdstad Paramaribo te trekken in de hoop daar een beter bestaan te vinden. In Nickerie daarentegen zien we een ander beeld. In 1963 was 63% van het totale paddy-areaal in Suriname in dit distrikt gelegen; in 1969 was dit cijfer gestegen tot 75%, en in 1973 was al 91% van het totale paddy-areaal in Nickerie gekoncentreerd. De grootste rijstbedrijven treffen wij dan ook in dit distrikt aan (5).

Voor de andere landbouwprodukten (bacoen, citrus, oliepalm en suiker) geldt dat de staatsdeelname in de verschillende bedrijven erg groot is. Een wereldbankrapport van 1976 geeft een lijst van 14 grote bedrijven met staatsdeelname. Hiervan zijn 10 voor de volle 100% eigendom van de surinaamse staat; de overige zijn joint-ventures met buitenlandse bedrijven, zoals bijvoorbeeld de Landbouwmaatschappij Victoria. 28% van de aandelen van dit bedrijf is in bezit van de Hollandse Vereniging Amsterdam (HVA). Het management van de LMV is echter helemaal in handen van HVA (6).

De voordelen van joint-ventures voor het buitenlands kapitaal zijn van verschillende aard. Ten eerste, het risico van nationalisatie zonder compensatie wordt verkleind. Ten tweede, de risico's in de produktie (misoogsten) kunnen afgewenteld worden op de staat, zoals in het geval van het staatsbedrijf SURLAND N.V. Het Amerikaanse bedrijf United Fruit koopt (door haar) goedgekeurde bacoen van SURLAND tegen belachelijk lage prijzen waardoor het mogelijk wordt forse winsten te maken. SURLAND draait dan wel op verlies. De staat moet bijspringen om het bedrijf en de arbeidsplaatsen te behouden. Ten derde, door staatsdeelname wordt het mogelijk om grote hoeveelheden geldmiddelen aan te trekken om investeringen te doen die een partikulier bedrijf niet zou kunnen doen. Een voorbeeld hiervan is het HVA-project te Pattamacca in Oost-Suriname. Te Pattamacca wordt 5000 ha oliepalm aangelegd en een olieraffinaderij gebouwd. In oktober 1979 heeft de HVA een managementkontraakt afgesloten met de surinaamse regering, waarbij afgesproken is dat de HVA de directie voert over de toen opgerichte Landbouwmaatschappij Pattamacca. Hierdoor krijgt HVA de controle op de besteding van Sf 72,7 miljoen uit voor Suriname bestemde nederlandse ontwikkelingsgelden. Aangezien LMP verbonden is met de Landbouwmaatschappij Victoria (deze staat ook onder directie van HVA) kan de HVA bij de uitbouw van haar palmoliebedrijf (een joint-venture met de surinaamse overheid) over meer financiële beschikken dan als ze alleen haar bedrijf zou moeten opbouwen (7).

De nederlandse ontwikkelingsgelden hebben een essentiële rol gespeeld in de integratie en onderschikking van de surinaamse economie aan het buitenlands kapitaal. De eerste ontwikkelingsplannen die uit ontwikkelingsfondsen werden gefinancierd hadden tot doel een technische en financiële infrastructuur voor het buitenlands kapitaal te scheppen. Hierbij ging het om zaken als de bouw van wegen, bruggen en havens, de aanleg van polders, het verschaffen van belasting- en kredietfaciliteiten en het financieren van de onderzoeken naar het voorkomen en de exploitatiemogelijkheden van grondstoffen. Deze politiek is na de onafhankelijkheid niet veel veranderd. Het leeuwendeel van de Nf 2,7 miljard die door Nederland in het kader van het Meerjaren Ontwikkelingsplan aan Suriname ter beschikking is gesteld, wordt gestoken in het West-Suriname projekt dat tot doel heeft de surinaamse bauxiet op winstgevende wijze door buitenlandse bedrijven te laten exploiteren.

Ruim honderd miljoen nederlandse guldens zijn al besteed aan de bouw van de spoorlijn van het Bakhuisgebergte naar Apoera. Hoewel de bouw wordt uitgevoerd door een joint-venture van surinaamse, nederlandse en amerikaanse bedrijven, is de amerikaanse invloed toch verreweg het grootst. Het amerikaanse concern Morrison-Knudsen International Company Inc. is volledig gemachtigd namens de joint-venture op te treden. Het kontrakt dat tussen Suriname en de joint-venture is gesloten, bevat een opzienbarend artikel. Artikel 11 stelt: *'De aannemers en zijn buitenlands personeel zullen van alle surinaamse invoerrechten, havengelden, leges, lasten en belastingen, met inbegrip van belastingen op de inkomsten en salarissen van de aannemers en zijn buitenlands personeel, worden ontheven'* (De Ware Tijd, 19 maart 1977). Verder is overeengekomen dat als geen ontheffing wordt verkregen alle lasten bij de aanneemsom zullen worden bijgeteld. Het zijn natuurlijk niet alleen, of zelfs niet in de eerste plaats amerikaanse bedrijven die van de ontwikkelingshulp profiteren. In het spoorlijnprojekt heeft het nederlandse ingenieursburo NEDECO het nodige onderzoek gedaan. Zij houdt nog steeds toezicht op de bouw.

De nederlandse ingenieursburoos hebben een grote vinger in de ontwikkelingspot, zo groot dat de surinaamse Vereniging van Architecten, de surinaamse tegenhanger, het nodig vond om hiertegen te protesteren. In een brief aan de nederlandse ambassade, twee jaar geleden, protesteerde zij tegen het feit dat stelselmatig

projekten in handen worden gespeeld van Carimeco, waardoor deze een totale controle krijgt op de bouwmarkt. Carimeco is een dochteronderneming van het multinationale adviesburo van Has-selt en de Koning (De Vrije Stem, 15 maart 1978). Met de enorme stroom van gelden uit Nederland en de sterk toegenomen bouwakti-viteiten zijn ook de verdiensten van de ingenieursburoos gestegen. In 1974 werd Sf 21 miljoen naar het buitenland overgemaakt als betaling voor rapporten en adviezen van buitenlandse onderne-mingen. In 1976 was dit bedrag opgelopen tot Sf 54 miljoen (8). Zo komt een deel van de ontwikkelingshulp toch weer bij het kapi-taal terecht. En als we de hoge winstovermakingen (jaarlijks rond de Sf 80 miljoen) in ogenschouw nemen, dan zien we dat het zelfs om een heel groot deel gaat.

De sociale structuur

De economiese verandering in Suriname heeft diepgaande sociale veranderingen met zich meegebracht. Een nieuwe klasse van in-heimse kapitalisten doemt op, terwijl het proletariaat zich steeds meer uitbreidt.

De mechanisatie in de landbouw gaat gepaard met een landsane-ring waarbij kleine onrendabele bedrijven worden opgedoekt en over gaan in handen van grootlandbouwers. Om toch nog te kun-nen produceren moet de kleinlandbouwer zich in enorme schulden steken, want machinaal zaaien, oogsten, drogen etc. kost veel geld. Geld dat geleend kan worden bij de Landbouwbank tegen normale, dus voor de kleine boer hoge, rente. Het is dan ook niet verwonder-lijk dat steeds meer kleine boeren buiten het eigen bedrijf hun inko-men moeten zoeken of zelfs het bedrijf helemaal opgeven. In 1974 had al meer dan 75% van de kleine boeren additioneel inkomen no-dig omdat zij op het land niet genoeg verdienden (9). Zo worden zij gedwongen om hun arbeidskracht te verkopen aan de grote boeren die hun bedrijf op kapitalistische basis leiden. Zij die geen werk kun-nen vinden, verlaten de landbouw en trekken naar de stad. Het aan-tal arbeidsplaatsen in de landbouw is bij een groeiende bevolking gedaald van 26.000 in 1960 tot 15.000 in 1976 (10). De landbouwdis-триkten zoals Commewijne en Nickerie lopen leeg, terwijl Paramari-bo en distrikt Suriname evenals Nieuw Nickerie, de hoofdplaats van distrikt Nickerie, de toestroom van werklozen niet kunnen verwer-ken. De klasse van loonafhankelijken en half-loonafhankelijken

breidt zich steeds sneller uit. De overgebleven kleinlandbouwers zijn nog steeds in de ban van kapitalistische boeren. Deze treden op als opkopers van paddy waardoor ze hun greep op de kleine boeren versterken. De kleine boer is genoodzaakt zijn paddy aan de opkopers te verkopen, hetzij wegens een gebrek aan transportmiddelen, hetzij wegens de afspraak met de verhuurders van machinerieën, welke inhoudt dat de boer zijn paddy aan de verhuurder verkoopt. De verhuurders van de machinerieën zijn vaak ook zelf grootgrondbezitters.

Een ander probleem dat de kleine boer heeft met de agrarische kapitalist, is dat de laatste een grote invloed heeft op het staatsapparaat waardoor hij bij de gronduitgifte altijd aan het langste eind trekt. Zo zou in het kader van het Stondansiprosjekt in Nickerie 17.000 ha nieuw land aan kleine boeren worden uitgegeven. In 1976 bleek dat al ruim 11.500 ha onder veertien grote boeren was verdeeld (De Vrije Stem, 21 oktober 1976). Door juridische trucs en steekpenningen wordt er met het gronduitgiftebeleid gemanipuleerd. Ex-minister Soemita van Landbouw, Veeteelt en Visserij heeft zelfs een jaar gevangenisstraf gekregen wegens het aksepteren van smeergelden bij de uitgifte van landbouwgronden. Als het op steekpenningen aankomt, zijn de grote boeren onverslaanbaar. De controle op de waterpompen is een ander machtsmiddel van de grootlandbouwer tegen de kleine boeren. Door deze controle zijn de grote bedrijven in staat de irrigatie op een voor hun voordelige manier te regelen. Zo wordt de kleinlandbouwer niet alleen door de concurrentie, maar ook door niet-ekonomiese dwang uit de agrarische sektor gewerkt.

De uitstoot van arbeidskrachten uit de landbouw kan niet opgevangen worden door de niet-agrarische sectoren zoals mijnbouw, bosbouw of industrie. De investeringen in deze sectoren zijn kapitaalintensieve investeringen die alleen meer arbeidsplaatsen kosten. Kenmerkend voor de uitbreiding van het proletariaat is de groei van een werklozenleger van paupers. Zij bestaat niet alleen uit arbeidskrachten die het boerenbedrijf hebben opgegeven. De Indianen en Bosnegers uit het binnenland worden door het opdringend buitenlands kapitaal uit hun traditioneel leefgebied verjaagd. Het Indianendorp Apoera in West-Suriname moet plaats maken voor een te bouwen stad waar de bauxietverwerking en -verschepping zal plaatsvinden. De stad is geprojekteerd precies dáár waar de beste kostgronden van de Indianen zijn gelegen. Het grootste deel daar-

van is nu weggebulldozerd. Het bosnegerdorpje Santigrón dat voornamelijk van jacht, visserij en houtkap leeft, moet nu plaats maken voor de Burgerlijke Tuinbouw, een projekt dat op kapitalistische basis wordt georganiseerd. Galibi, een oud Indianendorp in Oostelijk Suriname, is in 1965 tot natuurreservaat verklaard. Wel mag een Nederlands bedrijf schildpadden vangen om aan de vraag naar schildpaddensoep, -tassen, -soeveniers etc. in Europa te voldoen. Het is de Indianen verboden om in het natuurreservaat te jagen. Bij de bouw van de stuwdam in Brokopondo werden de bosnegerdorpen geëvakueerd. Alle dorpen kwamen onder water te staan. De sociale structuur van de bosnegergemeenschap werd vernietigd.

Deze ontwikkelingen, die een volledige ontkenning van de grondrechten van de boslandbewoners betekenen, hebben ertoe geleid dat vele Indianen en Bosnegers naar de stad trekken en zich in en rondom Paramaribo in de meest erbarmelijke omstandigheden vestigen (11).

Een andere categorie van loonafhankelijken die het werklozenleger van paupers aanvult, bestaat uit jongeren en vrouwen. In 1975 was 57% van de surinaamse bevolking jonger dan 19 jaar. Naar schatting zal het aandeel van de leeftijdsgroep tussen 20 en 64 jaar in de totale bevolking toenemen van 38% in 1965 tot 46% in 1975 (12). Dat betekent een aanzienlijke groei van de beroepsbevolking die niet door de beperkte en reeds inkrimpende arbeidsmarkt opgevangen kan worden. Jongeren zullen dan ook steeds belangrijker deel uitmaken van het lompenproletariaat.

Onder de boslandbewoners, de uit de landbouw uitgestoten gezinnen en onder de jongeren zijn er talloze vrouwen die door de hoge inflatie, gebrekkige sociale voorzieningen en de verslechterende sociaal-ekonomiese toestand gedwongen worden om een inkomen buiten de huishouding te zoeken. Ze komen terecht in de laagst betaalde baantjes (wasvrouwen, bediendes, lotenverkoopsters, fabriekarbeiders e.d.). Vaak moeten ze hun lichaam verkopen om aan een behoorlijke baan te komen, waar ze nota bene slechter betaald worden dan hun mannelijke kollegaas. Evenals het instituut *buitenvrouw* (de bijvrouw van getrouwde mannen) is dit één van de schandelijkste manieren voor vrouwen om toch nog brood voor hun kinderen op tafel te krijgen.

Binnen de heersende klassen vinden er ook structurele veranderingen plaats (13). Hierboven hebben we al aangegeven dat er in de agrarische sektor een agrarische bourgeoisie opkomt, een klasse van

grootgrondbezitters die zelf niet op het land werken maar loonarbeiders exploiteren. Buiten de landbouw is er ook sprake van een opkomende klasse van lokale kapitalisten. Ze heeft vanaf het eind van de jaren zestig snel aan kracht gewonnen. Haar kapitaal zit voornamelijk in de industrie, de bouw- en konstruktiesektor en het transportwezen. Suriname kent geen ontwikkelde industriële bourgeoisie, maar er is wel duidelijk sprake van een tendens tot uitbreiding van het lokaal kapitaal. De nieuwe bourgeoisie, een nationale bourgeoisie, heeft een aantal belangrijke, nauw met elkaar samenhangende kenmerken. In de eerste plaats verschilt zij wezenlijk van de oude kompradore- of foetoeboi- (loopjongens) bourgeoisie. De kompradoren ontvangen een inkomen uit de winst die door buitenlandse bedrijven gemaakt wordt. De hoogte van dit inkomen is afhankelijk van de mate waarin de loopjongens van het buitenlands kapitaal hun best hebben gedaan om hun bazen de nodige voordelen te bezorgen. Ze bezitten zelf geen produktiemiddelen, hooguit handelshuizen. Op basis van hun verdiensten als vertegenwoordigers van buitenlandse ondernemingen, delen ze mee in de winsten (meerwaarde) van deze bedrijven. Het lokaal kapitaal, de nationale bourgeoisie, heeft zelf wél produktiemiddelen in bezit, en krijgt een inkomen op basis van de winsten die ze in haar bedrijf maakt. Ze is *in principe* dus niet afhankelijk van het buitenlands kapitaal. In de praktijk echter is er wel degelijk sprake van een afhankelijkheid van buitenlandse ondernemingen, maar deze afhankelijkheid is van een andere aard dan de afhankelijkheid van de oude kompradore-bourgeoisie.

De kompradore is een volledige slaaf van zijn buitenlandse meester, maar de lokale kapitalist is dat niet. Hij is voor zijn aankoop en afzet wel afhankelijk van buitenlandse ondernemingen, maar in principe kan hij dit zelf ter hand nemen. Ook kan de lokale kapitalist joint-ventures opzetten met buitenlandse bedrijven, waarbij de buitenlandse bedrijven over het algemeen domineren. Maar in wezen is dat ook een samenwerking tussen ongelijke partners, en niet een meester-slaaf verhouding. Dit onderscheid is belangrijk, omdat het aangeeft dat er grotere belangentegenstellingen kunnen bestaan tussen imperialisten en lokale kapitalisten dan tussen imperialisten en kompradores. De lokale kapitalisten zouden bijvoorbeeld vóór bevordering van de industrie op basis van importsubstitutie zijn, omdat zij daardoor de mogelijkheid hebben om een groter deel van de in Suriname geproduceerde meerwaarde (winst) voor de

eigen accumulatie te gebruiken. Deze belangentegenstellingen gaan echter niet zover dat de lokale bourgeoisie oprecht anti-imperialisties zou worden. De skepter van de socialistiese revolutie hangt boven het hoofd. Een anti-imperialisties verzet zou gemakkelijk kunnen omslaan in een anti-kapitalisties verzet, zoals de geschiedenis van de twintigste eeuw zo vaak heeft bewezen (Rusland, Cuba, China, Vietnam etc.).

Een tweede kenmerk van de nieuwe bourgeoisie in Suriname is dat ze hoewel groeiende, nog erg zwak is. Zij stelt allerlei pogingen in het werk om haar positie zowel ekonomies als politiek te versterken.

In juni 1979 hebben de surinaamse ingenieursburoos zich verenigd in de Orde van Raadgevende Ingenieurs in Suriname (ORIS) om georganiseerd voor de belangen van de ingenieursburoos op te komen. De rijstexporteurs zijn verenigd in de Vereniging van Rijstexporteurs, een organisatie die erop gericht is de exportpositie van de rijstexporteurs te bevorderen. Vanuit de Vereniging Surinaams Bedrijfsleven wordt al lang gepleit voor de stimulering van het eigen surinaams fabrikaat. Daarvoor zou onder andere een 'industrial board' moeten worden ingesteld ter bevordering van bestaande en nieuwe industrieën. De lokale bourgeoisie heeft ook geprobeerd via de bestaande politieke partijen haar positie te versterken. Daar komen we in de volgende paragraaf uitvoeriger over te spreken.

Een derde belangrijk kenmerk van de nationale bourgeoisie tenslotte, is haar houding ten opzichte van het rassenvraagstuk. De oude kompradore-bourgeoisie is in raciale frakties verdeeld. De VHP – de Vereniging Hindostaanse Partij, later de Vatan Hitkari Partij (Partij ter bevordering van de Nationale Welvaart) – vertegenwoordigt de hindostaanse fraktie van de kompradoren. De Nationale Partij Suriname (NPS) vertegenwoordigt de lichtgekleurde kreoolse protestantse fraktie terwijl de Progressieve Surinaamse Volkspartij (PSV) voor de belangen van de katholieke fraktie staat. De Kaum Tani Perseutan Indonesia (KTPI, Indonesiese boerenpartij) was aanvankelijk gebonden aan de javaanse kleine boeren, maar werd spoedig opgenomen in de kompradore-bourgeoisie. De materiële basis voor de verdeling van de kompradoren in raciale frakties is de concurrentie om de gunsten van het buitenlands kapitaal. Deze gunsten zijn afhankelijk van de voordelen die de verschillende frakties aan buitenlandse ondernemingen kunnen geven, en dat is weer afhankelijk van de controle op het staatsapparaat. De kompradorefraktie

die aan de macht is, controleert het staatsapparaat en kan dus bepalen welke bedrijven welke vergunningen krijgen tegen welke voorwaarden.

Iedere fractie probeert door de mobilisatie van de eigen raciale achterban een stevige poot in het parlement en de regering te krijgen ten koste van de andere raciale fracties. Maar de raciale polarisatie stuit ook op grenzen. De arbeidersklasse in Suriname, die vroeger voornamelijk kreools was, werd vanaf de zestiger jaren steeds meer aangevuld met arbeiders uit andere ethniese komaf. Voor het bewaren van de arbeidsvrede was een te grote polarisatie ook niet gewenst.

De nieuwe nationale bourgeoisie heeft geen absoluut wezenlijk belang bij een raciale polarisatie. In de nationale bourgeoisie vinden we ondernemers van verschillende ethniese afkomst die samen een bedrijf hebben opgezet. Een recent voorbeeld is het grammofoonproduktiebedrijf MALA's ENTERPRISES, dat een samenvoeging is van drie afzonderlijke bedrijven en in handen is van ondernemers uit verschillende ethniese groepen, namelijk de heren Ramdien, Sang A Jang en Geskus. Direkties en Raden van Kommissarissen zijn steeds meer van een multiraciale samenstelling. De Raad van Kommissarissen van de Surinaamse Brouwerij N.V. (Parbo Brouwerij, 155 arbeid(st)ers, 55 à 60% van het aandelen kapitaal is in handen van surinaamse ingezetenen) bestaat uit Kreolen, Chinezen en Hindoestanen. Vooral bij de nieuwere ondernemingen zien we een dergelijk beeld opkomen. Hieruit kan worden afgeleid dat in tegenstelling tot de kompradoren, de nationale bourgeoisie, of de individuele lokale kapitalisten geen materiëel belang hebben bij een raciale polarisatie. Deze polarisatie is een blok voor een goede samenwerking van de lokale kapitalisten en een gevaar voor de arbeidsvrede.

Met de bespreking van het derde kenmerk van de nationale bourgeoisie zijn we gekomen bij een ander aspect van de structurele veranderingen van de laatste tien tot vijftien jaar, de verhouding tussen rassen en klassen. Tot de Tweede Wereldoorlog was er sprake van een zekere parallelliteit van rassen- en klassenverhoudingen. Het overgrote deel van de boeren bestond uit Hindoestanen en Javanen, met uitzondering van de boeren in Coronie en Brokoppo. De arbeiders en ambachtslieden in Paramaribo bestonden voor het overgrote deel uit donkergekleurde Kreolen. De Portugezen en blanken beheersten de groothandel, de Chinezen bevolkten

de kleinhandel. Het ambtenarenapparaat was bemenst met kleurlingen. Hierbij gold hoe lichter van kleur, hoe hoger de positie in het staatsapparaat.

Na de Tweede Wereldoorlog, en met name vanaf het midden van de jaren zestig, werd de parallelliteit doorbroken. De Hindoestanen en Javanen trokken naar de stad, waar ze posities begonnen te bekleden in het ambtenarenapparaat, in de handel en de ambacht en als loonarbeiders. Dit proces is niet zonder raciale spanningen verlopen. Het veroveren van posities in het staatsapparaat is gepaard gegaan met het gebruik van een raciale druk. De voormannen van de verschillende ethniese blokken hebben met verwijzing naar een mobilisatie van hun ethniese achterban sleutelposities kunnen krijgen in het staatsapparaat. Deze positie hebben zij gebruikt om kapitaal te vergaren waarmee de sprong naar het eigen bedrijf werd ondernomen.

Zoals eerder is aangegeven zijn raciale spanningen een hinderpaal voor het uitbreiden van de eigen bedrijven. Onder de klasse van loonafhankelijken zijn de raciale spanningen zeker niet verdwenen, maar ze spelen wel een minder belangrijke rol dan in het verleden. Dat schept grotere mogelijkheden voor een multiraciale arbeiderspartij. In het eerste decennium na de Tweede Wereldoorlog was de ethniese faktor van groot belang in de politieke verhoudingen. De laatste jaren verdwijnt ze naar de achtergrond ten gunste van de klasse-faktor. En dat heeft alles te maken met de verscherping van de klassentegenstellingen binnen iedere ethniese groep. In iedere bevolkingsgroep treden de klassentegenstellingen meer dan ooit op de voorgrond.

Het klimaat voor de staatsgreep

De maatschappelijke tegenstellingen en spanningen in de surinaamse maatschappij zijn vanaf de zeventiger jaren scherper en heviger geworden. De grote staking van 1973, een politieke staking, heeft haar explosief karakter bloot gelegd. Het verzet van de massaas bereikte toen een hoogtepunt. Na 1973 zijn er in de leefomstandigheden van de arbeiders en boeren geen wezenlijke verbeteringen opgetreden. Integendeel. De wereldeconomische crisis had ook de aluminiumindustrie aangetast. In 1975 trad er een scherpe daling op in de produktie van bauxiet, aluminium en aluinaarde.

Hierdoor werd de werkloosheid in de mijnbouw, de belangrijkste sek-

tor van de economie, vergroot. Daarna is de productie weer opgetrokken, maar de ontwikkeling in deze bedrijfstak staat sterk in het teken van de verslechterende wereldeconomische situatie (14).

De vooruitzichten voor een verhoging van de levensstandaard van de massaas worden er daardoor niet beter op. Voor de heersende klassen, en met name de loopjongens van het buitenlands kapitaal, ligt dat anders. De enorme stroom van ontwikkelingsgelden heeft de korruptie in die kringen op een ongelooflijke manier gevoed. Recentelijk zijn er door de Nationale Militaire Raad onthullingen hierover gedaan die breed uitgemeten zijn in de pers. Ook zonder die onthullingen is de snelle verrijking van een kleine minderheid in de surinaamse samenleving in één oogopslag te zien. Een wandeling door de buitenwijken van Paramaribo is in dit opzicht erg leerzaam. Daar treft men de mooiste en meeste luxueuze huizen aan, compleet met zwembad, basketbalveld, en siertraliës. Dat laatste dient als een bescherming tegen de kriminele paupers die 's nachts vanuit hun krotten tevoorschijn komen op zoek naar geld en andere kostbaarheden. De heer des huizes is rond die tijd misschien nog in één van de vele hoerententen waar columbiaanse en haïtiaanse prostituees hun brood proberen te verdienen, of in de ontmoetingsplaatsen van de bourgeoisie zoals Het Park, Torarica en Palace. Daarbuiten verkopen kinderen van 13 en 14 jaar kranten of etenswaren tot laat in de avond.

De groeiende kloof tussen arm en rijk, een uiting van de verscherping van de klassentegenstellingen, is één van de oorzaken van de emigratie uit Suriname. Vlak voor de onafhankelijkheid vertrokken duizenden Surinamers naar Nederland. In de tweede helft van 1975 ging het zelfs om 6 à 7.000 per maand! Kort na de onafhankelijkheid is hieraan een eind gekomen. Van januari tot en met april 1976 was er in Suriname zelfs een immigratieoverschot. De onafhankelijkheid had nieuwe hoop gegeven op een verbetering van het lot van de grote massaas maar in 1978 nam de emigratie weer een hoge vlucht, en in de eerste maanden van 1979 vertrokken er al weer 2 tot 3.000 Surinamers per maand naar Nederland. Uit een onderzoek van Frank Bovenkerk blijkt dat in tegenstelling tot wat algemeen werd aangenomen de emigrantpopulatie *niet* hoofdzakelijk uit Hindoestanen en hoger geschoolde krachten bestaat, maar een voortzetting is van de emigratie van vóór 1975 (15). In het verleden is wel eens in verschillende dagbladen gesuggereerd dat het overwegend kreoolse NPK-bewind voor veel Hindoestanen de reden was

om naar Holland te vertrekken. Uit een willekeurige peiling bleken er van de 1103 emigranten 44,8 Kreools te zijn, 40,3% Hindoeistaans, 7,4% Javaans en 5,5% Chinees. De Hindoeestanen bleken in ieder geval niet in de meerderheid te zijn. Uit hetzelfde onderzoek kwam naar voren dat uit een steekproef van 419 mensen die zich bij de balie van het belastingkantoor in Suriname hebben gemeld, 47% 'onbelast' waren, hetgeen betekent dat hun inkomen zo laag is dat zij geen belasting hoeven te betalen. Een peiling naar het jaarinkomen van 144 gezinshoofden geeft de volgende verdeling te zien:

jaarinkomen van 2000 tot 4000	: 46 (32%)
jaarinkomen van 4000 tot 6000	: 52 (36%)
jaarinkomen van 6000 tot 8000	: 30 (21%)
jaarinkomen hoger dan 8000	: 16 (11%)

Uit deze gegevens blijkt geen spektakulaire oververtegenwoordiging van hoger geschoolden.

De betekenis van de nieuwe emigratie vanaf 1978 is tweeledig. In de eerste plaats is haar massaal karakter een uiting van verzet tegen het Arronregime. Op 25 november 1980 zal het verdrag tussen Suriname en Nederland die een soepele emigratieregeling mogelijk heeft gemaakt, ten einde lopen. Zou de Arronregering zijn blijven zitten tot die tijd, dan zou de emigratiestop gediend hebben als een stop op een fluitketel waarin de maatschappelijke spanningen naar een hoogtepunt koken. De stakingen van 1969, 1971 en 1973 hebben geleerd dat er maar weinig voor nodig is om deze spanningen tot een explosie te brengen. Een explosie die voor de heersende klassen altijd het gevaar in zich draagt dat daaruit een revolutie voortkomt.

In de tweede plaats ontnemt de emigratie het bedrijfsleven haar geschoolde krachten, én verlicht zij de neerwaartse druk op de lonen. Hoewel er *relatief* niet uitzonderlijk veel hooggeschoolde arbeiders vertrekken, is er absoluut toch wel sprake van een wegvloeiing van middenkader dat het bedrijfsleven hard nodig heeft. Het Arronregime heeft nagelaten hier iets aan te doen. De werkloosheid en grote import van gastarbeiders uit Guyana en Haïti oefenen een konstante neerwaartse druk uit op de lonen in het bedrijfsleven. Door de emigratie wordt er een zekere tegendruk uitgeoefend, hetgeen voor het bedrijfsleven ongunstig genoemd moet worden.

De ontevredenheid van de arbeiders en boeren met de regering Ar-

ron werd ook tot uiting gebracht in een groeiende steun voor de kleine linkse partijen. Deze zijn vooral na de staking van 1973 in hoog tempo opgekomen. De heersende klassen vrezen deze groeperingen, niet zozeer omdat ze revolutionair zijn, maar omdat ze geen betrouwbare bondgenoten zijn. De drie voornaamste partijen, het Democratisch Volksfront (DVF), De Progressieve Arbeiders- en Landbouwers-Unie (PALU) en de Volkspartij (VP) zijn bepaald geen radikaal-revolutionaire organisaties. Het DVF heeft na de verkiezingsnederlaag van 1977 besloten om de regering Arron te steunen. Hoewel deze maöïstiese organisatie – ze oriënteert zich op de huidige chinese leiding – in de stakingen van 1973 een belangrijke rol heeft gespeeld, is ze momenteel volledig aan het degenereren. Zij stelt thans niet veel meer voor. De PALU is niet verbonden aan een of andere internationale stroming in de socialistiese beweging. Ze is een mengeling van een arbeiderspartij en een partij voor de kleinburgerij. De voorzitter van de PALU, Iwan Krolis, is mede-eigenaar van een voedingsmiddelenbedrijf INTERFOOD N.V.. De PALU stimuleert het opzetten van kleine bedrijven metterdaad. Anderzijds heeft zij een poot in de vakbeweging. De PALU heeft nogal wat utopistiese socialisten die meenden dat het kapitalisme zonder strijd heer binnen kapitalistische verhoudingen doet denken aan oude utopistiese socialisten die meensen dat het kapitalisme zonder strijd en door de macht van het voorbeeld vernietigd zou worden.

De grote kracht van de PALU ligt vooral in de vakbeweging. Dat heeft zij vóór op de grootste van de kleine linkse partijen, de Volkspartij. De VP heeft weinig invloed in de vakbeweging. Wel heeft zij door haar weekblad Pipel een zekere greep op de massaas.

Haar werking oefent ze voornamelijk uit via haar vrouwenorganisatie, de Organisatie van Surinaamse Vrouwen (OSV), en haar jongerenorganisatie, de Nationale Jongerenbeweging (NJB). Vanuit Nederland wordt ze ondersteund door haar nederlandse afdeling en door het Suriname Comité. Internationaal onderhoudt ze goede kontakten met op Moskou gerichte organisaties zoals de Wereldfederatie van Demokratiese Jongeren (World Federation of democratic Youth) en de Wereldfederatie van Demokratiese Vrouwen (World Federation of democratic Women). In tegenstelling tot de Progressive People's Party van Guyana onder leiding van Cheddi Jagan, is de Volkspartij geen slaafse volgeling van Moskou.

De programmaas van de linkse partijen vormen geen gevaar voor de heersende klassen. Ze zijn niet zozeer gericht op het mobiliseren

van de massaas, maar op het behalen van parlamentszetels. Hoewel deze organisaties niet voorop lopen in de strijd van de arbeiders en boeren zijn ze in de ogen van de massaas het enige alternatief voor de oude politieke partijen van kompradore-bourgeoisie. Een radikaliserende van de massaas zal tot gevolg hebben dat de leidingen van deze organisatie, met name de Volkspartij en de PALU, een sterke druk naar links zullen ondervinden. De heersende klassen in Suriname zijn er niet van overtuigd dat deze leidingen die druk zullen kunnen weerstaan. Daarom zijn ze bevreesd voor een groei van vooral de Volkspartij en de PALU.

Een deel van de heersende klasse, met name de opkomende nationale bourgeoisie, heeft zich steeds meer gekeerd tegen de politieke overheersing van de kompradore-bourgeoisie. Haar bezwaren zijn in de eerste plaats van materiële aard. De kompradore-bourgeoisie is niet in staat gebleken een krachtig beleid te voeren ter bevordering van de binnenlandse industrie en, in het algemeen, ter bevordering van de belangen van de nationale bourgeoisie. Al in augustus 1979 schreef de Vereniging Surinaams Bedrijfsleven in een verslag van een algemene ledenvergadering: *'In het bedrijfsleven valt er een gevoel van onbehagen te constateren met betrekking tot het tempo, waarin de sociaal-ekonomiese ontwikkeling van het land zich voltrekt'* (SNA News Bulletin, no. 165, 22 augustus 1979). Op diezelfde vergadering worden er een aantal aanbevelingen gedaan die er op uit draaien dat er een efficiënt overheidsapparaat moet komen om een slagvaardig beleid te voeren en de arbeidersklasse via overleg tot matiging van hun looneisen moeten worden bewogen. De enorme loonverschillen tussen de bedrijfstakken – in de mijnbouw zijn de lonen ruim driemaal zo hoog als de lonen in de konstruktie of de handel – versterken de neiging van de vakbonden in de bedrijfstakken waar lage lonen worden uitbetaald om hun eisen te spiegelen aan het loonnivo in de bedrijfstakken waar de lonen hoger liggen. Maar omdat de kompradoren zelf geen bedrijven bezitten hebben ze nooit veel moeite gegeven om hier iets aan te doen. Integendeel. Het staatsapparaat is door hun toedoen gevuld met verborgen werklozen, dat wil zeggen ambtenaren die in dienst zijn genomen, niet omdat er werk voor hen was, maar als beloning voor verrichte diensten tijdens de verkiezingen. Het effect is dat veel arbeiders liever een aanvullende baan bij de overheid zoeken dan voor een lager loon bij de lokale bedrijven te werken.

Hierboven hebben we al uiteengezet welke bezwaren de nationale

bourgeoisie had tegen het emigratiebeleid, of liever het ontbreken daarvan, in de Arronperiode.

De nationale bourgeoisie had ook grote politieke bezwaren tegen het Arronbewind, en meer in het algemeen tegen de parlementaire democratie. Op het politieke vlak hebben de lokale kapitalisten geen uitgesproken eigen vertegenwoordiger. De oude politieke partijen zijn typies partijen van de kompradore-bourgeoisie. De hergroepering van de verschillende kompradore-partijen in grotere kombinaties moet gezien worden als pogingen om de verschillende frakties van de heersende klassen bij elkaar te brengen ten einde de heersende burgerlijke regering een brede maatschappelijke basis te geven. De vorming van de eerste NPK-regering (Nationale Partij Kombinatie) na de grote stakingen van 1973 had onder meer ten doel om door de opname van de PNR (Partij Nationalistische Republiek) de arbeidsrust te garanderen. De PNR had bij de stakingen van 1973 een belangrijk aandeel gehad. Toen al vrij snel bleek dat de NPK-regering niet in staat bleek te zijn de belangen van de nationale bourgeoisie effectief te bevorderen, is de VHP opgetreden als centrum voor de hergroepering van de verschillende kompradore-partijen. Een centrum dat onder de naam van de Verenigde Democratische Partijen (VDP) het alternatief voor de NPK zou moeten zijn. Bij de verkiezingen van 1977 bleek dat de NPK koste wat kost aan de macht wilde blijven. Door verkiezingsfraude werd er een tweede NPK-regering gevormd, maar dan zonder de PNR die al voor de verkiezingen uit de NPK werd gewipt.

Bij de, nu uitgestelde, verkiezingen van 27 maart dreigde hetzelfde te gebeuren. Vóór de verkiezingen had de VDP herhaaldelijk aangeboden een brede-basis-koalitie te vormen met de NPK. Arron heeft dat konsekwent geweigerd.

Een brede-basis-regering is door de linkse beweging als een bijna fascisties gevaar afgewezen. Voor een goede beoordeling van de brede-basis-politiek is het absoluut noodzakelijk om haar klassekarakter te onderkennen. Twee elementen lopen als een rode draad in deze politiek. In het verleden is de brede basis beschouwd als een brede *raciale* basis. Een regering bestaande uit politieke partijen met verschillende ethniese achterbannen zou dan een brede-basis-regering zijn. Tegelijkertijd is een dergelijke regering een eenheidsworst van *alle*, of de belangrijkste, kompradore-partijen. Haar politiek is er één van komplette onderwerping en uitverkoop van binnenlandse grondstoffen aan het buitenlands kapitaal. Met

de opkomst van de nationale bourgeoisie, hoe klein dan ook op dit moment, krijgt de brede-basis-politiek een andere inhoud. Arbeidsrust en klassensamenwerking zijn de peilers voor een ongestoorde accumulatie van lokaal kapitaal. Een brede-basis-politiek moet nu verschillende klassen – het proletariaat, de kleinburgerij, de kompradore-bourgeoisie, en de inheemse kapitalisten – met elkaar laten samenwerken. Dat betekent dat de vakbeweging, de linkse partijen en andere groepen die in verzet zouden kunnen komen (kerken, vrouwen etc.) betrokken moeten worden in het dragen van mede-verantwoordelijkheid in de instandhouding van de neokoloniale economie. Dat is tot de staatsgreep niet gelukt, maar er zijn wel pogingen in die richting geweest. De VDP hield nog altijd een deur open voor het Progressief Front. Reeds voor de vorming van het Progressief Front zijn er besprekingen geweest tussen de VDP, de PALU en de Derby-fractie van de PNR. Lachmon, de voorzitter van de VDP, heeft zelfs willen bemiddelen in het conflict tussen de twee stromingen in de PNR (zie verder). Hoewel er in het openbaar niets bekend is van besprekingen tussen de Volkspartij en de VDP of NPK, is het niet onwaarschijnlijk dat ook de VP samenwerking is aangeboden.

Vanwege de belangrijke rol van de PNR in de staatsgreep zullen we iets meer zeggen over haar klasse-karakter. In het politieke krachtenveld neemt de PNR een heel eigen positie in. Ze is ontstaan uit de kulturele vereniging *Wie Egie Sanie* (Ons eigen erfdeel), een situatie die zich ten doel stelde de volks-kreoolse cultuur te stimuleren. Daardoor vond ze zich direkt geplaatst tegenover de koloniale cultuur, de cultuur van de blanken, die iedere vorm van volkskultuur onderdrukte. Het is dan ook niet verwonderlijk dat *Wie Egie Sanie*, en later de PNR, vanaf het begin anti-kolonisties en nationalisties was. Op kultureel nivo betekende dit anti-kolonialisme een strijd voor de herwaardering van de oude kreoolse volkskultuur en de taal, het sranan tongo. Op politiek nivo betekende dit een strijd voor de onafhankelijkheid en voor de belangen van de, overwegend kreoolse, arbeidersklasse. De invloed van de PNR in de vakbeweging is dan ook niet te verwaarlozen. Het nationalisme van de PNR had tot voor kort geen duidelijk klassekarakter. Enerzijds had zij een sterke arbeidersaanhang en baseerde zij zich op de arbeidersklasse. Anderzijds stond zij voor de veredeling van de natie, een opvatting die in wezen door en door burgerlijk is. Na de stakingen van 1973 werd deze partij

opgenomen in de NPK onder leiding van Arron. De deelname van de PNR aan een burgerlijke regering heeft haar klassekarakter duidelijk gemaakt. Toen begonnen meningsverschillen zich te ontwikkelen tussen de Bruma-stroming, die een burgerlijk nationalisme voorstond, en een stroming onder leiding van de vakbondsleider Fred Derby, die de druk van de arbeidersbeweging voelde en daarom niet 100 procent achter het burgerlijk nationalisme kon staan. Vooral niet na het economies wanbeleid van Bruma dat bij de laatste verkiezingen van 1977 de PNR van het parlementair toneel wegvaagde. In de loop van 1979 en de eerste maanden van 1980 is het tot een openlijke splitsing gekomen. De Bruma-groep binnen de PNR werd door Robin Ravales geleid, omdat officieel Bruma zich uit de politiek had teruggetrokken. Deze groep sloot zich bij de VDP aan. De Derby-fraktie had bij de nu afgelaste verkiezingen voor 27 maart een verbond gesloten met de PALU. Globaal genomen kan gesteld worden dat de PNR-Ravales fraktie sterker onder burgerlijke druk staat dan de PNR-Derby fraktie, die meer een vakbondsburokratie binnen de PNR vertegenwoordigt. Het zou niet juist zijn om de PNR-Ravales fraktie als de politieke representant te zien van de nieuwe nationale bourgeoisie, maar zij is door haar nationalisme daar wel geschikt voor. Haar overwegend kreools karakter vormt echter een belemmering voor deze taak.

De politeke bezwaren van de nationale bourgeoisie tegen de regering Arron waren voor een deel ook bezwaren tegen het functioneren van de parlementaire democratie. Het parlement heeft in het algemeen twee functies. In de eerste plaats moet ze bij de grote massaas de illusies kweken en in stand houden als zouden de onderdrukte klassen op voet van gelijkheid met de heersende klasse invloed kunnen uitoefenen op het staatsbestuur. Het idee van de formele gelijkheid ligt ten grondslag aan de burgerlijke democratie. Formeel kan iedere burger zich verkiesbaar stellen voor een parlamentszetel. Formeel heeft iedere burger dezelfde stem. Formeel neemt iedere burger in dezelfde mate deel aan de besluitvorming op nationaal nivo.

De werkelijkheid is anders. De stem van de arbeider is niet de stem van de kapitalist. De heersende klassen hebben de controle over de drukkerijen, de radio, televisie en de pers. Zij hebben ongelooflijk meer mogelijkheden om de publieke opinie te beïnvloeden dan de arbeidersklasse. Bij de verkiezingen kunnen handelaren, binnen- en

buitenlandse ondernemers en kompradoren grote sommen geld spenderen om de kandidaat van hun keuze te steunen. De arbeider of kleine boer die bewust aan de opbouw van een arbeiderspartij zou willen meewerken beschikt niet over dergelijke financiële middelen. Als de parlamentskandidaten eenmaal gekozen zijn heeft het onderdrukte volk geen mogelijkheid meer om de besluitvorming te kunnen beïnvloeden via het parlement, maar moet vertrouwen op buitenparlementaire middelen zoals stakingen, demonstraties en dergelijke. De kapitalisten echter hebben allerlei andere middelen om het staatsapparaat hun belangen te laten dienen.

Wat betreft het parlement spelen informele kontakten in de hotels, bars, speeltenten, vrienden- en familiefeestjes een belangrijke rol. Daar vindt de beïnvloeding van parlementariërs plaats, al dan niet met behulp van smeergelden.

De illussies in de parlementaire democratie zijn onder het Arronbewind danig op de proef gesteld. Stelde het parlement vóór de NKP periode al niet veel voor, in de Arronperiode is het vertrouwen van de massa's in het parlement tot een dieptepunt gedaald. Dit is het duidelijkst naar voren gekomen tijdens de zogenaamde Koorndijkaffaire. De NKP had in het parlement een meerderheid van één stem, namelijk 20 van de 39 zetels. Met de plotselinge dood van het NPK lid Zalmijn raakte de regering Arron haar meerderheid kwijt. De oppositie stelde dat er nieuwe verkiezingen moesten komen, maar Arron weigerde. In plaats daarvan stelde hij voor de NPK-man Koorndijk tot lid van het parlement te benoemen. De oppositie weigerde hieraan mee te werken, en maandenlang was het een touwtrekkerij doordat de oppositie de parlamentsvergadering boycotte. Arron had geen quorum om een parlamentsvergadering te beleggen. Binnen de heersende klassen ontstond er een groot verzet tegen deze politiek van Arron. De Balie van Advokaten bestempelde Arron's voorstel als ongrondwettelijk, en de burgerlijke kranten schreeuwden ach en wee. Uiteindelijk heeft de oppositie haar konsekwente verzet losgelaten. In een akkoord tussen Lachmon en Arron, dat lange tijd geheim was gehouden, werd afgesproken dat de VDP zou meewerken aan het installeren van Koorndijk als parlamentslid. Arron beloofde toen dat op 27 maart verkiezingen zouden worden gehouden. Deze koe-handel vormde een dieptepunt in de parlementaire geschiedenis. Het vertrouwen in het parlement ging met sprongen omlaag. Ze verloor haar ideologische functie.

Een tweede funktie van de parlementaire democratie ligt hierin dat zij verschillende frakties van de heersende klassen in staat stelt op een vreedzame manier hun overheersing te kunnen voortzetten. Als alle partijen zich aan de spelregels van de parlementaire democratie houden dan is het mogelijk dat wanneer een partij of combinatie niet meer de steun heeft van de belangrijkste frakties van de heersende klassen, zij naar huis wordt gestuurd. De NPK heeft zich niet aan deze spelregels gehouden, evenals alle voorafgaande kompradore-regeringen. Maar de NPK heeft het wel erg bont gemaakt. Uit de Koorndijk affaire bleek al dat Arron koste wat kost aan de macht wilde blijven. Bij de vorige verkiezingen was er al sprake van fraude bij de uitslag in distrikt Kommewijne. Indien de twee zetels van Kommewijne naar de VDP waren gegaan zou de NPK niet in de regering hebben gezeten. Bij de komende verkiezingen was de nationale bourgeoisie er niet zeker van dat Arron het veld zou ruimen voor een andere combinatie, de VDP. De lokale kapitalisten, evenals de kompradoren en de imperialisten, hebben geen bezwaar tegen fraude bij de verkiezingen als het ten nadele is van de linkse partij die de grootste steun heeft onder de bourgeoisie, niet aan de bak kunnen komen, dan verliest voor haar het parlement haar funktie.

Het klimaat voor de staatsgreep werd geschapen, niet door iedere faktor afzonderlijk, maar door een samenloop van omstandigheden. De verscherping van de klassentegenstellingen; het weinig slagvaardig beleid van de regering Arron die meer aan zijn eigen zak dacht dan aan de belangen van andere belangrijke delen van de bourgeoisie, de opkomende nationale bourgeoisie; het disfunktioneren van de parlementaire democratie; het wegvallen van een brede maatschappelijke bais voor de NPK regering, een ontwikkeling die het duidelijkst tot uiting is gekomen in een kommuniquee van het Komitee Christelijke Kerken waarin felle kritiek geuit werd op het hele regeringsbeleid; de opkomende linkse beweging die bij een radikalisaatie van de massaas het centrum van massaverzet zouden kunnen worden. Dit zijn de faktoren die het klimaat voor een staatsgreep hebben geschapen. Het Financiëel Economies Magazine, een spreekbuis van het Nederlandse ondernemersdom, heeft naar aanleiding van een onderzoek naar het investeringsklimaat, het een en ander hierover geschreven:

"Het politiek klimaat", schreef de FEM in haar nummer van 20 mei 1976, "is redelijk rustig en wordt waarschijnlijk met argusogen

in de gaten gehouden door buurland Brazilië, dat geen troebelen en al helemaal geen kommunisten aan zijn grenzen kan velen.....Er is 'binnen de kleine kommunititeit van de surinaamse bevolking', zo vervolgde het blad, een groeiend aantal stemmen, dat genoeg heeft van allerlei stakingen, van de schijnwerkloosheid, van de tot niet veel leidende staatsinmenging en toenemende participatie in het bedrijfsleven. Die menen dat de staat genoeg moet nemen met een normale belastingheffing en het ondernemen aan ondernemers moet overlaten. Die vinden dat de werkschuwe jongens 's ochtends opgepikt en tewerkgesteld moeten worden om plaatsen als Victoria (olieplantage), Mariënborg (suikerriet), Surland (bacoven), baksteenindustrie enz, waar men nu ten dele met geïmporteerde krachten voornamelijk uit Guyana werkt. Vooral het gegeven dat in Suriname suiker schaars is, en dit sedert de regering plantages heeft overgenomen, wekt wrevel. Vooral omdat de regering dit wijt aan een tekort aan werkkrachten. Een en ander heeft ertoe geleid dat men er in sommige kringen niet helemaal meer van overtuigd is dat de demokratieve staatsvorm optimaal is voor een jong ontwikkelingsland in Zuid-Amerika. En die "sommige kringen" dat zijn er nog al wat. Met name de korrupsie voedt als een onderstroom de kritiek. Het moet dus geen verbazing wekken als bijvoorbeeld binnen een half jaar, de staatsvorm iets zou worden aangepast aan meer zuid-amerikaanse tradities."

Dat schreef de FEM in 1976. De specifieke combinatie van factoren voor een staatsgreep was toen niet optimaal aanwezig. Met de ontwikkeling van een vakbondskonflikt binnen de Surinaamse Krijgsmacht werden nieuwe perspectieven geopend.

III. DE STAATSGREEP

Het SKM—konflikt

SKM-konflikt

Bij de onafhankelijkheid op 25 november 1975 werd de Troepenmacht in Suriname (Tris), het surinaamse onderdeel van het nederlands koninkrijksleger, vervangen door de Surinaamse Krijgsmacht (SKM). Het duizend man tellend legertje, waaronder 200 onderofficieren, stond onder leiding van kolonel Elstak. Reeds in 1976 ontstond er onrust onder de onderofficieren. Daarbij ging het om een drietal zaken, te weten het benoemingsbeleid in de SKM, de grote salarisverschillen tussen verschillende kategorieën onderofficieren

en de kadaverdiscipline in het leger.

Het benoemingsbeleid in de SKM was niet gebaseerd op een beoordeling van de militaire kwaliteiten van de betrokkenen, maar op vriendjespolitiek. Dit was een bron van ergernis voor de onderofficieren. Daar kwam nog bij dat de legerleiding meer geïnteresseerd was in kleine pleziertjes dan in het opzetten van een efficiënt, in dit geval kapitalisties, leger. Kolonel Valk, hoofd van de nederlandse militaire missie in Paramaribo die tot taak had de SKM op zo breed mogelijk terrein te adviseren, heeft in een interview deze mentaliteit heel treffend geschilderd. *'Als je bij Elstak kwam', aldus Valk, 'was het na drie minuten: Waar heb je die schoenen gekocht, hoe was je vakantie, wil je nog een glaasje sap, een sigaret....Ze denken hier dat je kommandant bent als je een wit pak draagt, een Mercedes hebt, een vlot wijf en een mooi huis. Maar zo is het niet.'* (Trouw, 12 maart 1980). Het is dan ook niet verwonderlijk dat de in Nederland opgeleide militairen weinig respect konden opbrengen voor Elstak en de zijnen.

De loonverschillen tussen dienstplichtigen, surinaamse beroepsmilitairen en door Nederland betaalde onderofficieren, was een tweede bron van konflikt binnen het leger. Een dienstplichtig militair ontvangt minder dan zijn beroepskollega terwijl ze hetzelfde werk doen. Een 55-tal dienstplichtigen die sinds 1976 aanvragen hadden ingediend om als beroepsmilitairen in dienst van de SKM te treden, zijn steeds aan het lijntje gehouden terwijl de vriendjespolitiek in het benoemingsbeleid onbekwame officieren bevooroordeelde. Grote loonverschillen bestonden er ook tussen enerzijds militairen die in Nederland in dienst waren maar bij de onafhankelijkheid naar Suriname terugkeerden en surinaamse militairen werden en anderzijds TRIS—militairen die vóór de onafhankelijkheid in Suriname waren en toen tot de SKM toetraden. Beide categorieën kregen hetzelfde surinaamse salaris, maar de laatste groep kreeg een aanvulling tot het salaris dat ze voor de onafhankelijkheid ontvingen. Per maand betaalde Nederland ongeveer Nf 170.000 aan ruim tachtig militairen, waaronder ook leden van de Nationale Militaire Raad.

De gezagsverhoudingen binnen het leger, een derde konfliktbron, waren behoorlijk verziekt. Volgens de onderofficieren heerste er een kadaverdiscipline in de SKM. Er heeft een rage bestaan bij de kommandanten om boetes van Sf 20 en Sf 25 op te leggen aan militairen die de binnenkant van de koperen vest van hun broekriem niet hadden gepoetst. De sfeer van intimidatie die hierdoor gescha-

pen werd, had een averechtse uitwerking.

Reeds in 1977 hebben de onderofficieren, verenigd in de Bond van Onderofficieren, in het openbaar geprotesteerd tegen de wan-toestanden in het leger. De legerleiding trok zich hier niet veel van aan. In februari 1978 vormde de 'Bond van Onderofficieren' samen met de 'Algemene Bond van Burgerpersoneel bij de SKM' de 'Federatie van Bonden bij de SKM' om aan hun eisen kracht bij te zetten. Eind 1978 schreef sergeant Abrahams, sekretaris van de Bond van Onderofficieren een open brief aan de legerleiding waarin als voor-naamste eis genoemd werd het ongedaan maken van de 'kadaverdiscipline en rechteloosheid' en het restitueren van de boetes 'vanwege het niet poetsen van de binnenkant van de koppel'. De reactie van de legerleiding op deze brief was typerend voor haar opvatting over discipline in het leger. In plaats van onderhandelingen te openen met de bond, zoals een taktiese legerleiding gedaan zou hebben, ging zij over tot de arrestatie van Abrahams. Deze kreeg zes dagen zwaar arrest opgelegd. Negentig geuniformeerde onderofficieren hielden toen een sit-down aktie voor het parlamentsgebouw. Hun aktie had een enorm effekt. Waarnemend opper-bevelhebber Essed sprak van een militair oproer. Na koortsachtig overleg tussen de legerleiding en onderminister werd de bond voorgesteld om Abrahams een verweerschrift te laten indienen. Daardoor zou de beslissing met betrekking tot de ten uitvoer legging van de straf opgeschort worden. De bond wees dit principiëel af.

Abrahams handelde namens de bond, een afstraffing van deze sergeant betekende een aanval op de vakbondsrechten van de onderofficieren. Onderhandelingen met betrekking tot de kwestie Abrahams kon alleen op basis van de erkenning van de bond van onderofficieren als een vakbond, hetgeen principiëel inging tegen de opvatting van de legerleiding gesteund door de regering. Deze beschouwde de straf voor Abrahams als een straf van een militair door de legerleiding. De konsekwente en strijdbare houding van de bond bezorgde haar veel simpatie onder de bevolking. De erkenning van de vakbondsrechten van de militairen begon een steeds belangrijker eis te worden. Op basis daarvan verklaarden de vier vakcentrales in Suriname zich solidair met de aktievoerende onderofficieren. In een telegram aan de regering eisten de Moederbond, de Centrale van Landsdienarenorganisaties, de Centrale-47 en de Progressieve Werknemersorganisatie de erkenning van de Federatie van SKM—bonden. Het Surinaams Korporaalsverbond, toen nog

niet aangesloten bij deze federatie, verklaarde zich na een mislukte bemiddelingspoging eveneens solidair met de militairen. In de loop van de actie voegden honderden politie-ambtenaren zich bij de militairen. Onder druk van deze groeiende steunbetuigingen is er tenslotte een overeenkomst bereikt tussen de aktievoerders, de legerleiding en de regering, die inhield dat Abrahams wel een verweerschrift zou indienen, maar dat de tuchtstraf verder zou worden opgeschort en uiteindelijk vernietigd. De militairen beëindigden hun akties nadat Abrahams die bij de kwartieren van de militaire politie nabij het parlamentsgebouw verbleef, was vrijgelaten. De zaak was gesust, maar een officiële erkenning van de bond was er nog niet. Het zou een jaar duren voordat de onderofficieren weer op zo een schaal van zich zouden laten horen. In die tussentijd was de Federatie van Bonden bij de SKM in de Bond van Militair Kader (Bomika) veranderd. Het zelfvertrouwen van de onderofficieren was door de akties sterk gegroeid. De diskussies over de rol van de legerleiding leidden onvermijdelijk tot het ter diskussie stellen van de funktie van het leger. Volgens de Bomika moet het leger in een ontwikkelingsland als Suriname ingeschakeld worden bij de economiese opbouw van het land. Het leger, een ontwikkelingsleger, moet een sociaal-economiese funktie krijgen. Dat wil zeggen, dat militairen ook betrokken moeten worden bij de lopende ontwikkelingsprojekten. Er was zeker geen sprake van duidelijk uitgekristalliseerde opvattingen over de funktie van het leger, maar onder invloed van bovengenoemde akties zijn de diskussies hierover wel goed op gang gekomen.

Het gerommel in de SKM bleef voortbestaan. De Bomika stuurde verschillende brieven aan de legerleiding om aandacht te vragen voor hun klachten en eisen. Maar de legerleiding weigerde halstarig om de Bomika als een vakbond te erkennen en had dan ook geen oor voor de protesten van de militairen. Op 25 janurari 1980 stuurde Bomika een telegram aan de regering waarin het ontslag van opperbevelhebber Kolonel Y. Elstak en zijn adjudant luitenant-kolonel R. Essed geëist werd. In dit telegram werden Elstak en Essed beschuldigd van het uitlokken *'van handelingen gericht tegen de regering aan de vooravond van de verkiezingen'*.

Regering en legerleiding reageerden fel en geschrokken. Het telegram was ondertekend door B. Sital, voorzitter van de Bomika, L. Neede, ondervoorzitter, R. Abrahams, sekretaris, en de leden Ch. Mijnals, R. Braaf, R. Horb en I. Ramdanie. Tot driemaal toe heeft Aron individueel aan ieder bestuurslid een brief geschreven waarin

nader uitleg wordt gevraagd over het telegram. De bestuursleden weigerden de brieven te beantwoorden, omdat deze aan de Bomika gericht hadden moeten worden. Het SKM—konflikt was een vakbondskonflikt dus moet met de Bomika ook op basis van erkenning als vakbond onderhandeld worden. Dat was de mening van de Bomika. De regering dacht er anders over. Op woensdag 30 januari werd de wacht van de Memre Boekoe kazerne overgenomen door militaire politie. Ongeveer 150 militairen werd toen de toegang tot de kazerne geweigerd. De ingang van de kazerne was gebarrikaadeerd. Als reactie op deze daad bestormden de militairen de ingang, bezetten het terrein van de kazerne, en trokken zich terug in de officiersmess. De militaire politie sloot daarop de telefoon af en bewaakte de strategiese toevoerposten naar de kazerne waardoor de aktievoerders van de buitenwereld werden afgesneden. In een poging de militairen te intimideren trokken zwaar bewapende eenheden oproer- en militaire politie zich bij de ingang van de kazerne samen. Deze hadden zich intussen ongewapend op het kazerneterrein verzameld. De politie, die opdracht tot schieten had gekregen, sommeerde de militairen het terrein te verlaten. Deze bleven bij hun weigering. De politie hield nu in geknielde houding de wapens in aanslag. Slechts één officier, luitenant Michel van Rey, weigerde verantwoordelijkheid voor een bloedbad te nemen. Hij gaf zijn sterren terug aan de legerleiding en sloot zich bij de Bomika aan. De aktieleiding besloot toen dat de militairen de kazerne zouden verlaten, dit om een bloedbad te voorkomen. De gehele Bomika met simpatiserende militairen vertrokken daarop naar het George Streepy voetbalstadion waar ze bivakkeerden.

Naar aanleiding van deze aktie werd het bestuur van de Bomika door de regering van oproer beschuldigd. Op dezelfde woensdagmiddag werden Sital en Neede gearresteerd. De dag daarop volgde de arrestatie van Abrahams. De Bomika reageerde direkt met het zenden van een telegram aan Arron waarin de vrijlating werd geeist van Sital, Neede en Abrahams. Maar dit was in feite aan dovemans oren gericht. De drie militairen zouden voor de krijgsraad verschijnen. Een ware klopjacht werd ingezet om de overige bestuursleden voor de krijgsraad te halen. Maar deze waren intussen onvindbaar ondergedoken.

De militairen hadden grote simpatie verworven onder de bevolking. Een massabeweging begon op gang te komen. Vanwege een voetbalwedstrijd verlieten de militairen het George Streepy stadion in

de loop van de donderdag. Zowel de vakcentrale CLO als enkele vrouwenorganisaties boden de aktievoerders bivakruimte aan. Het ABO—gebouw, het ontmoetingscentrum van de CLO, werd omgedoopt in fort Bomika. Talloze dienstplichtigen sloten zich bij de Bomika aan. Om deze reden werd de wacht bij Arron's huis vervangen door beroepsmilitairen. Regelmatig werden er geld en voedselpakketten die door de bevolking verzameld waren, bij fort Bomika afgeleverd. Vooral de vrouwen van de sergeanten, verenigd in het 'Vrouwenkomitee 30 januari' waren aktief geweest om deze solidariteit op gang te brengen. De vakcentrales CLO en C—47, beide onder leiding van de PNR—Derby fraktie, legden hun volle gewicht in de schaal. De CLO riep alle leerkrachten en ambtenaren op om onder diensttijd over de SKM—kwestie te vergaderen. Op een vergadering van de CLO op 18 februari werd de strijd van de onderofficieren door de lidbonden gelijkgesteld aan de strijd om vakbondrechten in 1973.

De Bond van Haven- en Loodswezenpersoneel ging in staking. Andere bonden, zoals de politiebond en de bond van technies en administratief personeel bij de universiteit, verklaarden zich solidair met de militairen. Op de dag van het proces tegen Sital, Neede en Abrahams, op 20 februari, hadden duizenden mensen zich voor het gerechtshuis verzameld om blijk te geven van hun simpatie met de onderofficieren. Op 26 februari zou de uitspraak volgen: zes maanden gevangenisstraf en ontslag uit dienst. Voordat het zover was hadden zestien militairen een staatsgreep uitgevoerd onder leiding van.....sergeant-majoor Bouterse.

Slechts één lid van het ondergedoken bestuur bevond zich bij deze zestien militairen, namelijk R. Horb.

De betekenis van het SKM—konflikt

Voor een goed begrip van de staatsgreep en de ontwikkelingen na 25 februari is het absoluut noodzakelijk om de betekenis van de akties van de onderofficieren voor de klassenstrijd in Suriname nader te analyseren. De bourgeoisie was danig geschrokken van de vastberadenheid van de militairen om hun strijd door te zetten. In een kommentaar op de eerste akties begin vorig jaar, gaf het leidende burgerlijke dagblad De Ware Tijd onder de titel 'Wat de SKM—krisis ons zoal demonstreerde' een, vanuit burgerlijke standpunten, zeer scherpzinnige analyse van de betekenis van de Bomika-akties:

'De twee machtsorganen, die de overheid tot haar beschikking heeft, leger en politie, hadden', aldus het commentaar. 'zich tegen de overheid gekeerd in een weliswaar principiële maar toch ook weer onbenullige kwestie over het al of niet erkennen van vakbondsrechten. Hiermee zijn we in Suriname een gevaarlijke weg ingeslagen. We moeten gebeurtenissen nooit eng op zichzelf beschouwen. We moeten verder kijken naar de konsekventies. We zien zodoende dat het niet gaat om deze toevallige regering en om deze toevallige geforceerde vakbondskwestie. Wat SKM en politie nu gedaan hebben, doen ze morgen met een andere regering en overmorgen weer met een andere regering. De gezagsstructuur is vernietigd. Het onbehaaglijk vermoeden bestaat dat figuren van bepaalde politieke kleur het erop aangestuurd hebben om de mogelijkheden af te tasten. Dat lijkt ons te ver gezocht. Maar de (onofficiële)bond heeft met zijn actie de mogelijkheid wel aangetoond dat leger en politie een eigen weg inslaan....De overheid had geen enkel orgaan meer om in te grijpen, want ook politie deed mee. Maar juist door het volledig slagen van deze demonstratie van macht, demonstreerden de militairen en politie niet meer betrouwbaar te zijn voor de overheid, niet alleen deze toevallige overheid' (16).

Drie elementen in dit commentaar verdienen een nadere uitwerking. In de eerste plaats de onbetrouwbaarheid van het leger als onderdrukkingsapparaat. De primaire functie van het leger is het onderdrukken van verzet. In maatschappijen waarin de arbeiders en boeren aan de macht zijn, zoals Grenada en Nicaragua anno 1980, is de functie van het leger het onderdrukken van het verzet van een kleine minderheid van kapitalisten en uitbuiters. Om eventuele aanvallen af te slaan van de legers van Somoza of van Gairy of van de Amerikanen, die een interventiemacht in het caraïbisch gebied aan het opbouwen zijn, wordt in deze landen het gehele volk bewapend. Wekelijks worden in de volksmilities – zelfverdedigingskomitees in de bedrijven buurten en scholen – militaire trainingen gehouden om de massa's voor te bereiden op acties van de verdreven dictators. Daarnaast bestaat ook een geregeld leger, in Nicaragua het Sandinistische Volksleger en in Grenada het Revolutionaire Volksleger, dat samen met de milities op nationale schaal de verdediging van het land organiseert.

In een neokoloniale maatschappij als Suriname, is de staatsmacht in handen van het verbond van kompradorenbourgeoisie, agrarische

kapitalisten en nationale bourgeoisie. Iedere keer als arbeiders en boeren in opstand komen tegen hun onderdrukking en uitbuiting, zo leert de geschiedenis ons, treden leger en politie op om dit verzet te breken als andere middelen, zoals onderhandelingen, ideologische beïnvloeding en omkopen van de leiders van de massastrijd, gefaald hebben. De staking van 1973, evenals de geschiedenis van het verzet in Suriname zelf, heeft weer bewezen hoe politie en leger worden ingeschakeld om een staking te breken.

De akties van de militairen hebben een bom gelegd onder deze functie van het leger. De kompradorenregering van Arron is niet in staat gebleken het SKM—konflikt voor de totale bourgeoisie op een taktiese wijze op te lossen. Daardoor legde ze het hele onderdrukkingsapparaat lam; een gevaarlijke ontwikkeling, niet alleen voor de kompradoren, maar voor alle andere frakties van de heersende klassen. Immers, juist nu de klassentegenstellingen in Suriname zich verscherpen kan de dynamiek van de massastrijd vrij snel een explosief karakter geven aan een op zich 'onbenullige' kwestie.

Daarmee komen we op het tweede element die de aktie van de onderofficieren zo een grote betekenis heeft gegeven, de dynamiek van de massastrijd. Een revolutie, de omverwerping van een maatschappelijk systeem, is niet het resultaat van een weldoordacht plan van de massaas, hoewel fundamentele verandering in de maatschappelijke verhoudingen, de produktieverhoudingen, niet mogelijk is zonder de mobilisatie van de massaas. Een strijdbare voorhoedegroep, die ingeworteld is in de arbeiders- en boerenklasse, en die leiding geeft aan de strijd van de onderdrukte groepen en klassen in een maatschappij, kan echter wel bewust een revolutionaire situatie helpen creëren waardoor de massaas de macht kunnen grijpen door de bestaande staatsmacht te breken en de regering ten val te brengen. Hiervoor is het noodzakelijk om de strijd van de verschillende delen van de massabeweging met elkaar te verbinden en konsekwent te leiden naar een konfrontatie met de politiek van de heersende klasse.

Iedere massastrijd heeft door de dynamiek van de strijd deze potentiële mogelijkheid. De stakingen van 1969 en 1973 hebben aangetoond dat de val van regeringen het gevolg kan zijn van een uitbreiding van eisen van stakende arbeiders. Ook de akties van de Bomika hebben de dynamiek van de massastrijd duidelijk bloot gelegd. De strijd van de onderofficieren is begonnen als een strijd voor rechtvaardigere loonregelingen, tegen vriendjespolitiek en tegen de

kadaverdiscipline in de SKM. Maar al gauw is de eis van de erkenning van de vakbondsrechten erbij gekomen. Op basis van deze eis konden de vakcentrales zich achter de militairen scharen.

In de tweede fase van het SKM—konflikt zijn duizenden op de been gekomen om hun sympathie met de militairen te tonen. Een andere eis was er intussen bijgekomen: het aftreden van de legerleiding. Indien er geen staatsgreep had plaatsgevonden zouden andere groepen waarschijnlijk met hun eigen eisen de strijd zijn ingegaan. De Centrale Van Landsdienarenorganisaties bijvoorbeeld lag al een aantal maanden in de clinch met de regering Arron. De oorzaak van het ongenoegen bij de CLO was het feit dat de regering een arbeidsovereenkomst, waarin loonsverbeteringen waren overeengekomen, niet uitvoerde. Als het SKM-konflikt lang genoeg geduurd zou hebben, zou het voor de hand hebben gelegen dat ook de vakbeweging met haar bezwaren tegen de regering Arron op de propen kwam. Hetzelfde geldt voor de landbouwers, vrouwen, jongeren, Indianen en Bosnegers, buurtbewoners die met een watertekort te kampen hadden, en bejaarden die geen ouderdomsuitkering konden krijgen of werklozen die al jaren zonder werk liepen. Voor iedere sektor uit de heersende klassen zou dit een uitermate gevaarlijke ontwikkeling zijn, temeer daar er nu, in tegenstelling tot 1969 en 1973, een grotere linkse beweging bestaat die een machtsvacuüm gemakkelijk zou kunnen vullen. De dynamiek van de massastrijd is het resultaat van de actie van de massabeweging en haar leiding en de reactie van de heersende klasse, of leidende sectoren daarvan. Als er voor de bourgeoisie ruimte is voor concessies aan de massabeweging, dan kan zij door gedeeltelijk toe te geven aan de eisen van de massaas een domper leggen op de massastrijd. Het gevaar is echter ook aanwezig dat de concessies door de massaas en haar leiding worden uitgelegd als een verdere stimulans tot strijd. Dit is het dilemma waar de kompradorregering van Arron mee zat. Toegeven aan de eisen van de Bomika zou een reorganisatie vereisen van de toenmalige legerleiding. Daar zijn al gedachten over geweest in kringen van de regering. Er werd een Kommissie Abendanon ingesteld om de problemen in de Krijgsmacht te onderzoeken. De konklusies van dit rapport zijn niet openbaar gemaakt, maar er mag worden aangenomen dat het niet erg lovend was over Elstak c.s.. Later heeft de opperbevelhebber van de SKM zelf onthuld dat er druk op hem werd uitgeoefend om af te treden. *'De regering wil mij allang naar huis sturen'*, zei Elstak bij het proces tegen Bomika

bestuursleden, een jaar later, *'maar ze weten niet hoe, ik ben de hoogste in rang'* (SNA News Bulletin, no. 32, 21 februari 1980). Geen haar uit de weelderige snor van Elstak dacht aan aftreden. De kompradore-regering stelde zich toen toch maar achter de SKM—leiding.

Voor andere sectoren van de bourgeoisie, die zich terdege bewust zijn van de dynamiek van de massastrijd, was er een reden temeer om het Arronregime kwijt te raken.

Een andere faktor die de dynamiek van de massastrijd bepaalt, is het karakter van de leiding van de massabeweging. Hiermee zijn we op het derde element in de Bomika akties gekomen.

'Het onbehaaglijk vermoeden bestaat', schrijft De Ware Tijd in bovengeciteerd kommentaar, *'dat figuren van bepaalde politieke kleur het erop aan gestuurd hebben om de mogelijkheden af te tasten.'* Dat is helemaal niet zo ver gezocht, zoals De Ware Tijd schijnt te denken. De ondervoorzitter van de Bomika, L. Neede, staat bekend als lid van de PNR, en met name van de Ravales-fraktie. Het ligt voor de hand om te veronderstellen dat Neede niet onafhankelijk van de leiding van de Ravales-fraktie heeft gehandeld in het SKM—konflikt. In de loop van het SKM-konflikt is dat ook wel gebleken. Eén van de leiders van de Ravales-fraktie, Mr. Frank Leeflang, is als adviseur van de Bomika binnengehaald. Leeflang stond bij de, nu uitgestelde, verkiezingen van 27 maart, kandidaat voor de VDP. De Ravales-fraktie maakt deel uit van de VDP. Bruma, de geestesvader van de Ravales-fraktie was bij het proces tegen de Bomika bestuursleden, de verdedigende advocaat. Later zijn zowel Bruma als Leeflang aangesteld als formateur van een burgerraad. Leeflang is momenteel minister van binnenlandse zaken. Gezien deze ontwikkelingen is het nogal naïef te veronderstellen dat het Bomikabestuur enkel uit a-politieke 'jongens' bestond. Het is waarschijnlijker dat er vanaf het begin twee vleugels in dit bestuur zaten. Enerzijds een vakbondsvleugel bestaande uit militairen die oprecht opkwamen voor de rechten van de onderofficieren, en een duidelijke burgerlijke stroming die met andere oogmerken opereerde. Voordat we hier dieper op ingaan, moeten we iets meer vertellen over het karakter van de burgerlijke politiek.

Hierboven hebben wij al uiteengezet dat er binnen de heersende klasse een fraktie, de nationale bourgeoisie, genoeg begon te krijgen van de regering Arron, en daardoor ook van de parlementaire democratie. Nu moet men dit niet opvatten als het resultaat van

een soort nationale vergadering van lokale kapitalisten waarop besloten wordt de regering van Arron naar huis te sturen. De politiek van de nationale bourgeoisie is de politiek van de meest vooruitgeschoven delen van deze klasse. Dat wil zeggen, de houding van de lokale kapitalistenklasse is in wezen de houding van die delen die zich bewust zijn van de fundamentele materiële belangen van deze klasse en ook de politieke kracht hebben om daarvoor te vechten. Deze delen kunnen en zullen in het algemeen bouwen op de steun van de rest van de klasse. Juist omdat er geen sprake is van een hecht georganiseerde nationale bourgeoisie in Suriname is het zo moeilijk om een bepaalde groep personen of organisaties aan te wijzen die de politiek van de nationale bourgeoisie bepalen. Dat wil echter niet zeggen dat een dergelijke groep niet bestaat. De PNR-Ravales-fractie, samen met de verschillende sekties van de Vereniging Surinaams Bedrijfsleven en delen uit de VDP en NPK (met name de jongere oppositionele groepen) zouden een dergelijke groep kunnen vormen. Indikaties hiervoor zullen wij in de volgende paragraaf geven. Waar het hier om gaat is de vaststelling dat binnen de nationale bourgeoisie er groepen aanwezig zijn die heel bewust inspelen op de politieke ontwikkelingen in Suriname.

Het SKM-konflikt stelde de nationale bourgeoisie voor een aantal problemen. De onbetrouwbaarheid van het leger en de politieke dynamiek van de strijd van de onderofficieren was niet een gevaar voor Arron alleen, maar voor alle sektoren van de heersende klassen.

Dit gevaar moest bezworen worden. Tegelijkertijd moest het Arronbewind het veld ruimen voor een straffere regering die in staat zou zijn een politiek van bezuinigingen, reorganisatie van het staatsapparaat en bevordering van de nationale industrie uit te voeren, maar dan wel gesteund door een betrouwbaar onderdrukkingsapparaat.

Een konsekwente strijdbare houding van de Bomika zou Arron kunnen dwingen toe te geven aan de eisen van de onderofficieren die in wezen zelfs in het laatste stadium van het konflikt slechts een efficiëntere krijgsmacht tot gevolg zouden hebben. De opvattingen over een ontwikkelingsleger waren nog nauwelijks uitgewerkt. Bleef Arron toch nog volharden in zijn steun aan de legerleiding, dan zou een staatsgreep de oplossing moeten brengen. Dit waren nu de taken van de burgerlijke stroming in de Bomika: enerzijds de regering Arron en de legerleiding tot aftreden dwingen,

anderzijds binnen het leger de grond rijp maken voor een staatsgreep. Het sociaal en politiek klimaat was aanwezig.

Op deze wijze een staatsgreep uitvoeren bracht ook risico's met zich mee. Er was geen zekerheid dat de vakbondvleugel van de Bomika zich niet tegen de burgerlijke stroming zou keren. Tegelijkertijd was er voor de bourgeoisie ook geen andere mogelijkheid meer. Arron bleef koppig volharden in zijn politiek, terwijl de massabeweging op gang kwam. De revolutionaire storm uit het caribiees gebied stond voor de deur. Aan de andere kant waren de risico's ook weer beperkt want – en dit is tragisch – Suriname heeft nog geen revolutionaire arbeiderspartij. De linkse partijen zijn voor de staatsgreep altijd de grootste voorvechters geweest van de parlementaire democratie. De kern van hun strategie was gericht op de uitbouw van de burgerlijke parlementaire democratie. De parlementariërs zijn slecht, maar het systeem is uitstekend.

Kies betere parlementariërs, dan kan Suriname een begin maken met de geleidelijke overgang naar een nieuwe maatschappij die misschien socialistisch is, maar misschien ook niet. Dat was in een notedop de politiek van de linkse partijen.

Er was geen sprake van een strijdbare voorhoede organisatie die de strijd van de onderofficieren met de strijd van de arbeiders – en boerenklasse kon verbinden. Geen van de linkse partijen hebben getracht door een grootscheepse solidariteitsactie met de militairen de burgerlijke invloed in de Bomika terug te dringen. Een revolutionaire organisatie zou getracht hebben door dit soort acties verbindingen te leggen met de strijd van andere onderdrukte groepen, bijvoorbeeld door het opzetten van steunkomitees van buurtbewoners, vakbondsmilitanten uit de arbeiders- en boerenbonden, vrouwengroepen, militairen en anderen. De logica van dergelijke komitees is dat de discussie over de steunverlening geen éénrichtingsverkeer is. De manifestaties en discussies die door dit soort komitees georganiseerd zouden worden, zouden hebben kunnen leiden tot aktivering en zelforganisatie van grotere delen van de massabeweging. De burgerlijke stroming in de Bomika zou onder druk komen te staan, terwijl de vakbondsvleugel een politieke versterking zou krijgen. Een politieke confrontatie met het korrupte Arronregime zou dan wel eens heel snel op de dagorder hebben gestaan. Helaas, een arbeidersstrijdorganisatie ontbrak. De linkse partijen hebben het terrein vrij gelaten voor de burgerlijke krachten. Toen de in het nauw gedreven militairen het plan voor een staats-

greep kregen aangeboden, haptten zij bij gebrek aan perspectief toe. De coup die in laatste analyse tegen haar gericht was, was geschied.

De plannen

'Anders dan een algemene staking kan een militaire coup niet van de ene dag op de andere, spontaan als het ware, uitbreken'. Dit schrijft Gerard van Westerloo in een onthullend artikel over de staatsgreep (Vrij Nederland, 15 maart 1980). Hij vervolgt: 'Men heeft deskundigen nodig, die verstand hebben van munitie en bewapening. Anderen moeten het transport regelen, en weer anderen de verbindingen. De voorbereiding van een coup vraagt veel geduld, veel controle op de aspirant-deelnemers en subtiel overleg over de eventuele steun van buiten. Men heeft vooral een betrouwbare groep mensen nodig.'

Op basis van inlichtingen die in Suriname verzameld zijn en bevestigd zijn door mensen uit de Nationale Militaire Raad en de inlichtingendienst van de nederlandse ambassade komt van Westerloo tot het volgende beeld van de plannen voor een staatsgreep:

'Sergeant-majoor Bouterse nu blijkt al meer dan een jaar bezig geweest te zijn (een groep betrouwbare mensen) samen te stellen. Eind 1978 heeft hij bijvoorbeeld, via tussenpersonen contact gezocht met de surinaamse politie, binnen welk corps ook een grote ontevredenheid heerste. Die kontakten liepen vast, maar omdat de politievakbonden van de dreiging gebruik maakte om enkele looneisen doorgevoerd te krijgen. In augustus 1979 werd er contact gelegd met de officieren van het surinaamse leger, niet de echte hoge, maar wel de luitenants en de kapiteins. Het uiteindelijke plan behelsde een opmars van het te Zanderij (op 40 km van Paramaribo)' gelegerde honderddertig man tellend bataljon onder aanvoering van de luitenant Rambocus. Ook dit plan bereikte een betrekkelijk vergevorderd stadium, het werd echter niet uitgevoerd omdat het onderling vertrouwen, vooral tussen officieren en onderofficieren toch te gering bleek.

Het huidige raadslid luitenant van Rey:

'Je praat er een jaar over zonder dat ding bij de naam te noemen. Je weet wat je bedoelt, maar je denkt tegelijkertijd aan allerlei andere mogelijkheden. In de politiek gaan. Naar Nederland terug gaan. En je zegt het niet zo, maar je denkt ook aan een staatsgreep. We

wilden iets doen met het hele leger, ook de officieren, maar dat ging niet door. Uiteindelijk hebben de officieren de onderofficieren verraden. De onderofficieren zijn doorgedaan en van ons allemaal, dat kan ik wel zeggen, heeft Bouterse het meest eraan gedaan. Er waren nog andere plannen. De gijzeling van de ministerraad op het ogenblik dat hij in vergadering bijeen was. Voor de dertigste januari, de dag waarop de onderofficieren uit de kazerne werden verwijderd, stond een onderneming geprogrammeerd. Er was kortom, een jaar lang, een aantoonbaar konspiratief klimaat te Paramaribo en omgeving.'

Ongetwijfeld hebben wel meer individuen met plannen over een staatsgreep rond gelopen. De vraag is nu waarom de groep rond Bouterse erin geslaagd is ook daadwerkelijk hun plan ten uitvoer te brengen. Ons antwoord is eenvoudig: omdat deze groep grote steun had gekregen van de nationale bourgeoisie, het meest vastberaden deel van de heersende klassen in Suriname.

Het zou absurd en naïef zijn te menen dat een groep die technies-militair een staatsgreep plant, zich geen rekenschap geeft van de steun voor, en de gevolgen en resultaten van hun actie. Het technies-militair plan is niet te scheiden van het politieke programma. En de burgerlijke stroming in de Nationale Militaire Raad heeft wel degelijk een programma. Voordat we hier dieper op ingaan, moeten we iets meer zeggen over de steun van de nationale bourgeoisie voor de staatsgreep.

De rol van de PNR—Ravalesfractie bij de staatsgreep is nu voldoende bekend. Reeds in het SKM—konflikt heeft zij een belangrijke rol gespeeld via Leeftang en Bruma. Hierboven is ook uitvoerig het klimaat, de sociaal-ekonomiese en politieke achtergronden van de coup uiteengezet. Uit gegevens die bevestigd zijn door mensen uit het bedrijfsleven blijkt dat verschillende zakenlieden in een vrij vroeg stadium de plannen voor een staatsgreep hebben gesteund. André Kamperveen, eigenaar van het kommerciële radiostation ABC had het George Streepy stadion voor de Bomika afgestaan en gaf ook regelmatig financiële steun aan de militairen. Mevrouw de Hart, exploitante van een schoonmaakbedrijf en verschillende kantines heeft gesmeerde broodjes voor de Bomika ter beschikking gesteld. Opmerkelijk is dat één dag vóór de coup de voorzitters van alle sekties van de Vereniging Surinaams Bedrijfsleven op de hoogte waren gebracht van een op handen zijnde staatsgreep waar zij niets van te vrezen hadden. Veel belangrijker dan dit soort aanwij-

zingen, zijn de konkrete maatregelen die door de NMR en later door de regering zijn genomen. Deze waren echter het resultaat van de krachtsverhouding tussen twee stromingen in de NMR.

De stromingen binnen de NMR

Op pagina 42 hebben we gesteld dat de bourgeoisie in het SKM—konflikt geen andere keuze had dan in te grijpen en uiteindelijk naar een staatsgreep toe te werken. Dit had wel tot gevolg dat de twee stromingen in de Bomika ook in de NMR vertegenwoordigd zijn, met dien verstande dat de militaire macht overwegend onder burgerlijke controle stond. Deze stroming heeft tenslotte de staatsgreep gepland en daadwerkelijk uitgevoerd. Alle maatregelen die sinds 25 februari door de NMR genomen zijn weerspiegelde een bepaalde krachtsverhouding tussen beide stromingen. We zullen dit duidelijk trachten te maken aan de hand van de houding van de NMR ten aanzien van de vorming van de regering en de mobilisatie van de massa's.

Aanvankelijk zou er na de staatsgreep een burgerraad gevormd worden, een soort adviserend orgaan van de NMR. Na een bezoek van de NMR aan president Ferrier, de nederlandse ex-gouverneur van Suriname, in de tweede week van de staatsgreep werd er niet meer gesproken van een burgerraad, maar van een regering. Bruma en Leeflang hadden de opdracht gekregen als informateurs op te treden. In de eerste week van de staatsgreep echter, aldus John Jansen van Galen, korrespondent van de Haagsche Post vanuit Paramaribo, zou Lie Paw Sam, voorzitter van de Volkspartij in het gebouw van de verzekeringsmaatschappij NEN onder auspiciën van de NMR druk doende zijn een regering te vormen (Haagsche Post, 15 maart 1980). Volgens de journalist Rony Rens zouden minstens vijf van de negen NMR—leden simpatiseren met de Volkspartij (radioprogramma Zorg en Hoop, 16 maart 1980). Toch is er een regering gevormd met verdergaande bevoegdheden dan een adviesorgaan zou hebben met slechts één ministerie, nota bene een onderministerie, voor de Volkspartij. Dit is volstrekt onbegrijpelijk als men uitgaat van de veronderstelling van een min of meer homogene groep 'jongens' met oppervlakkige meningsverschillen. Anders wordt het, wanneer we uitgaan van de stelling dat zowel in het SKM—konflikt als in de NMR twee stromingen zijn die verschillende klassebelangen vertegenwoordigen.

De burgerlijke stroming, die daadwerkelijk de staatsgreep heeft uitgevoerd en een grote controle heeft over een belangrijk deel van de militaire macht, heeft er alle belang bij om de Volkspartij uit de regering of een burgerraad te weren. Voor het lokaal kapitaal is een militaire macht met twee stromingen ook niet volledig betrouwbaar. Het gesprek met Ferrier had dan ook tot doel de vakbondsvleugel onder druk te zetten. Dit is uiteindelijk ook gelukt omdat de vakbondsvleugel in de NMR geen duidelijke politieke opvattingen had, en voorzover die wel aanwezig waren, hadden ze in ieder geval niet die kracht om de burgerlijke druk te kunnen weerstaan. De burgerlijke stroming had in tegenstelling tot de linkse partijen consequent de zijde gekozen van de onderofficieren in de strijd tegen de SKM—leiding. Het is dan ook niet zo verwonderlijk dat de vakbondsvleugel nog enig vertrouwen in de vertegenwoordigers van die stroming heeft.

Hoewel er nu een regering is gevormd waar het surinaams bedrijfsleven alle vertrouwen in heeft, is er allerminst sprake van een uitgekristalliseerde en gestabiliseerde situatie. In het volgende hoofdstuk komen we daar nog op terug.

In de eerste weken van de staatsgreep werd er een avondklok en een samenscholingsverbod ingesteld. Half maart werd er een speciale dienst ingesteld om 'bronnen van kwaadaardige geruchten' op te sporen en te straffen. Eind maart werd de avondklok en het samenscholingsverbod voor niet-politieke bijeenkomsten opgeheven. Politieke organisaties mogen echter nog steeds geen openbare vergaderingen beleggen, en tot nu toe bestaat er een halve vorm van censuur. Het argument waarmee de vakbondsvleugel overtuigd is van de noodzaak om deze maatregelen te nemen, en die nota bene ook door de Volkspartij gebruikt wordt (17), komt erop neer dat hiermee de krachten die tegen de 'ingreep' zijn gekortwiekt worden. Welke krachten zouden nu tegen de staatsgreep kunnen zijn? Natuurlijk de kompradorenbourgeoisie, met name de Arronregering gesteund door Ferrier (18) als president. Maar gezien de ondersteuning die de militairen gekregen hebben voor de omverwerping van Arron en gezien het korrupte bewind van de NPK bestaat er geen kans dat de kompradoren massaas mensen kunnen mobiliseren om tegen de NMR in opstand te komen. Op grond waarvan zouden zij deze massaas kunnen mobiliseren, op grond van de resultaten van hun korrupt bewind? Een tegencoup zal nooit vanuit de massaas plaats vinden, maar vanuit kleine ge-

heime en uitgeselekteerde groepjes die door de kompradoren in samenwerking met het imperialisme georganiseerd zijn. Maar dit soort groepen lijden niet onder de perscensuur of het samenscholingsverbod. Wie er wel onder lijden zijn de linkse partijen die het moeten hebben van massabijeenkomsten waarop ze kunnen uitleggen welke krachten een rol spelen in de staatsgreep en welke mogelijkheden of beperkingen er nu zijn om de problemen van arbeiders, boeren, vrouwen, jongeren, boslandbewoners en andere onderdrukte groepen zoals bejaarden ('ouden van dagen' op zijn surinaams-nederlands) op te lossen. Op deze bijeenkomsten zou de rol van Bruma, Ferrier, de regering en de ambassades van Nederland en Amerika uit de doeken gedaan worden. In een periode waarin de oude kompradorepartijen volledig in diskrediet zijn geraakt stijgt het politiek bewustzijn van de massa's enorm snel. De massabijeenkomsten van de linkse partijen zouden daarin een belangrijke rol kunnen spelen. En dát wordt nu door het samenscholingsverbod voor politieke partijen en de bedekte vorm van perscensuur belemmerd. Het biedt echter wel de mogelijkheid voor de burgerlijke krachten in de NMR en voor de regering om haar positie tegenover de linkse organisaties te consolideren.

In deze poging is de burgerij al gestuit op problemen in de NMR.

Eén kenmerk van de vakbondsvleugel is haar politieke onduidelijkheid. Een andere is haar gevoeligheid voor de druk van de massa's. De Volkspartij heeft geprobeerd de NMR te beïnvloeden door onder de naam van het comité *Grond aan de Kleine landbouwers* een massameeting te organiseren om de NMR in te huldigen. Daar is door de voorzitter van de NMR, Sital toegezegd dat gestolen landbouwgronden weer in beslag zouden worden genomen en aan de kleinlandbouwers zouden worden verdeeld. Op verschillende plaatsen zijn door de NMR volkskomitees ingesteld. Dit zijn geen basisorganen waardoor het volk haar macht over de bourgeoisie doet gelden. Het zijn adviserende organen, die de NMR inlichten over subversieve activiteiten onder de bevolking, maar ook de straten van de buurt schoonmaken.

De installering van dergelijke organen door de NMR is waarschijnlijk voortgekomen uit de druk van de vakbondsvleugel die de massa's wil betrekken bij het bestuur van de staat, maar daar zeker geen duidelijke en consequente ideeën over hebben. De burgerlijke stroming, en de burgerlijke regering willen dit soort komitees wel tolereren zolang ze geen daadwerkelijke macht hebben. Heel type-

rend voor de houding van de regering is haar weigering om mee te werken aan de herverdeling van de gestolen gronden op Pomona. Het komitee *Grond aan Kleinlandbouwers* die Sital's voorstellen serieus had genomen had hierom gevraagd. De minister van Landbouw, veeteelt en visserij weigerde hieraan mee te werken. Vanuit de NMR is hier tot nu toe ook niet meer aan getrokken. De burgerlijke stroming had weer zijn zin gekregen.

De rol van het imperialisme

De nederlandse ambassade was op de hoogte van een op handen zijnde coup in Suriname. De militaire missie in Suriname, een nederlandse missie van militaire adviseurs voor de SKM, had regelmatig rapporten over deze kwestie opgemaakt en naar Nederland gestuurd. (Gerard van Westerloo in *Vrij Nederland*, 15 maart '80). Toch reageerde de nederlandse regering en de amerikaanse regering in eerste instantie terughoudend.

Niet zozeer omdat deze imperialistische mogendheden zich bekommeren om de mensenrechten. Amerika steunt de meest brute diktatuur in Latijns Amerika, El Salvador, en heeft zelf meegewerkt aan de vermoording van de demokratiese rechten in Chili door generaal Pinochet aan de macht te brengen. Nederland verstrekt grote bedragen ontwikkelingshulp aan de militaire diktatuur in Indonesië. En voor de staatsgreep heeft zij zich ook niet bekommerd om de vertrapping van de mensenrechten in Suriname toen de Indianen en Bosnegers letterlijk van hun gronden weggebulldozerd werden, toen er op de universiteit van Suriname een beroepsverbod werd gehanteerd om linkse docenten te weren en toen de journalisten Borger en Desie met politiegeweld uit het gebouw van het radiostation SRS werden gesleept omdat zij een kritiese Indonesiër over militaire diktaturen hadden geïnterviewd. De ware reden voor de bezorgdheid van de imperialisten was de onzekerheid of de burgerlijke stroming onder de militairen wel sterk genoeg was. Pas in de eerste week van maart, aldus *The Guardian* van 7 maart 1980, hebben USA—funktionarissen bekend gemaakt *'dat zij niet langer bezorgd zijn over de mogelijkheid dat er uit de coup een linkse regering tevoorschijn zou komen.'* Deze uitlating is gedaan nadat de NMR op bezoek was geweest bij president Ferrier. Ferrier stond in regelmatig contact met de amerikaanse, nederlandse en venezuelaanse ambassades. Toen de vakbondsvleugel met haar plannen kwam om Lie Paw Sam een regering te laten vormen heeft de natio-

nale bourgeoisie in de vertegenwoordiging van Bruma met het imperialisme in de vertegenwoordiging van de kompradore-president Ferrier samengewerkt om de vakbondsvleugel onder druk te zetten. De enigszins onzekere houding van de imperialistische landen verdween helemaal toen in Suriname aanwezige Cubanen die kontakten onderhielden met linkse partijen het land uit werden gestuurd. *'Militaire Raad en regering hebben door deze stap het vertrouwen gewonnen van de niet-kommunistiese wereld, die nu in veel grotere mate bereid is Suriname bij te staan in zijn verdere ontwikkeling'* (Ronny Rens in het radioprogramma Zorg en Hoop, 20 april 1980). In deze periode hebben zeker vier leden van de NMR die banden onderhielden met de Volkspartij deze verbroken. Deze gebeurtenissen staan niet los van elkaar.

Elders in het caraïbisch gebied hebben de Cubanen grootscheepse economische, mediese, onderwijskundige en, indien nodig, zelfs militaire hulp gegeven aan regimes die een einde willen maken aan de buitenlandse overheersing en uitbuiting, zoals Grenada en Nicaragua. Tegelijkertijd proberen ze zich hiermee lossers te maken van de russiese bureaucraten, bij wie ze noodgedwongen moesten aankloppen nadat Amerika een economische en zelfs mediese blokkade had ingesteld. Door deze blokkade zou Cuba economies vernietigd zijn als niet de Sowjet-Unie haar hulp had aangeboden.

De vakbondsvleugel in de NMR is door de anti-kommunistiese hetze, die met de vorming van een komitee voor de boycot van de Olympische spelen is versterkt, gezwicht. Dat is de reden voor de verbreking van de banden met de Volkspartij. Een ontwikkeling waar het imperialisme mee gebaat is.

De reactie van de linkse partijen op deze gebeurtenissen is tekenend voor de houding die zij bij de belangrijkste ontwikkelingen rond de staatsgreep hebben aangenomen.

Het Demokraties Volksfront vindt het nog steeds jammer dat de NPK—regering verdwenen is. De PALU waagt zich niet aan officiële reacties. En de Volkspartij voert een halfslachtige politiek door enerzijds via Siegmien Staphorst verantwoordelijkheid voor een burgerlijke regering op te nemen en anderzijds, als de grenzen van de lobby-politiek bereikt zijn, zachte kritiek te leveren op die regering. Maar er is geen sprake van een konsekwente politiek die de massaas waarschuwt voor de gevaren die haar vanuit de staatsgreep bedreigen. Gevaren die juist voor de linkse partijen het meest bedreigend zullen blijken te zijn.

IV PERSPEKTIEVEN EN TAKEN

Het einde van de burgerlijke democratie

De situatie in Suriname is allerminst gestabiliseerd. Er bestaat momenteel geen fascistiese diktatuur in het land, hoewel een aantal democratische rechten opzij zijn gezet. Evenmin is er sprake van een revolutie. Er is een overgangssituatie die in de toekomst in één van de richtingen kan omslaan. De preciese uitkomst is afhankelijk van verschillende factoren zoals de sociaal-ekonomiese ruimte die er voor de heersende klassen is om eventuele konsessies aan de onderdrukte klassen te kunnen toestaan, de strijd tussen de verschillende frakties binnen de heersende klassen, de verhouding tussen de twee centra van de staatsmacht (regering en NMR) en de kracht van de arbeiders- en boerenbeweging.

De populariteit van de regering en de NMR is gebaseerd op de verdrijving van het korrupte Arronbewind en de daarmee gepaard gaande beloftes over de bestrijding van de korruptie. In de regeringsverklaring van 1 mei 1980 worden een twintigtal maatregelen aangekondigd, die geen van alle fundamenteel de enorme winsten van de buitenlandse kapitalisten aantasten. Wel zijn er maatregelen in het vooruitzicht gesteld die veel geld kosten (invoering ziektekostenregeling, uitbetaling achterstallige ouderdoms- en kinderbijslaguitkeringen, verdubbeling van de algemene ouderdomsvoorzieningen, e.d.). Daarnaast zal het Meerjarenontwikkelingsplan, dat op ruim 6 miljard gulden wordt geschat, normaal worden uitgevoerd. Wie zal dit alles moeten betalen?

In de eerste plaats wordt een deel door de nederlandse ontwikkelingshulp gedekt, namelijk 2,7 miljard waarvan 1/3 bestaat uit schenkingen, 1/3 uit zachte en 1/3 uit harde (d.i. normale) leningen. Aangezien de huidige regering niet van plan is de winsten van binnen- en buitenlandse kapitalisten aan te pakken – dit zou maatregelen vereisen zoals een staatsmonopolie op de buitenlandse handel, de centralisatie van alle banken in één staatsbank, beslissende controle op de besteding van de winsten – kunnen we aannemen dat anderen voor de kosten moeten opdraaien. Die anderen, dat zullen de kleine boeren, de arbeiders bij de bauxietbedrijven en hun kollegaas elders, de werklozen en de vrouwen zijn. Juist omdat deze groepen nog niet massaal in beweging gekomen zijn, en dus

ook nog geen vernietigende nederlaag hebben geleden zoals de massabeweging in Argentinië en Chili, ligt een verheviging van de klassenstrijd in het verschiet.

De staatsgreep heeft een opgang van de massastrijd afgeremd, maar niet voorkomen. De naderende economiese recessies in de kapitalistische wereldeconomie en in het bijzonder in de aluminium-bedrijfstak, gekombineerd met de opgang van de klassenstrijd elders in Latijns Amerika en het Caraïbisch gebied zullen verdere impulsen aan deze strijd geven.

Het antwoord van de heersende klassen op dit probleem is van drieërlei aard.

In de eerste plaats trachten zij een betrouwbaar onderdrukingsapparaat op te bouwen. De in uitvoer zijnde integratie van leger- en politieapparaat is een stap in deze richting. De term *ontwikkelingsleger* is een toegeving aan de vakbondsstroming die in wezen het onderdrukingskarakter van dit apparaat moet verhullen. Zoals de regeringsverklaring het stelt: *'Dat de paraatheid van en de discipline binnen het leger (bij de uitbouw van het leger in de richting van een ontwikkelingsleger) op geen enkele wijze mogen worden aangetast, spreekt vanzelf'*.

In de tweede plaats zullen de verschillende frakties binnen de heersende klassen zich steeds meer aaneensluiten. Verschillen tussen de nationale bourgeoisie, de kompradoren en het imperialisme zullen blijven bestaan. Ongetwijfeld zal in de toekomst de kracht van de eerste groep politiek en economies toenemen. Maar indien gekonfronteerd met een opgang in de massabeweging zullen de onderlinge verschillen in eerste instantie op de achtergrond worden geschoven. Sinds de uitwijzing van de Cubanen is de samenwerking tussen de inheemse bourgeoisie en de imperialisten weer genomen.

In de derde plaats probeert de bourgeoisie de staatsmacht te centraliseren. Meestal bestaan er twee machtscentra: de regering en de NMR. De vakbondsvleugel van de NMR is door haar achtergrond gevoelig voor de druk van de massa's om fundamentele hervormingen door te voeren. Dit is het duidelijkst tot uiting gekomen in de installatie van de zogenaamde volkskomitees of volksmilities. Daarbij hebben met name Sital en Mijvals verregaande beloften gedaan (herverdeling van de grond onder de arme boeren, mobilisatie van de massa's in de strijd tegen uitbuiting en onderdrukking, militaire training voor de milities). Bij de bestrijding van de korruptie blijkt de

vakbondsstroming wel eens verder te willen gaan dan de regering. De tactiek van de bourgeoisie bestaat hieruit, dat op een zachte wijze geprobeerd wordt de invloed van deze stroming terug te dringen. De machtigingswet die de belangrijkste parlementaire bevoegdheden naar de regering overdraagt, de herstructurering van het leger- en politieapparaat onder controle van de burgerlijke stroming, en het centraliseren van de korruptieonderzoeken bij civiele instanties, vormen enkele belangrijke zetten in deze tactiek. De vakbondsvleugel is tot nog toe niet in staat gebleken deze tactiek te doorzien en de beloofde hervormingen ook daadwerkelijk te beginnen. Het is echter niet onmogelijk dat alsnog een ommekeer in de politieke krachtsverhouding tussen de stromingen in de NMR, en daarmee tussen de NMR en de regering ontstaat. Dat zou vooral bij een opgang van de massastrijd het geval kunnen zijn.

Een splitsing in de NMR, een fascistiese tegencoup, of een revolutie zijn veel waarschijnlijker dan een langdurig herstel van de parlementaire democratie.

Aktieprogramma

De toekomst van Suriname ligt nog niet vast. Veel hangt af van de politiek van de organisaties van de massa's, met name de vakbeweging en de linkse partijen. Vooral de vakbeweging zal een essentiële rol spelen. Zij kan de staking als strijdwapen hanteren om de belangen van de arbeidersklasse te verdedigen.

De grote zwakte van de vakbeweging is echter het ontbreken van een actieprogramma dat in staat is de arbeiders en andere onderdrukte groepen rond concrete punten te organiseren en te mobiliseren.

Het is heel goed mogelijk dat naarmate de regering en de NMR niet in staat blijken te zijn om fundamentele veranderingen tot stand te brengen en de ontevredenheid onder het volk toeneemt, er uit de vakbeweging en de organisaties van vrouwen, kleinlandbouwers, jongeren en boslandbewoners een voorhoede ontstaat die een dergelijk programma uitwerkt. Een voorhoede die ook daadwerkelijk de onderdrukte groepen kan organiseren en mobiliseren.

Belangrijke actiepunten in zo'n actieprogramma zullen ongetwijfeld zijn:

Herstel van de demokratiese rechten

De vrijheid van pers en organisatie is absoluut noodzakelijk voor de

onderdrukten om vrijuit te kunnen discussiëren over de vraag hoe ze voor hun rechten kunnen opkomen.

Tegen iedere aantasting van het levenspeil, voor een automatiese prijskompensatie

In zeven jaar tijd zijn de prijzen met 111% gestegen, terwijl de lonen met 105% toegenomen zijn. De loonstijging was het laagst bij de overheid (65%). De arbeiders gaan er dus reëel op achteruit. Om de reële loondaling tegen te gaan moeten de arbeiders de prijsstijgingen gekompenseerd krijgen. De lonen moeten evenveel stijgen als de prijzen.

Voor de invoering van een sociale zekerheidsstelsel

De invoering van de algemene ziektekostenverzekering, het optrekken van de ouderdomsuitkeringen en de werklozenbijstand tot de armoedegrens moet geschieden onder controle van de vakbeweging.

Voor arbeiderskontrolle op ontslagen

Sinds 1972 is de werkgelegenheid in de mijnbouw en bauxietverwerking met 10% gedaald. De particuliere bedrijven kunnen wanneer het hun uitkomt zomaar de arbeiders op straat zetten. Tegenover deze willekeur van op winst beluste kapitalisten zou de vakbeweging kontrolle op ontslagen moeten eisen. De vakbeweging moet het recht van veto krijgen over ontslagen.

Voor erkenning van de grondrechten van de Indianen en Bosnegers

Geen enkel projekt in het binnenland mag uitgevoerd worden zonder voorafgaande toestemming van de dorpbewoners en bewoners.

Terugvordering van de gestolen landbouw- en veeteelt gronden

De kleinlandbouwers moeten boerenkomitees vormen die de herverdeling van deze gronden moeten regelen.

Vóór technische en financiële hulp (verlaging van de rentestand van de Landbouwbank) aan kleine boeren om koöperaties te vormen die moderne landbouw gaan bedrijven.

Terugvordering van door korrupctie verkregen gelden en bezittingen vanaf 1947

De enorme korrupctie geschiedt vooral met ontwikkelingsfondsen. Een werkelijke bestrijding van de korrupctie kan niet volstaan met

een onderzoek naar de wandaden van de regering Arron, maar zal moeten teruggaan tot het eerste ontwikkelingsplan, het Welvaartsfonds van 1947. Om het volk daadwerkelijk te betrekken bij de corruptiebestrijding moeten vertegenwoordigingen van de organisaties van vrouwen, jongeren, boslandbewoners, arbeiders en boeren een onderzoekskommissie samenstellen die regelmatig verslag doet over hun bevindingen.

Gelijke rechten voor vrouwen

Gelijk loon voor gelijk werk, het ontheffen van de handelingsonbewaamheid van de vrouw, en het strafbaar stellen van sexuele afpersing door een jury met vertegenwoordigsters van vrouwenorganisaties.

Op vrijwel alle terreinen is de vrouw achtergesteld (onderwijs, arbeidsmarkt, openbaar leven, etc.). De mogelijkheden van plattelandsvrouwen bijvoorbeeld wordt niet alleen bepaald door de distriktstructuur, maar ook door het simpele feit, dat er nauwelijks scholen op het platteland zijn.

Het is de taak van de vakbeweging om in de strijd tegen uitbuiting en onderdrukking de specifieke vrouweneisen in haar strijdprogramma op te nemen. De vorming en uitbreiding van vrouwen-groepen in de bonden is een uitstekend middel om daar een begin mee te maken.

Ongetwijfeld zijn er nog veel meer punten die in een dergelijk actieprogramma opgenomen kunnen worden. De dynamiek van de massastrijd zal ze wel naar voren brengen. Het succes van deze strijd is niet alleen afhankelijk van het actieprogramma voor de massaas, maar zeker ook van de kracht van de leiding van de massa-organisaties. Als de voorhoede die in de toekomst kan ontstaan erin slaagt om, hetzij vanuit de vakbeweging, hetzij vanuit andere organisaties van de massaas een partij op te bouwen die richting en leiding kan geven aan de strijd van de onderdrukte groepen, dan zal ook het probleem van een algeheel programma van zo een partij op de voorgrond treden.

In Nicaragua en Grenada hebben de voorhoedeorganisaties programmapunten naar voren geschoven als: .De vorming van een arbeiders- en boerenregering, bestaande uit partijen van de arbeiders- en boerenklasse; .Een staatskontrole op de buitenlandse handel; .Centralisatie van het geld- en kredietwezen in staatshan-

den; .Een centraal ekonomies plan dat werkgelegenheid scheidt, onder andere gefinancierd uit de winsten van de particuliere ondernemingen, die voor een belangrijk deel terecht komen in een centraal financieringsfonds.

De voorwaarden voor het ontstaan van zo een voorhoedeorganisatie met een dergelijk strijdprogramma zullen met de opgang van de massastrijd gunstiger worden.

Amsterdam, 14 mei 1980.

2.

Coup en revolutie

Hier volgen enkele delen uit een artikel dat in Caraïbisch Forum jaargang 2, nummer 1, juli 1981, werd gepubliceerd. Het is het laatste in een serie van vier artikelen onder de titel 'Imperialisme, accumulatie en klassenstrijd in Suriname' (verschenen in Caraïbisch Forum nrs. 1, 2 en 3 van jaargang 1).

Kritiek

Kritiek op onze analyse hebben we voornamelijk op discussiebijeenkomsten ontmoet, en zijn over het algemeen niet op schrift gesteld. Het discussieartikel in CF nr. 2 vormt hierop een uitzondering. Over het algemeen kunnen we dan ook niet verwijzen naar schriftelijke bijdragen met kritiek op onze analyse. Maar dat mag geen belemmering zijn om enkele argumenten die tegen onze analyse worden ingebracht hier te bespreken. In de eerste plaats wordt de marxistische methode, zoals die door ons is gehanteerd, ter discussie gesteld. Mogën wij de staatsgreep in klassekategoriën analyseren, of biedt de klassenanalyse hier geen uitweg. 'Een duidelijke lokalisatie in de klassenverhoudingen kun je (nog) niet geven,' meent Naushad Boedhoe van het Jumpa Rajgaroo Kollektief. 'Als ik praat over lokaliseren van de staatsgreep', zo vervolgt hij, 'dan bedoel ik dat het geen mensen zijn die je meteen zou kunnen aanduiden als te behoren tot de klasse van een opkomende bourgeoisie... Neen, het zijn mensen die bepaalde liberale en progressieve opvattingen hebben, weliswaar niet marxisties, maar wel opvattingen die gebracht kunnen worden onder themaas van het socialisme. Je kunt ze in elk geval indelen onder de groep progressieven en niet alleen onder de groep ontevredenen.'¹ De kritiek op de klassenanalyse van de coup kan teruggebracht worden tot twee punten:

- a. de mensen die in de voorhoede van de coup hebben gezeten – de kommandogroep van zestien militairen en de NMR – behoren niet tot de nationale bourgeoisie;
- b. de anti-imperialistische taal en daden van de regering plaatst de coup in een progressieve hoek, waar een klassenanalyse geen

raad mee weet.

Het eerste punt van kritiek veronderstelt dat het klassekarakter van de staatsgreep bepaald wordt door de klasse-afkomst van de personen die op de voorgrond treden. Dit is een verkeerde veronderstelling. Bij een ander maatschappelijk verschijnsel, de proletarische revolutie, is het vaak voorgekomen dat de mensen, die in de leiding van deze revolutie zaten, een burgerlijke of kleinburgerlijke afkomst hadden.² Dat heeft echter niets veranderd aan het klassekarakter van de proletarische revolutie. Deze wordt namelijk bepaald door de inhoud van het programma dat door de revolutie wordt ingevoerd. In de proletarische, socialistische revolutie is de basisinhoud van het programma de vestiging van een plan-ekonomie die beheerd wordt door democraties gekozen arbeiders- en boerenraden.

Evenzo wordt het karakter van de staatsgreep niet bepaald door de klasse-afkomst van de personen die in haar leiding zitten, maar door de inhoud van het programma dat zij uitvoert. Hierbij gaat het natuurlijk niet om de op papier gestelde maatregelen, maar om de maatregelen die daadwerkelijk worden uitgevoerd. Ook gaat het er niet om of afzonderlijke maatregelen uitsluitend de klasse die haar uitvoert ten goede komt, maar of het totaalprogramma tegemoetkomt aan de belangen van deze klasse. Als de nationale bourgeoisie, dus een vijand van de arbeidersklasse, achter de coup zit, hoe moeten we dan de progressieve uitspraken en daden (berechting van de korrupte Arronklikek) verklaren? Kan de klasse-analyse hiervoor een consistente verklaring bieden? Het antwoord is bevestigend. Ons startpunt ligt in de analyse van de konkrete verhoudingen vóór de staatsgreep. Op basis van die verhoudingen hebben we kunnen afleiden, dat er binnen de NMR twee stromingen zouden moeten bestaan. De progressieve uitspraken en daden van de NMR kunnen voor een belangrijk deel teruggevoerd worden op uitspraken van de vakbondsvleugel binnen de NMR. Deze vleugel stond onder sterke druk van de massa's en kon niet helemaal onder burgerlijke controle worden gebracht. Dat is dan ook de reden voor haar uitschakeling.

Dit is niet enkel een consistente verklaring achteraf van de gebeurtenissen rond 13 augustus toen de leiders van de vakbondsvleugel van de NMR werden gearresteerd. De splitsing in de NMR was door ons ruim drie maanden van tevoren voorspeld.³ De anti-imperialis-

tiese taal van de legerleiding is niet alleen tot het bestaan van de vakbondsvleugel in de NMR terug te voeren. De klasse-analyse van deze staatsgreep biedt ook een materialistische verklaring voor deze houding. De nationale bourgeoisie, zoals hierboven uiteengezet, staat op gespannen voet met de imperialisten. Ze eist een groter deel van de in Suriname geproduceerde meerwaarde voor zich op. Om deze eis te realiseren moet ze in staat zijn om voldoende druk op de imperialisten uit te oefenen. Haar anti-imperialistische uitspraken zijn uitdrukkingen van deze politiek.

Tenslotte zijn enkele maatregelen die door de regering Chin A Sen genomen zijn – de invoering van een Algemene Ziektekosten Verzekering (AZV), verhoging van de ouderdomsuitkeringen en de kinderbijslag, de opheffing van de handelingsonbekwaamheid van de vrouw – te verklaren uit de noodzaak voor de bourgeoisie om konsessies te doen aan de arbeidersklasse op straffe van het verliezen van het krediet dat door het verjagen van de Arronregering is verkregen.⁴

Het tweede kritiekpunt betreft het gehanteerde feitenmateriaal. Reeds in de eerste week van de coup hebben we de theorie gelanceerd, dat er in de Nationale Militaire Raad twee elkaar bestrijdende stromingen bestaan.

Ook hebben we de toendertijd gangbare opvatting, dat de coup een uit de hand gelopen vakbondskonflikt was, fel bestreden. Daartegenover hebben we de bovenstaande theorie over de klassekrachten achter de coup verdedigd. Kritici hebben ons in de eerste maanden van de coup verweten, dat er onvoldoende feiten bestaan die deze opvattingen rechtvaardigden.⁵ Wij hadden geen bewijzen naar voren kunnen halen waaruit blijkt dat de staatsgreep reeds lang van tevoren was gepland en de weinige indicaties die wij gaven waren niet overtuigend. De verschillen binnen de toenmalige NMR mochten volgens onze critici niet als fundamentele verschillen tussen twee duidelijk uitgekristalliseerde stromingen geïnterpreteerd worden. In één opzicht hadden onze critici gelijk: onze opvattingen konden niet volledig op het toen beschikbare feitenmateriaal gebaseerd worden. Maar het wetenschappelijk marxisme is niet beperkt tot het verzamelen van feiten. Ze is primair een methode om orde te brengen in de wirwar van feiten en om de ontwikkelingswetten van sociale verschijnselen bloot te leggen. De kracht van het marxisme is juist gelegen in het feit dat het in staat is om op basis van het beschikbare feitenmateriaal – al is dat soms

nog zo weinig – uitspraken te doen over de richting van de ontwikkeling van maatschappelijke verschijnselen.

Aan de andere kant is het marxisme niet een profetenleer die ons de toekomst kan voorspellen, al was het alleen maar omdat deze mede door het bewuste handelen van de mens wordt bepaald. Het marxisme baseert zich dan ook op concrete omstandigheden en feiten, ook al zijn deze in zeer beperkte mate bruikbaar dan wel aanwezig. De verdere loop van de ontwikkeling van de staatsgreep was een test voor de juistheid van de marxistische analyse. Naar onze mening heeft ze deze test doorstaan. De splitsing in de NMR heeft duidelijk gemaakt, dat er tussen 25 februari en 13 augustus inderdaad sprake was van twee duidelijk uitgekristalliseerde stromingen binnen dit machtsorgaan. Ook zijn nu meer feiten bekend geworden over de plannen voor de staatsgreep. Het is gebleken dat de burgerlijke vleugel van de NMR, die op 13 augustus definitief de vakbondsstroming uit het staatsapparaat uitschakelde, al langer dan een jaar bezig was met de voorbereiding van de coup, nota bene met de medewerking van de Centrale Inlichtingendienst van Suriname (CID).⁶ Het klassekarakter van de burgerlijke regering tenslotte is af te leiden uit het programma dat zij bezig is uit te voeren: een programma voor de versterking van het lokaal kapitaal. In *De Internationale* (nr. 28, nov.-dec. 1980, pp.23-27) zijn we hierop uitvoerig ingegaan. Voor concrete voorbeelden verwijzen wij naar dat artikel.

Made in Holland?

Naast onze analyse is er een andere opvatting van de staatsgreep naar voren gebracht, die de moeite van het bestuderen waard is. Ricardo Redi, wiens organisatorische binding ons niet bekend is, heeft in 'Cahiers voor de politieke en sociale wetenschappen' (jrg.3, nr.1, mei 1980, pp.85-95) de suggestie gewekt, zonder dat overigens openlijk te verdedigen, dat het nederlandse imperialisme achter de coup zit. 'Deze staatsgreep', schrijft Redi, 'is gevolg en uiting van een slepende politieke crisis; verscherpte klassetegenstellingen, een economische crisis die de wortel van de sociale en politieke crisis vormt.' 'Ik zal pogen aan te tonen', zo vervolgt hij, 'dat deze tegenstellingen op parlementair nivo niet opgelost konden worden vanwege tegenstellingen binnen de surinaamse kompradores-bourgeoisie, dat wil zeggen de bourgeoisie die verbonden is met

het buitenlands kapitaal' (p.85). Tussen de kompradoren-bourgeoisie en het imperialisme en tussen verschillende frakties van de kompradorenbourgeoisie bestonden er tegenstellingen die niet beheerst konden worden. 'Duidelijk is dat de regering Arron geïsoleerd was en dat verscheidene klassen en lagen belang hadden bij haar val', schrijft Redi verder (p.90). De beslissende zet zou echter door het nederlandse imperialisme gedaan zijn. Redi schrijft dat er van nederlandse zijde konkrete plannen voor een staatsgreep waren. Deze coup zou in juni 1979 plaats vinden. Redi noemt echter geen bron voor dit verhaal. Wel refereert hij aan een artikel van mij in het blad 'Klassenstrijd', waarin ik geschreven zou hebben dat de nederlandse inlichtingendienst bij de staatsgreep betrokken zou zijn. In het bewuste artikel echter geef ik juist aan dat de *surinaamse* inlichtingendienst bij de staatsgreep betrokken was.⁷ De enige indicatie van Redi voor de nederlandse betrokkenheid bij de organisatie van de coup is een niet nader genoemde bron die op de hoogte was van deze plannen. Dit is een voorbeeld van een opvatting die helemaal niet steunt op feiten. Redi kan geen enkel bewijs voor de nederlandse betrokkenheid bij de coup naar voren brengen. En dat is niet zo verwonderlijk, want gezien de houding van het nederlandse imperialisme tegenover de coup lijkt het ons nogal ver gezocht om daaruit af te leiden dat zij de coup georganiseerd heeft. In de eerste twee weken van de coup hebben de nederlandse imperialisten een afwachtende en zelfs kritiese houding aangenomen. Zelfs nadat de regering Chin A Sen was gevormd liet Van Agt weten, dat de democratie in Suriname aan erosie onderhevig was. Pas na de arrestatie van de linkervleugel van de NMR op 13 augustus liet de nederlandse regering weten tevreden te zijn over de gang van zaken in de vroegere kolonie. Als we ervan uit zouden gaan dat het imperialisme achter de coup zit, dan is het volstrekt onbegrijpelijk dat haar handlanger, de surinaamse regering, ondanks de grote oppositie van de nederlandse regering, het punt van de waardevermindering van de ontwikkelingshulp tijdens het bezoek van minister de Koning in juli van het vorig jaar zo uitdrukkelijk naar voren schoof. Evenzo zouden de anti-imperialistische uitspraken van de surinaamse regering en de legerleiding niet te verklaren zijn.⁸ De theorie dat het imperialisme achter de coup zit, heeft noch een feitelijke noch een theoretiese basis.

Revolutie versus staatsgreep

'Voor een marxist,' schrijft Lenin, 'staat het buiten kijf dat een revolutie onmogelijk is zonder een revolutionaire situatie; verder geldt dat niet iedere revolutionaire situatie leidt tot een revolutie. Welke zijn, in het algemeen gesproken, de symptomen van een revolutionaire situatie? We zijn beslist niet bezijdens de waarheid als we de volgende drie hoofdsymptomen aan geven:

1. Wanneer het onmogelijk is voor de heersende klasse om haar heerschappij zonder enige verandering te handhaven; en als er een crisis is – in welke vorm dan ook – binnen de 'hogere klassen', een crisis in het beleid van de heersende klasse welke leidt tot een breuk waardoor de ontevredenheid en verontwaardiging van de onderdrukte klasse tot uitbarsting komt. Om een revolutie te doen plaats vinden is het gewoonlijk onvoldoende voor de lagere klassen om niet op de oude wijze te *willen* voort leven; het is ook noodzakelijk dat de hogere klassen niet op de oude wijze *kunnen* voort leven.

2. Wanneer het lijden en de behoeften van de onderdrukte klassen akuter zijn geworden dan normaal het geval is.

3. Wanneer, als een gevolg van de bovengenoemde oorzaken, er een aanzienlijke verhoging is in de activiteiten van de massa's, die zich in 'vredestijd' zonder geklaag laten beroven, maar in turbulente tijden door de omstandigheden van de crisis en door de 'hogere klassen zelf' in onafhankelijke historische aktie worden getrokken. Zonder deze objektieve veranderingen die onafhankelijk zijn van de wil niet alleen van individuele groepen en partijen maar zelfs van individuele klassen, is in het algemeen gesproken een revolutie onmogelijk. Het totaal van al deze objektieve veranderingen wordt *een revolutionaire situatie* genoemd.'⁹

In 1979 ontstond er in de heersende klassen een politieke crisis naar aanleiding van de affaire Koorndijk.¹⁰ De regeringskrisis die toen nog vermeden kon worden toonde aan, dat de NPK van plan was om hardnekkig haar korrupte praktijken voort te zetten, ook al ging dat ten koste van een belangrijke fraktie van de heersende klasse, met name de nationale bourgeoisie. De verkiezingen die voor 27 maart 1980 gepland waren zouden hierin geen fundamentele verandering brengen. Arron zou in staat zijn om door middel van verkiezingsfraude toch nog in de regering te blijven. De parlementaire democratie zou niet meer in staat zijn om ook aan de aspi-

raties van de nationale bourgeoisie te voldoen. De heersende klasse kon niet meer regeren zoals zij altijd geregeerd had. De politieke crisis waarin zij zich bevond leidde tot een breuk binnen de bourgeoisie, die verhuld werd door het akkoord dat de VDP en de NPK naar aanleiding van de Koorndijk-affaire hadden afgesloten. Het was slechts een kwestie van tijd om dit omhulsel op te blazen.¹¹ Sinds het einde van de jaren zestig is er een radikaliseringsproces in de arbeidersbeweging op gang gezet. De semi-industrialisatie van de surinaamse economie heeft een verscherping van de klasse-teenstellingen teweeg gebracht. Dit resulteerde onder andere in de grote stakingsgolven van 1969, 1971 en 1973. Een toenemende radikaliseratie van de massaas was hiervan het gevolg. De oude waarden, normen, politieke voorkeuren, opvattingen etc. kwamen op de helling te staan. De opkomst en groei van de socialistiese beweging is hiervan een uitdrukking. De radikaliseratie van de massaas is een proces dat uiteindelijk een stadium kan bereiken waarin de onderdrukte klassen niet meer op de oude wijze willen voortleven. In februari was dit stadium nog niet bereikt. De strijd van de militairen in de Surinaamse Krijgsmacht (SKM) had echter tot een dergelijke situatie kunnen leiden. De ambtenarencentrale was al in actie gekomen tegen het loonbeleid van de regering. De militairen hadden zich georganiseerd om tegen diezelfde regering te strijden. De waterschaarste had tot zulke grote ontevredenheid geleid dat in sommige buurten aktiekomitees werden gevormd om hiertegen aktie te ondernemen. Indien de strijd van de militairen nog langer zou voortduren, dan zou er een explosieve verbinding tussen de verschillende delen van de massabeweging kunnen ontstaan. De grote solidariteitsbetuigingen met de strijd van de Bond van Militair Kader wezen al in die richting. De coup heeft een verdere ontwikkeling in de richting van een revolutionaire situatie weten te voorkomen. De instelling van de perscensuur, de avondklok en het vergaderverbod vormde een rem op de mobilisatie van de massaas. De strijd tussen de twee stromingen in de NMR heeft deze beperking enigszins verlicht. De vakbondsvleugel voelde dat zij onder de steun van de massaas geen effectieve oppositie tegen de burgerlijke stroming kon voeren. Deze steun probeerde zij echter op een burokratische wijze te krijgen. De massaas moesten volstaan met het applaudiseren voor de vage voornemens van een politiek heterogeen gezelschap. Hierdoor was de beperking op de demokratiese rechten minder groot dan in de periode na 13 augustus toen

de noodtoestand werd afgekondigd en de linkervleugel van de NMR werd uitgeschakeld. De staatsgreep heeft niet een revolutie tot gevolg gehad, ze heeft de revolutie voorkomen.

Vraagstukken van strategie en taktiek

De prakties-politieke handelingen van de verschillende linkse organisaties hebben niet altijd een wetenschappelijke gefundeerde basis. Opportunisme is ook in de surinaamse linkse beweging geen ongewone zaak. Toch kunnen we op basis van de uitgevoerde politieke lijn van de belangrijkste organisaties de achterliggende theorieën aan een nadere beschouwing onderwerpen. We zullen ons beperken tot de politiek van de PALU, Volkspartij en de Revolutionaire Volkspartij. De maoïstiese beweging in Suriname is sterk gedege-neriseerd en stelt niet veel voor. De nationalisten rekenen zichzelf niet tot de socialistiese beweging.

De houding van de verschillende linkse groepen ten opzichte van de staatsgreep is het logies gevolg van hun houding ten opzichte van de arbeidersklasse en de bourgeoisie in de periode vóór 25 februari. Zowel de Volkspartij als de PALU hebben hun politieke lijn vóór de coup gebaseerd op de ontkenning van het revolutionair potentieel van de arbeidersklasse. Hun propaganda richtte zich niet op de versterking van de strijdbaarheid van de massaas, maar op de instandhouding van de parlementaire illussies. De opvatting dat een beter funktionerend parlement met een linkse regering in staat zou zijn in de heersende ekonomiese orde, of eigenlijk wanorde, de fundamentele problemen van armoede en onderontwikkeling op te lossen, nam een centrale plaats in in de politiek van deze groeperingen. De groeiende ontevredenheid van grote delen van de bevolking werd niet gericht op de versterking en uitbouw van de strijdbaarheid van de massaas, maar primair op de vergroting van de verkiezingsaanhang.

De houding van deze organisaties ten opzichte van de bourgeoisie lag in het verlengde van hun houding ten opzichte van de onderdrukte klassen, met dien verstande dat er tussen de PALU en de Volkspartij wel een belangrijk accentverschil lag. Beide partijen vermeden zoveel mogelijk een politieke konfrontatie met de bourgeoisie. De kritiek op de regering Arron liep ongeveer parallel met de kritiek vanuit burgerlijke kringen op de NPK. Het programma dat de beide partijen bij de verkiezingen van 1977 hebben voorge-

steld, wordt in belangrijke mate thans door de burgerlijke regering van Chin A Sen uitgevoerd.¹² Hiermee hielden deze partijen altijd een deur open naar een mogelijke coalitie met burgerlijke partijen. De PALU gaat in deze politiek veel verder dan de Volkspartij. In 1977 is zij niet vies geweest van een coalitie met de VDP onder leiding van Lachmon. De Volkspartij is in dit opzicht voorzichtiger. In de strijd tegen de regering Arron hebben de VP en de PALU dan ook eerder een becommentariërende dan een leidende rol gespeeld. De politiek van de beide partijen in de Bomika-affaire is tekenend voor deze politieke lijn. Beide organisaties hebben de strijd voor de erkenning van de vakbondsrechten van de militairen gesteund, De Volkspartij in grotere mate dan de PALU. Maar noch de VP noch de PALU hebben een leidende rol in deze strijd gespeeld. Het alternatief dat zij de militairen boden was het afwachten van de verkiezingen. Intussen stonden de Bomika-militairen aan grote repressie bloot gesteld. Hun leiders werden voor de krijgsraad gedaagd en disciplinaire straffen hingen boven het hoofd van een groot deel van het kader. Het afwachten van de verkiezingen was dan ook geen aantrekkelijk perspectief voor de Bomika. Het was echter wel de enig mogelijke politiek van hen die zich hadden blind gestaard op parlamentszetels.

Nu, een jaar na de staatsgreep en een jaar waarin de ontevredenheid van de massa's met het regeringsbeleid met de dag groeit, kunnen we ons afvragen of bij een andere politiek van de linkse beweging de staatsgreep voorkomen had kunnen worden. Deze vraag stellen we niet meer met de bedoeling om achteraf kritiek te leveren op de linkse partijen. Evenmin willen we suggereren dat de bestaande politieke partijen in staat zouden zijn geweest om een ander politiek ten opzichte van de vakbondsstrijd van de militairen te voeren. Hun politiek tegenover de vakbondsstrijd is het logies gevolg van hun algemen strategie gericht op de reformatoristische illusies in het parlement. Het zou daarom onredelijk zijn te verwachten dat in de Bomika-affaire een radicale verandering in de politieke lijn mogelijk zou zijn geweest. Onze vraag heeft uitsluitend tot doel de discussie over de strategie van de revolutionaire beweging in een histories perspectief te plaatsen. Het antwoord op de vraag of de coup voorkomen had kunnen worden en op een andere wijze de strijd van de Bomika gewonnen had kunnen worden, kan ons belangrijke inzichten verschaffen voor de discussie over de huidige strategie van de linkse beweging.

In de maand januari en de eerste weken van februari 1980 was de sympathie met de strijdende militairen sterk gegroeid. Toen in februari de leiders van de *Bomika* voor de krijgsraad werden gedaagd, kwamen duizenden Surinamers op de been om hun solidariteit te betuigen. Het politiek klimaat in die periode was van dien aard, dat er vrij gemakkelijk verbindingen konden worden gelegd tussen de strijd van de *Bomika* en andere sectoren van de massabeweging. De waterschaarste in Paramaribo was een thema waarop veel buurtbewoners georganiseerd konden worden tegen de regering Arron. De Centrale van Landsdienarenorganisaties (CLO) had op beperkte schaal acties gevoerd tegen het loonarbeid van de NPK. Jongeren hadden getoond bereid te zijn om demonstraties voor de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd te willen voeren. Ook vrouwen waren in beweging gekomen voor de opheffing van de handelingsonbekwaamheid van de vrouw. De objectieve basis voor een brede mobilisatie tegen de regering Arron was zonder twijfel aanwezig. Een revolutionaire strijdorganisatie zou geprobeerd hebben om een verbinding te leggen tussen de strijd van de diverse sectoren van de massabeweging. In politiek opzicht was deze verbinding gemakkelijk te realiseren. De eis voor de erkenning van de vakbondsrechten van de militairen werd al door de belangrijkste vakcentrales gesteund. Vrouwenorganisaties hadden zich actief ingezet in de solidariteitsacties met de militairen.

Waar het op aankwam was om een centraliserend aktieperspektief naar voren te schuiven dat de verschillende stukken strijd met elkaar verbond. En wat zou beter zijn geweest dan een algemene staking van de vakbeweging met als centrale leus 'weg met de regering Arron'. Rond die centrale leus zouden de eisen van de militairen, de jongeren, de vrouwen, de ambtenaren en andere groepen (bejaarden die voor de verhoging van de ouderdomsuitkeringen vochten vormen een prima voorbeeld) naar voren kunnen worden geschoven. Hierdoor zouden de militairen een alternatief en uitzicht op een overwinning van hun strijd geboden zijn. De putschisten zouden enorme moeite hebben gehad om de *Bomika* tot steun aan een coup over te halen. Helaas, een revolutionaire strijdorganisatie die leiding kon geven aan de massa's ontbrak. De staatsgreep kwam door gebrek aan een alternatief tot stand.

De staatsgreep had een volstrekt nieuwe situatie geschapen. De linkse beweging, die zich uitsluitend op het werken binnen de burgerlijke legaliteit had gericht, handelde volgens een ijzeren logika:

de logika van het reformisme. De PALU hield zich eerst stil om de kat uit de boom te kijken. Toen bleek dat de repressie meeviel en de bourgeoisie er bovendien erg happig op was om de medewerking van links voor haar politiek te krijgen, liet zij van zich horen. Het bestaan van de twee stromingen in de NMR bood de PALU de mogelijkheid om zich volledig in te zetten voor de coup. Aanvankelijk had zij plaats genomen in de adviesgroep die de NMR – linkervleugel van advies diende. Na 13 augustus heeft zij van paard verwisseld. Thans zit zij in de regering Chin A Sen en dient als een linkse dekmantel voor een rechtse politiek. De PALU is nu gedwongen om de noodtoestand te verdedigen. Als rechtvaardiging voor de regeringsdeelname brengt de PALU het argument naar voren dat, indien zij niet zou meewerken, de regering verder naar rechts zou afglijden. Deelname van de PALU aan de regering zou dit proces kunnen remmen. De veronderstelling achter deze redentatie is blijkbaar dat deze regering een kleurloos samenraapsel is van politieke figuren zonder een duidelijke klassebasis en dat de beperking op de democratische rechten maatregelen van waanzinnigen zijn die met een taktiese houding overgehaald kunnen worden om de socialistiese revolutie te steunen. Dit is een uiterst naïeve redentatie. De voorbereiding van de coup is immers geen a-politieke, militair-techniese aangelegenheid. Eén jaar staatsgreep heeft intussen heel duidelijk aangetoond dat een slimme en uiterst taktiese groep de coup niet alleen heeft voorbereid maar ook stuurt. De systematiese isolering en uitschakeling van de NMR—linkervleugel is misschien wel het beste bewijs voor deze stelling.¹³ Bovendien heeft de verrechtsing in de staatsgreep zich voltrokken na 13 augustus (toen de noodtoestand werd geproklameerd), de periode waarin de PALU zich veel sterker aan de burgerlijke regering bond.

De staatsgreep heeft de Volkspartij opgeblazen. De vleugel rond Lie Paw Sam stelde zich voorzichtig op. Ze hield door een beperkte steun de deur naar de regering open, zonder zich volledig te willen binden aan de bourgeoisie. Had Lie Paw Sam dat wel gedaan, dan zou de Volkspartij zich enorm gekompromiteerd hebben en zou een belangrijk deel van haar basis in de volksmassa zich van haar hebben afgekeerd. De coup oefende echter ook een tegendruk uit op dat deel dat zich openlijk voor een dergelijke steun wilde uitspreken. Dit leidde noodzakelijkerwijs tot de splitsing waaruit de Revolutionaire Volkspartij is voortgekomen. De RVP heeft enthousiast de coup gesteund en deze zelfs tot revolutie helpen proklameren.

Door mee te werken aan de instandhouding van de avondklok, de perscensuur en het vergaderverbod en door het onderscheid tussen de verschillende stromingen in de NMR te verdoezelen heeft zij meegewerkt aan haar eigen ondergang. Samen met de linkervleugel van de NMR zijn namelijk ook enkele leiders van de RVP opgepakt. Pas na 13 augustus heeft zij zich tegen de beperking van de democratische rechten gekeerd.¹⁴ De voorzichtigheid van de Volkspartijleiding heeft te maken met de opening die zij nog altijd zou kunnen maken naar de burgerlijke regering toe. De plotselinge ommezwaai van de RVP is het resultaat van het failliet van haar steun aan een revolutie welke in werkelijkheid een burgerlijke staatsgreep is.

De situatie in Suriname wordt gekenmerkt door een grote mate van instabiliteit. De economische ruimte om konsessies te doen aan de arbeiders- en boerenklasse is gering en wordt met de economische resessie steeds kleiner. De ontdekking van een goudmijn of een rijke oliebron zou de toestand in één klap aanzienlijk kunnen veranderen. Maar zoals het er nu uitziet zal de economische crisis regering en legerleiding ertoe brengen om de arbeidersklasse te dwingen om mee te werken aan de burgerlijke politiek. De inschakeling van de leiders van de linkse partijen en de vakbeweging zal een steeds belangrijker middel worden om eventueel verzet vanuit de arbeidersklasse te smoren. De nawerking van de vakbondsstrijd van de militairen maakt het immers moeilijk om het leger als een betrouwbaar repressie-instrument te gebruiken. Een selektieve repressie gericht op de uitschakeling van de meest kritiese elementen in de massabeweging zal een belangrijke methode zijn om het verzet in bedwang te houden. Een toenemende ontevredenheid onder de massa's zou tot groeiende tegenstellingen binnen de heersende klasse kunnen leiden. Een revolutionaire situatie zal ook in de nabije toekomst tot de mogelijkheden behoren. Maar 'niet iedere revolutionaire situatie leidt ook tot een revolutie,' schrijft Lenin terecht. 'Revolutie ontstaat alleen vanuit een situatie waarin de bovengenoemde objektieve veranderingen (zie het eerder aangehaalde citaat van Lenin) vergezeld gaan van een subjektieve verandering, namelijk de mogelijkheid van de revolutionaire klasse om revolutionaire massa-akties te ondernemen die krachtig genoeg is om de oude heerschappij en regering te verwijderen, aangezien deze nooit ook niet in een periode van crisis, 'valt', tenzij het omver geworpen wordt.'¹⁵ De kracht van de revolutionaire klasse is in hoge mate af-

hankelijk van de kracht van haar voorhoede. De vorming van een revolutionaire leiding in de verschillende delen van de massabeweging is een moeizaam proces welke niet volgens een vooraf gepland schema kan plaatsvinden. De toenemende radikaliserende van de massa's zal een nieuwe leiding kunnen produceren die haar verder helpt in haar strijd tegen armoede en onderontwikkeling.

Amsterdam, 20 februari 1981.

3.

Welk programma heeft de Nationale Militaire Raad?

Uit Klassenstrijd nummer 43, 22 maart 1980.

Suriname is van de voorpagina van de burgerlijke kranten verdwenen. De sensatie is eruit. De discussies in de surinaamse gemeenschap zijn juist nu pas goed begonnen. Wat is er in Suriname aan de hand en wat staat ons te wachten?

Uit de reactie van veel Surinamers in Suriname en Nederland blijkt dat de Nationale Militaire Raad op de simpatie kan rekenen van brede lagen uit de bevolking. Deze simpatie is gebaseerd op verschillende gronden. Al vóór de staatsgreep werden de militairen die aktievoerden voor vakbondsrechten op grote schaal gesteund vanuit de bevolking. Bij het proces tegen de toen gearresteerde vakbondsleiders van de Bond van Militair Kader hadden zich duizenden mensen voor het gerechtshuis verzameld om hun solidariteit met de aktievoerende militairen te betuigen. Verschillende vakcentrales, vrouwenorganisaties en linkse politieke organisaties hadden zich achter de militairen gesteld. De staatsgreep wordt door deze simpatisanten uitgelegd als een noodsprong van de militairen, die tot stand is gekomen zonder inmenging van buitenaf. Een andere reden voor de brede simpatie voor de Nationale Militaire Raad (NMR) ligt in de populaire maatregelen die genomen zijn om een aantal symptomen van de verrotte maatschappij te bestrijden.

Het watertekort enkele weken geleden ontstaan, als gevolg van het wanbeleid van de surinaamse waterleidingmaatschappij, was vrij snel na de staatsgreep opgeheven. Het aantal verkrachtingen en diefstallen door paupers is drasties verminderd na de invoering van lijfstraffen. Om de grote korruptie te bestrijden heeft de NMR aangekondigd een kommissie te vormen die een onderzoek zal doen

naar misbruiken van staatsgelden. De grote dieven zitten voorlopig rustig thuis. Terwijl de paupers onder bullepeesslagen in het hete zand kronkelden, maakten zij hun plannen bekend om de democratische stroming binnen de NMR in te kapselen. Beruchte njan-mans (steekpenningenvreters) als Frank Essed, E. Karamat Ali, Lim A Po, Rijdsijk en J. Thijm, voeren besprekingen met de NMR over de bestedingen van de ontwikkelingsgelden uit Nederland. De inhoud daarvan is geheim gehouden.

Een derde grond voor de simpatie voor de NMR ligt in de wijdverbreide opvatting dat het niet slechter kan gaan dan tijdens het korrupte bewind van Arron.

De steun voor de NMR is *niet* een steun voor een programma om de doodeenvoudige redenen dat de NMR nog geen programma heeft gepresenteerd.

Splitsing?

Het is nog de vraag of de NMR wel één programma zou kunnen presenteren. De laatste tijd is steeds meer duidelijk geworden dat er twee stromingen binnen de NMR zijn. Een stroming rond de sergeanten Mijnhals en Abrahams en luitenant van Rey en één rond de sergeanten Neede en Bouterse.

Het eerste duidelijke verschilpunt ligt in de interpretatie van de formatie-opdracht voor een regering door Bruma en Leeflang (leiders van een rechtse fractie van de Partij Nationalistische Republiek). De eerste stroming had het duo Bruma/Leeflang liever gezien als informateurs naar en adviseurs voor leden van een nieuwe regering, niet als formateurs van een nieuwe regering.

De tweede stroming waarvan de leidende figuren Neede en Bouterse lid zijn respectievelijk van de PNR (Leeflang-fractie) en van de Nationale Partij Suriname, die deel uitmaakte van de NPK-regering van Arron, had Bruma en Leeflang liever als formateurs gezien. Voorlopig heeft de eerste stroming haar zin gekregen. Er is afgesproken dat Bruma en Leeflang een lijstje opstellen van mensen die in aanmerking komen voor een ministerspost in de nieuwe regering. Binnen de NMR zal verder bekeken worden wie van dit lijstje geschrapt zal worden. Vooral de stroming Mijnhals legt nadruk op het aanstellen van mensen die geen besmet verleden hebben (wat corruptie betreft).

Het konflikt tussen de stromingen op dit punt wordt dus uitgesteld.

Een tweede verschilpunt betreft de bevoegdheden van de nieuwe regering en de rol van de NMR. De stroming Mijns wil dat de NMR als een soort verlichte despoten de macht in handen blijft houden. Zij zouden de belangen van 'het volk' in de gaten houden en een controlerende functie hebben ten opzichte van de regering. Deze zou als een soort kollektieve adviseur voor de NMR moeten optreden. De stroming Bouterse wil de regering, die zou moeten bestaan uit burgerlijke technokraten, bestuurlijke bevoegdheden geven. De NMR zou na een tijdje naar de kazerne terug moeten keren. Dat zou voor de burgerij, wier politieke vertegenwoordigers onder andere de NPS en de Leeflangfractie van de PNR zijn, het veiligst zijn.

Uit de ontwikkelingen tot nu toe is het erg moeilijk om de stromingen rond Mijns duidelijk te karakteriseren. Op een wat vage manier zouden we ze kunnen aanduiden als verlichte militairen met een nationalistiese inslag, terwijl de stroming Bouterse een burgerlijke stroming is.

Zwakte

De zwakte van de stroming Mijns is van politieke en programmatische aard. In een interview met Peter Nicolai (De Groene Amsterdammer 6/3/80) geeft Mijns als programmapunten op: recht op werk, aanvaardbaar prijsbeleid, rechtvaardige grondpolitiek, goed onderwijs en onderdak voor iedereen. Op de vraag hoe dit te realiseren zonder de gevestigde economiese belangen in Suriname aan te tasten zegt Mijns: *'Op dit moment weten we nog niet hoe het zal moeten gaan. We weten het gewoon nog niet. Dat er veranderingen moeten komen in het belang van het surinaamse volk is een feit dat als een paal boven water staat. En men zal het moeten accepteren. En men zal het ook niet in zijn hoofd halen om deviezen naar het buitenland te smokkelen. Daar zal zeer streng tegen worden opgetreden.'*

Op het programmatiese vlak is er dus allerminst duidelijkheid, zoals Mijns zelf toegeeft. Maar ook op het politieke vlak is deze stroming erg zwak. Tegenover de fraaie voornemens staan een aantal harde feiten tot nu toe. Hoe is bijvoorbeeld het recht op werk in praktijk gebracht? Twee voorbeelden. Al voor een coup waren havenarbeiders in staking voor betere arbeidsomstandigheden. Een Nederlander in Suriname vertelt aan Aad Wagenaar, correspondent van de Haagse Courant in Paramaribo: *'Ik had een schip*

liggen op de Suriname rivier, dat had al twee weken gelost moeten zijn. Ik bel dus na die staatsgreep één keer het nummer 71515 van de Memre Boekoe kazerne en jawel: binnen het uur heeft de Nationale Militaire Raad de dokwerkers op volle toeren aan de gang en mijn schip is gelost.'

Onze vraag: was ook binnen het uur de arbeidsomstandigheden van de stakende arbeiders verbeterd?

Niets daarover, maar als dat het geval was dan zou het ongetwijfeld in de surinaamse kranten gestaan hebben. Maar ook daarin stond niets over verbeterde arbeidsomstandigheden in de haven.

Tweede voorbeeld: momenteel zijn er duizenden gastarbeiders uit Guyana en Haïti in Suriname werkzaam. Deze gastarbeiders zijn ingevoerd om het loonpeil in Suriname te drukken. Ze verdienen dan ook erg lage lonen. Deze arbeiders zullen 'bedankt' worden en het werk zal overgenomen moeten worden door Surinamers.

Dit is het resultaat van een gesprek tussen de NMR en de inspekteur van belastingen.

Worden Surinamers nu gedwongen om voor een hongerloon voor het kapitaal te werken? Hebben gastarbeiders ook geen recht op werk?

Wat betreft het prijsbeleid en de grondpolitiek zijn er nog geen concrete stappen. Wat betekent goed onderwijs na de staatsgreep?

Op 4 maart kreeg een MULO—school in Paramaribo bezoek van een tweetal militairen. Een leerling had hen verteld dat een leerkracht zich tegen de staatsgreep had gekeerd. Bij nader onderzoek bleek dat de leerkracht in de geschiedenisles had uitgelegd, verwijzend naar de lijfstraffen zonder vorm van proces, dat misdadigers ook mensenrechten hebben. De leerling had dit uitgelegd als zijnde tegen de 'ingreep'. Nadat andere leerlingen de zaak hadden bevestigd verlieten de militairen de school. Betekent goed onderwijs soms niet dat leerlingen en leerkrachten recht hebben op een vrije discussie ongeacht de meningsverschillen? Betekent dit voorval dat er een precedent geschapen is voor militaire controle op de scholen? De staatsgreep is nog jong, maar de richting van de ontwikkeling geeft geen reden tot optimisme.

'Goed onderdak voor iedereen', wil de stroming Mijnals. Welke maatregel is tot nu toe genomen? Veel mogen we in zo een korte tijd niet verwachten. In haar voortvarendheid heeft de NMR een gesprek gehad met de directeur van het ministerie van Volkshuisvesting. Resultaat? Het is ten strengste verboden om woningen op

volkswoningbouwprojekten illegaal te betrekken. (De huizen op deze projecten staan al een tijdje leeg omdat door zwendel bij dit ministerie de woningen 'niet helemaal af zijn'); Tegen krakers zal onmiddellijk worden opgetreden. Personen die langer dan een maand in een gekraakte woning leven zullen tot nader order met rust gelaten worden. Als ze niet voldoen aan de normen voor de woningtoewijzing, dan worden ze alsnog eruit gezet. Na het gesprek is ook besloten om militaire posten te plaatsen op het Flora-woningbouwproject om kraken te voorkomen. Wie verwacht had dat woningzoekenden in erge nood als eerste geholpen zouden worden, heeft het in dit geval mis.

Mobilisatie

We zien dat voorlopig de Mijnaalstroming politiek erg zwak staat. De richting van ontwikkeling in de eerste weken na de coup is tegengesteld aan haar – overigens vaag – programma. Het is juist nu noodzakelijk om duidelijke eisen te stellen waarvoor gestreden moet worden. Eisen als 'het terug vorderen van landbouw- en veeteeltgronden, die door corruptie verkregen zijn' (en dat zijn er nogal wat), 'het invoeren van een minimumloon', 'het uitvoeren van het al lang geplande en beloofde algemene ziektekostenverzekeringplan' (is wegens zwendel stopgezet). Het geld hiervoor moet teruggevorderd worden van diegenen die het gestolen hebben. 'Het invoeren van een automatiese prijskompensatie' (tegen de prijsstijgingen waar vooral de surinaamse ambtenaren een maand geleden voor in staking waren gegaan). Het realiseren van dit soort eisen zal de gevestigde economiese belangen in Suriname aantasten. Om de verdediging te organiseren tegen een aanval uit die hoek – een aanval die ongetwijfeld zal komen op het moment dat dit soort eisen gesteld gaan worden – is het noodzakelijk dat de massaas zich vrij kunnen organiseren.

Daarvoor is het opheffen van de avondklok, het samenscholingsverbod en een verkapte vorm van censuur door de militaire controle, een absoluut vereiste.

De strijd daartegen organiseren is hoofdprioriteit voor de linkse beweging.

4.

Het surinaamse parlement is dood, maar leeft de democratie?

Uit: De Nieuwe Linie van, 9 april 1980.

Het surinaamse parlement is even bij elkaar geweest om de militairen die de staatsgreep hebben gepleegd van een mogelijke strafvervolgung te ontslaan. President Ferrier stond daarop. Dat betekent niet dat het parlement in Suriname weer het laatste woord heeft. Volgens sergeant-majoor Daisy Bouterse mag het parlement blijven bestaan, maar dan wel als archeologische vondst. De bevoegdheden van het surinaamse parlement worden ingeperkt. Het is nog niet helemaal duidelijk om welke bevoegdheden het gaat, maar het ziet ernaar uit dat de parlementaire werkzaamheden zich zullen moeten beperken tot het goedkeuren van de door de regering voorgedragen maatregelen. Wat stelt het parlement voor en hoe staat het met de democratische rechten in Suriname?

Een tafereel uit een parlementszitting. Het lid Soemita, voorzitter van de javaanse KTPI, staat verontwaardigd op en zegt: 'Meneer de voorzitter, de helft van deze zaal is varken' (Surinaams-Nederlands voor: de helft van deze zaal bestaat uit varkens, dus is smerig). Voorzitter: 'Soemita kun je je niet in parlementaire taal uitdrukken'. Soemita: 'Meneer de voorzitter, de helft van deze zaal is *geen* varken'.

Deze mop, die enkele jaren geleden in Suriname de ronde deed, drukt veel uit van de achting die het parlement geniet onder de bevolking. Het parlement wordt beschouwd als een verzameling grappenmakers die het van de beste komieken wint. Als bij gelegenheid de schaarse parlementsdebatten via de radio worden uitgezonden, dan kan men erop rekenen dat half Suriname aan haar radio gekluisterd blijft. Niet om op de hoogte te blijven van de belangrijkste beslissingen die genomen moeten worden, maar om

vooral niet de nieuwste grollen en grappen te missen. Soms blijft er echter nog stof tot nadenken over, zoals bij de begrotingsbehandelingen twee jaar geleden.' Het javaanse lid Setrowidjodjo was aan het woord en schakelde plotseling over op het Javaans. Voorzitter Wijntuin reageerde onmiddellijk en eiste dat het gezegde in het nederlands vertaald werd.

Setro: 'Maar meneer de voorzitter. U hebt zonet in het Frans gesproken en niet vertaald. Waarom moet ik mijn javaanse zin vertalen?'. Wijntuin, die eerder op de dag franse citaten in zijn speech had gebruikt: 'Ja, maar geacht lid Setro. Iedereen in dit land verstaat toch Frans. Van ieder ontwikkeld man mag je toch verwachten dat hij Frans spreekt en verstaat en hier in het parlement zijn we allemaal ontwikkelde mannen'.

Door de radio kon men het publiek in lachen horen uitbarsten. De luisteraars bleven echter met de vraag zitten of dit homeries gelach de konstatering van Wijntuin betrof dat alle parlementariërs ontwikkelde mannen zijn of dat iedere parlementariër Frans spreekt. Achter deze waas van humor zit een keiharde realiteit, een realiteit van vriendjespolitiek, corruptie en een steekspel van grote belangen.

Parlementariër-zijn in Suriname betekent lid zijn van de Vereniging 'Wi Prisiri' (Ons Plezier) of van 'Circus Stupido', zoals het parlement in de volksmond wel eens wordt genoemd. Konkreet houdt dit in dat je op staatskosten en onder het mom van besprekingen in het buitenland aan plezierreisjes kunt deelnemen. Forse deklaraties maken het mogelijk om vanuit luxueuze hotels de prachtigste toeristische centra te bezoeken of – en dit is de attractie van de fijnste soort – om wilde uitstapjes naar de hoerenbuurten te ondernemen. Sommigen doen het wat rustiger aan, zoals een lid van de VHP die tijdens de onafhankelijkheidsbesprekingen in Nederland even bij een familie lid in Den Haag op bezoek kwam. Zijn taxi stond de hele middag voor de deur te wachten terwijl hij zich uitvoerig liet informeren over de prijzen en plaatsen waar de duurste speelgoederen te verkrijgen zijn (fietsen, bromfietsen en dergelijke!). Zijn kinderen zouden binnenkort jarig zijn en de staat is toch zo gul, dus waarom niet. Ik stond erbij en ik keek ernaar.

De buitenlandse reizen zijn zo sterk in trek dat het wel eens is voorgekomen dat het parlement niet kon vergaderen wegens het ontbreken van een quorum.

Maar ook in Suriname zelf kun je als parlementariër veel lol hebben.

De verslagen van de Rekenkamer van Suriname geven jaarlijks een beeld van hoe – ook door parlementariërs – met overheidsgelden gezwendeld wordt. Het blijkt niet abnormaal te zijn dat tuinlieden in dienst van de overheid in werktijd de tuinen van regeringsfunctionarissen van parlementariërs moeten schoonmaken. Evenmin is het vreemd dat wagens (Mercedes Benz) met telefoon en chauffeur, gekocht, betaald en onderhouden door de staat, gebruikt worden om privé-reizen naar het binnenland of de distrikten te ondernemen. Maar dit is allemaal kruimelwerk. Parlements lid Rogers van de NPK slaagt erin om tijdens het bewind van Arron 430 hectare grond in Nickerie te verkrijgen. Ex-minister Soemita heeft miljoenen verdiend aan smeergelden door een volledig corrupt gronduitgifte-beleid.

Hij heeft er een jaar gevangenisstraf voor gekregen.

Meeste smeergeld bij verkiezingen

De grote bedragen worden vooral bij de verkiezingen uitgedeeld. Parlementariër ben je immers niet voor niets. Samen met de ministers kun je beslissen wie welke vergunningen krijgt tegen welke voorwaarden, of welke bedrijven in aanmerking komen voor het uitvoeren van miljoenen-projecten. Het is dus zaak voor grote en kleine kapitaalbezitters tijdens de verkiezingen, maar ook wel daarna, de verkiezingskas van de partij van hun keuze te spekken. Bij de laatste verkiezingen (van 1977) vertelde een handelaar, die in de gevangenis was beland wegens zwendel, mij hoe dat in zijn werk gaat.

In de gevangenis Santo Boma bestaat een aparte afdeling voor rijkere en hooggeplaatste gedetineerden. Onze handelaar was daar geplaatst. De sleutelfiguren van het gevangenispersoneel waren omgekocht, waardoor de bewegingsvrijheid van deze gevangenen erg groot was. Er was een speciaal informatienet opgebouwd; daarvoor waren deze gevangenen eerder dan de pers op de hoogte van het doen en laten van de verschillende partijkandidaten. Regelmatig werden er onderhandelingen gevoerd over wederzijdse steun. De gevangenen kregen dan verlof van het personeel om hun 'zaken' te regelen in Paramaribo. Soms kwamen de potentiële kandidaten in de gevangenis op 'familiebezoek'. Het gebeurde wel eens dat een ondernemer kandidaten uit verschillende partijen zijn steun gaf om zo op meer paarden te kunnen wedden.

Parlements kandidaten onderhandelen natuurlijk niet alleen met gedetineerde ondernemers. De Amerikaanse bauxietgigant, Reynolds Metals Company, heeft jaren terug Sf 50.000 in de verkiezingskas van de Progressieve Nationale Partij gestort om de kandidatuur van Jules Sedney te ondersteunen. Sedney had het geld ten eigen bate gebruikt. Toen de kwestie vorig jaar bekend werd kon hij niet meer veroordeeld worden, omdat de zaak al verjaard was.

Bij de parlementsverkiezingen hebben de regeringspartijen een groot voordeel. Ze kunnen het staatsapparaat gebruiken om hun propaganda te voeren. Het drukken en verspreiden van affiches, het gebruiken van dienstauto's en technische apparatuur voor de organisatie van partijvergaderingen, het vervalsen van stemkaarten en knoeierijen met de kiezerslijsten, het omkopen van belangrijke voormannen in de verschillende gemeenschappen door het uitdelen van overheidsbaantjes, het selectief uitdelen van de toch al lage sociale-verzekeringsgelden. Dit alles is mogelijk voor de regeringspartijen. De kritiek van de oppositie op een dergelijke misbruik van overheidsgelden is de laatste jaren zo sterk toegenomen dat de katholieke Progressieve Volkspartij (PSV) onder leiding van Wijntuin in haar maandblad 'Vooruit' van mei 1979 ervoor pleitte om 'een wettelijke basis te geven aan de illegale financiële steunverlening van de overheid aan politieke partijen'. De PSV, wier leider tevens voorzitter is van 'Circus Stupido', maakt deel uit van de NPK.

Revolutie of reaktie?

Tegen deze achtergrond is het onwaarschijnlijk dat de huidige surinaamse regering veel verzet zal ontmoeten in haar pogingen om de bevoegdheden van het parlement in te perken. De parlementariërs zullen daar niet zo blij mee zijn, evenmin als sommige ondernemers die zich sterk aan het regime van Arron hadden gebonden. Maar het grootste deel van de bevolking zal dat niet zoveel kunnen schelen. Toch is het maar de vraag of de door de regering in het vooruitzicht gestelde maatregelen zo progressief zijn. Zullen deze maatregelen niet een verdere aantasting van de demokratiese rechten betekenen? In andere Caraïbische landen, Nicaragua en het honderdtwintigduizend inwoners tellende eilandje Grenada, is de val van het oude regime gepaard gegaan met een *uitbreiding* van de demokratiese rechten. Via buurtkomitees, vrouwen-, boeren- en jongerenorganisaties wordt getracht de bevolking actief te betrekken in de

wederopbouw en reorganisatie van het land.

In de surinaamse geschiedenis zelf bestaat er maar één voorbeeld van een maatschappelijke omwenteling die gepaard is gegaan met een uitbreiding van de democratische rechten, hoewel niet voor lange tijd. Dat gebeurde in 1688 toen de soldaten van het koloniale leger in 'opstand kwamen tegen de gouverneur Sommelsdijck, die hen dwong zwaar lichamelijk werk te verrichten onder een vernederende behandeling door de legerleiding en tegen slechte rantsoenen. De opstand begon met een staking van de soldaten. Toen de gouverneur hierop een militair antwoord wilde geven werd hij neergeschoten.

Binnen de kortste keren was heel Paramaribo in handen van de soldaten. Ze ontwapenden de plantersfunktionarissen, *kozen(!)* uit hun midden een overste, een kapitein, een luitenant, een vaandrig, een adjudant en vier sergeanten. Zij vormden de leiding van de soldaten. In openbare vergaderingen van de soldaten werd besproken hoe de opstand verder te organiseren. Door verraad en ontakties handelen werd de opstand door planters uit de distrikten neergeslagen. Maar op haar hoogtepunt was ze volstrekt democratisch georganiseerd.

Samenscholingsverbod is ook stakingsverbod

De eerste weken na de staatsgreep in Suriname geven een volstrekt ander beeld dan in 1688 of in Nicaragua en Grenada anno 1980.

De avondklok en het samenscholingsverbod worden nog steeds gehandhaafd. In feite heerst er dus ook een stakingsverbod. Arbeiders die nu voor het behoud van de koopkracht of tegen ontslagen in staking willen gaan, kunnen dat niet omdat zij geen vergadering kunnen beleggen over hoe zo'n staking voor te bereiden. Onlangs is er een speciale dienst ingesteld om 'bronnen van kwaadaardige geruchten en verzinselen' op te sporen en de personen die zich aan de verspreiding van deze berichten hebben schuldig gemaakt 'op geëigende wijze' te straffen. De pers wordt dus aan banden gelegd. Op het woningbouwproject te Half-flora, waar een aantal leegstaande huizen gekraakt waren, zijn militaire wachtposten gezet om krakers te voorkomen. De meeste krakers zijn al uit hun huizen gezet. Tegen deze achtergrond bezien zijn de aangekondigde maatregelen om de parlementaire bevoegdheden te beperken bepaald niet een uitbreiding van democratische rechten. Het is de vraag hoe lang dit door zal

kunnen gaan zonder verzet op te roepen van brede lagen uit de bevolking.

5.

Remigratie Suriname

Uit: Klassenstrijd nummer 46, 3 mei 1980.

Nederland telt ongeveer 175.000 Surinamers. Een zeer groot gedeelte is een jaar voor de onafhankelijkheid hier naar toe gekomen. Bij de onafhankelijkheid is er een afspraak gemaakt dat er in het kader van gezinshereniging geen belemmeringen gelegd zullen worden voor Surinamers die naar Nederland willen emigreren. Deze afspraak geldt tot 25 november 1980.

Als grote groepen mensen uit een land wegtrekken is dat vaak een teken dat het slecht gaat met de sociaal-ekonomiese situatie. De surinaamse ekonomiese vooruitzichten bieden geen enkele kans op verbetering in de levensstandaard. De laatste vijftien jaar zijn de tegenstellingen tussen rijk en arm enorm gegroeid. Door de stijgende werkloosheid, toenemende verpaupering en een hoge inflatie hebben velen hun laatste centjes gebruikt om een enkele reis Schiphol te kopen.

Schommelingen

Afhankelijk van de verwachtingen zien we een sterke schommeling in de aantallen migranten. Vlak voor de onafhankelijkheid waren het er 7000 per maand. De hoop op fundamentele verbeteringen in een onafhankelijk Suriname deed de stroom zelfs omdraaien, rond april '76 gingen er zelfs meer Surinamers terug dan dat er weggingen. Het wanbeleid van Arron deed de stroom naar Nederland echter weer toenemen tot 2000 mensen per maand eind '79.

De staatsgreep vervulde veel Surinamers met nieuwe hoop. De vliegtuigen waren maar half gevuld. Toen echter bleek hoe de regering er uit zag en dat de demokratiese rechten op de helling kwamen wachtten velen de uitgestelde verkiezingen niet af en stemden met hun voeten.

Tot augustus dit jaar zijn alle vluchten weer volgeboekt.

In Nederland was er onder de Surinamers in het begin ook een enthousiasme om terug te gaan.

In de Bijlmermeer werd een inschrijvingsburo opgezet dat voor de NMR zou registreren welke mensen terug wilden gaan. Slechts honderdvijftig tot tweehonderd oudmilitairen schreven zich in. 175.000 burgers hielden zich wat dit betreft koest. Verwonderlijk? Als je gelooft dat er *een revolutie* plaats vindt in Suriname die de zaak echt verder helpt, dan wel.

6.

De Ormskirk-affaire

Dit artikel verscheen onder de titel 'Tegenicoup mislukt' in klassenstrijd nummer 47, 17 mei 1980.

De Nationale Militaire Raad van Suriname heeft met de coup poging van Ormskirk een prachtig argument in handen gekregen om achteraf te bewijzen hoe nodig hun ingreep wel was.

De korrupte oude garde wil duidelijk het verloren terrein tegen elke prijs terug winnen. Ormskirk is niet zomaar een desperate avonturier. De mislukte staatsgreep geeft duidelijk weer hoe hard de fractie-strijd binnen de surinaamse bourgeoisie nog steeds gevoerd wordt.

De preciese gebeurtenissen en achtergronden over de mislukte staatsgreep zijn niet bekend geworden. Voor zover we nu kunnen overzien, was er nog geen sprake van een regelrechte machtsgreep met behulp van huurlingen. De plannen daarvoor waren echter wel al in een ver gevorderd stadium. Ormskirk, de organisator achter het geheel, was vroeger een van de belangrijkste leiders van de Nationale Partij Suriname, de belangrijkste partij in de Nationale Partij Combinatie (NPK). De laatste weken zijn enkele belangrijke topleiders van deze NPK door de Nationale Militaire Raad (NMR) aangehouden. Enkele ex-ministers, zoals Karamat Ali, Parmessar, Arron en Cambridge, werden hardhandig ondervraagd in de Memre Boekoe kazerne in verband met de ontdekte corruptie in het staatsapparaat. De kampanje tegen de enorme corruptie heeft verschillende functies. Ten eerste is het een toegeving aan de druk van de vakbondsvleugel binnen de NMR om de ergste corruptie te bestrijden.

Ten tweede vergroot het de populariteit van de NMR en de burgerlijke regering.

Ormskirk stond in regelmatig contact met de naar Nederland gevluchte ex-minister Kasantaroeno. Ormskirk's groep had contacten met mensen in de Memre Boekoe kazerne. Onder de officieren daar bevonden zich nogal wat mensen die er door Arrons vriendjespolitiek beter van waren geworden en wilden deelnemen aan zijn

plannen. Van daar uit moet de zaak uitgelekt en verraden zijn.

Rol imperialisme

Sinds de uitwijzing van de Cubanen die militaire en financiële hulp hadden aangeboden, hebben de nederlandse, amerikaanse, indonesiese en indiasse ambassade het nieuwe bewind in Suriname alle steun toegezegd. De integratie van leger en politieapparaat wordt nu met behulp van het buitenland voorbereid. Daarom lijkt het onwaarschijnlijk dat Nederland achter de coup zit. Dat zou voorafgegaan zijn door een duidelijke politieke propaganda-toer als voorbereiding van een dergelijke ingreep.

De NMR heeft de laatste weken echter ook enkele nederlandse ondernemers opgebracht en na verhoor vrijgelaten. De directeur van het nederlandse ingenieursburo ILACO is verhoord in verband met de uitbesteding van een projekt in West-Suriname. Het ekonomies leven in Suriname draait sinds de staatsgreep ook op een aanzienlijk laag pitje. De imperialisten hebben dus reden tot klagen, al is dit geen éénstemmige klaagzang. De directeur van het grootste bau-xietbedrijf SURALCO heeft onlangs verklaard het volste vertrouwen in de regering te hebben.

Het is goed mogelijk dat de imperialisten op twee paarden wedden. Enerzijds worden de pogingen om greep te krijgen op de nieuwe burgerlijke regering en de NMR voortgezet. Anderzijds zullen pogingen van de kompradore-bourgeoisie (de Arronklier) om de regering en NMR omver te werpen niet actief worden tegengehouden. Een direkte rol van de nederlandse en amerikaanse imperialisten in de mislukte staatsgreep lijkt onwaarschijnlijk. De laatste weken zien we integendeel een nauwere samenwerking tussen imperialisme en de nieuwe machthebbers.

Grotere repressie

De mislukte staatsgreep vormt in ieder geval wel een prachtig alibi om de repressie in Suriname op te voeren. Terwijl de burgerlijke kranten de NMR politiek trouw uitdragen (zoals het vroegere koloniaal dagblad De West), is de krant van de Revolutionaire Bevrijdingsbeweging Suriname (RBBS), een op Albanië georiënteerde groep, verboden. Kritiese journalisten staan onder censuur, en sinds de mislukte staatsgreep is de avondklok en een algeheel samenscholingsverbod weer ingevoerd.

Nu, meer dan ooit, staat de verdediging van de democratische rechten in Suriname, op de agenda van alle oprecht democratische organisaties.

7.

Komt er een nieuwe staatsgreep in Suriname?

Uit: De Nieuwe Linie van 14 mei 1980.

Ruim negen weken na de eerste staatsgreep in Suriname stond er al een tweede op de agenda. De aktie van Ormskirk die van buiten kwam, is mislukt, hij werd zelf ter dood gebracht. Het is nog niet duidelijk wat de achtergrond is van de 'coup' van Ormskirk.

Maar met zijn dood zijn de kansen op een nieuwe staatsgreep niet verdwenen. Er bestaan twee vleugels binnen de Nationale Militaire Raad. De burgerlijke stroming rond sergeant Neede (ze staat het dichtst bij de regering) wil gematigde hervormingen. De vakbonds-vleugel in de militaire raad rond de sergeanten Sital, Mijnals en Abrahams, wil een veel krassere revolutie.

Het wezenlijk kenmerk van de huidige periode in Suriname is het naast elkaar bestaan van twee machtscentra, de regering en de Nationale Militaire Raad (NMR).

Deze situatie is het resultaat van de specifieke manier waarop de staatsgreep heeft plaats gevonden. De vakbondsakties van de surinaamse militairen hadden het leger als onderdrukkingsapparaat lam gelegd. De dynamiek van hun strijd bracht bovendien met zich mee dat steeds meer groepen in de surinaamse samenleving (vakbonden, vrouwenorganisaties, kerken) in hun solidariteit met de Bond van Militaire Kader (Bomika) zich scherp tegen premier Arron keerden. Eén jaar na de revoluties in Nicaragua en het Caraïbische eilandje Grenada dreigde een surinaamse regering door een massamobilisatie ten val te worden gebracht. De opkomende nationale bourgeoisie, de inheemse ondernemersklasse, had ook schoon genoeg van de *kompradorenregering* van Arron, die de belangen van de vertegenwoordigers van het buitenlands kapitaal voorop stelde.

Reeds vòòr de eerste staatsgreep bestond het bestuur van de Bomika uit twee stromingen: een burgerlijke stroming rond sergeant Neede en een vakbondsvleugel die geen uitgesproken politieke visie had, maar wel konsekwent voor de vakbondsrechten voor militairen wilde strijden. De staatsgreep maakte een einde aan de regering-Arron, aan de vakbondsstrijd van de militairen én aan de uitbreiding van de solidariteitsakties die vòòr 25 februari goed op gang begon te komen.

Voor de nationale bourgeoisie was de coup een noodzaak geworden. Tegelijkertijd kon niet voorkomen worden dat in de nieuw gevormde NMR ook vertegenwoordigers van de vakbondsvleugel werden opgenomen. Het overgrote deel van het Bomikabe-stuur ging over in de NMR die nu aangevuld werd met Daisy Bouterse de leider van de kommandogroep die de coup langdurig voorbereid had.

Kapitaal heeft vertrouwen

Het eerste konflikt tussen de twee stromingen in de NMR betrof de vorming van een burgerraad en een regering. In de eerste week na de staatsgreep was een deel van de NMR rond sergeant Mijnals (lid van de Volkspartij) bezig, met de voorzitter van de Volkspartij dr. Ruben Lie Paw Sam, een regering te vormen. Vanuit de burgerlijke stroming is er een enorme tegendruk uitgeoefend om een linkse regering te voorkomen. In de tweede week van maart kon het State Departement in Washington opgelucht adem halen. Volgens The Guardian van 7 maart waren Amerikaanse funktionarissen 'niet langer bezorgd over de mogelijkheid dat er een linkse regering uit de staatsgreep te voorschijn zou komen.' En inderdaad op 15 maart zat de regering-Chin A Sen definitief in het zadel. Een regering die zowel van het surinaams bedrijfsleven als het buitenlands kapitaal het volledig vertrouwen geniet. De Vereniging Surinaams Bedrijfsleven, de werkgeversorganisatie, heeft haar directeur Armand Zunder afgestaan voor het belangrijkste ministerie, het ministerie van Planning en Ontwikkelingsbeleid. En half april verklaarde de directeur-beheerder van het amerikaanse bauxietbedrijf SURALCO, Leonard Jacob, na een gesprek met minister H. Adhin, vertrouwen te hebben in de regering en in de ontwikkeling van Suriname.

De vakbondsvleugel binnen de NMR was en is nog steeds een doorn in het oog van binnen- en buitenlands kapitaal. De eerste

maatregelen van de NMR, zoals de beperking van de democratische rechten (avondklok, samenscholingsverbod, gedeeltelijke perscensuur), het rigoreus aanpakken van de kleine kriminaliteit (de bekende ranselpraktijken tegen winkeldiefjes) en de sanering van het ambtenarenapparaat ontmoetten geen verzet van de bourgeoisie en leidden ook niet tot strubbelingen in de NMR. Maar vanaf 10 april veranderde de zaak.

Op die dag organiseerde het *Comité Grond aan de Kleinlandbouwers* een bijeenkomst waarbij de NMR werd gehuldigd. Ruim drie duizend kleine boeren overlaadden de militairen met bloemen, geschenken en klachten over zwendelarij met landbouwgronden. Vooral de vakbondsvleugel bleek gevoelig te zijn voor deze druk. De voorzitter van de Nationale Militaire Raad, Sital, samen met de sergeanten Mijnals en Abrahams, de duidelijkste vertegenwoordigers van deze stroming, beloofde plechtig dat zwendel onderzocht zou worden en dat de gestolen gronden verdeeld zouden worden onder hen die het bewerken. Ook zou al het mogelijke gedaan worden om de bevolking te mobiliseren voor de nationale opbouw. In een vergeten ogenblik maakte Bouterse bekend dat gestreefd zou worden naar de instelling van volksmilities die een militaire training zouden ontvangen om buitenlandse aanvallen te kunnen weerstaan. Sindsdien zijn er overal buurtkomitees ontstaan die de NMR uitnodigden voor een huldiging. Momenteel zijn het er ruim veertig. Dit zijn de organen die een linkse druk uitoefenen op de vakbondsströmning binnen de NMR. Maar deze stroming heeft een enorme politieke zwakte. Ze heeft geen politiek programma dat vooruitzichten biedt op fundamentele veranderingen van de leefomstandigheden van de verpauperde surinaamse bevolking.

Ze laat zich dan ook gemakkelijk slingeren tussen links en rechts.

Tegenoffensief tegen radicale stroming

De belangrijkste kwestie waarop de regering en beide stromingen in de NMR hun populariteit bouwen is de bestrijding van de korruptie. De vakbondsvleugel echter wil hierin veel verder gaan dan de regering en de burgerlijke stroming in de NMR. De vakbondsvleugel wil een totale schoonmaak die er misschien toe zal leiden dat het hele maatschappelijk systeem ondergraven wordt. Immers, de hele surinaamse maatschappij is gebouwd op korruptie. Het grootste deel van de kapitalisten in Suriname doet eraan mee. De burgerlijke

regering in samenwerking met haar co-partner in de NMR, wil hieraan een halt toeroepen. Maar tegelijkertijd probeert zij de invloed van de stroming-Sital/Mijnals terug te dringen.

De onder-minister van leger en politie, sergeant Neede, heeft aangekondigd dat het leger- en politieapparaat geïntegreerd zullen worden. Dit proces is al begonnen. Binnen enkele jaren moet het Nationaal Leger van duizend tot vijfduizend man zijn uitgegroeid. Het lijkt er veel op dat dan de steun van de vakbondsstroming onder het militair kader behoorlijk zal zijn geslonken. De uitbouw van het Nationaal leger geschiedt immers onder directe verantwoordelijkheid van de groep-Neede in de NMR. Cubanen die de regering hulp kwamen aanbieden, werden uitgewezen; er werd op de antikommunistiese trom geslagen. De regering klaagde over 'Sovjet-Russiese invloeden' en het Comité Boycot Olympische Spelen werd plotseling superactief, terwijl vòòr de staatsgreep nauwelijks oppositie tegen de Olympische Spelen bestond (of werd gemaakt). Inmiddels bereidde premier Chin A Sen een machtigingswet voor die alle parlementaire bevoegdheden naar de regering overhevelt. Artikel 2 van deze wet luidt volgens het konsept als volgt: 'De regering is bevoegd bestaande wetten tijdelijk geheel of gedeeltelijk buiten werking te stellen, te wijzigen of daarvan afwijkende regelen te geven, als zij nodig zal oordelen, onder handhaving of vermindering der sanktie'. De machtigingswet is nog niet aan het parlement voorgelegd. Het is wel de duidelijkste poging om de burgerlijke macht te centraliseren.

Na de uitwijzing van de Cubanen hebben Canada, Amerika, India, Indonesië en ook Nederland onmiddellijk verklaard verdere direkte en konkrete hulp te willen verschaffen. In het verleden is de hulp bij de opbouw van het militaire en spionage-apparaat heel opmerkelijk geweest. Een nederlandse militaire missie heeft geholpen bij het op poten zetten van de krijgsmacht. De Centrale Inlichtingendienst van Suriname (CID) heeft in januari 1976 via haar hoofd, H. Lunes, te Miami (USA) meegedaan aan een konferentie over gemeenschappelijke taken van Veiligheidsdiensten. Eind 1978 heeft de Nederlandse Binnenlandse Veiligheidsdienst twee CID-funktionarissen, E. Gemerts en H. Lachmon, voor een stage ontvangen. Kolonel Y. Elstak en overste H. Leewin, de vroegere leiding van de surinaamse Krijgsmacht, hebben begin september 1978 op uitnodiging van luitenant-generaal Gordon Sunner van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) meegedaan aan een bevelhebberskonferentie

in Nicaragua, toen nog onder Somoza. Aangezien de regering en de NMR duidelijk hebben gesteld dat alle verdragen met het buitenland zullen worden gerespekteerd en aangezien de CID niet is ontbonden, mogen we veilig aannemen dat dit soort samenwerking zal worden gehandhaafd. De nederlandse militaire missie zit overigens nog steeds in Paramaribo. Evenals de binnenlandse ondernemersklasse is ook het buitenlands kapitaal niet zo blij met de vakbondsvleugel in de NMR. De nederlandse premier Van Agt heeft op 9 mei in het radioprogramma 'Met het oog op morgen' de NMR is een negatieve zin als een 'superregering' aangeduid en hij vindt dat Nederland een actieve rol moet spelen bij het overhevelen van de staatsmacht naar de burgerlijke regering. Wat hiermee bedoeld werd kon hij echter nog niet zeggen.

Kans op nieuwe konfrontatie

De pogingen van de regering-Chin A Sen en de burgerlijke stroming in de NMR om de invloed van de vakbondsvleugel terug te dringen hebben de verhoudingen binnen de militaire raad er zeker niet beter op gemaakt. Tot nu toe lijkt het erop dat de stroming-Sital/Mijnals politiek te zwak is om daadwerkelijk een tegenwicht te kunnen bieden. De landbouwers van Kwatta bijvoorbeeld hebben nog steeds geen grond gekregen. Na een gesprek heeft minister Van Dijk van Landbouw, Veeteelt en Visserij hen zelfs aangeraden om eerst te gaan werken. Van de NMR hebben ze geen steun meer gekregen. De volksmilities zijn veranderd in volkskomitees; ze heten nu zelfs burgerkomitees. Oorspronkelijk zijn ze gepresenteerd als basisorganen van een volksmacht; nu zijn het adviserende organen die van hun politiek karakter zijn ontdaan. Het blijkt dat in het leven van alledag voor de grote massa in Suriname niet veel veranderd is. De vakbondsvleugel in de militaire raad komt daardoor steeds meer onder druk om zich tegen de burgerlijke stroming en de regering op te stellen. In hoeverre dit tot een nieuwe staatsgreep zal leiden zou wel eens in de heel nabije toekomst duidelijk worden. Het blijft mogelijk dat het binnen de NMR tot een uitbarsting komt.

8.

Keerpunt in de ingreep?

Uit: Klassenstrijd, nummer 49, 21 juni 1980.

Woensdag 11 juni verscheen premier Chin A Sen op de televisie om te vertellen dat regering en NMR van mening zijn dat er maar één machtscentrum in het land is: de regering en niemand anders. Wat is de betekenis van deze uitspraak?

Volkskomitees

De vakbondsvleugel binnen de NMR staat onder druk van zogenaamde volkskomitees die als paddestoelen uit de grond schieten. Volkskomitees zijn buurtorganisaties. Ze werden na 25 februari door de Volkspartij gebruikt om de NMR te huldigen en tegelijkertijd de klachten van de buurtbewoners naar voren te brengen.

Op de eerste bijeenkomst op 10 april bij het plaatsje Weg naar Zee werden NMR—leden op een grootse wijze binnengehaald.

Naast geschenken, bloemen etc. ontvingen ze ook een groot aantal klachten over de wantoestanden in de buurt en met name over de zwendel met landbouwgronden.

In Weg naar Zee wonen veel kleine landbouwers. Onder deze druk deden de NMR—leden vergaande toezeggingen. Gestolen grond zou verdeeld moeten worden onder diegenen die hem bewerken. De volkskomitees zouden veranderd worden in Volksmilities die een militaire training zouden krijgen om een eventuele kontra-revolutie de kop in te drukken. Geïnspireerd door deze toezeggingen gingen talloze buurten in en buiten Paramaribo (ook in de grensplaatsen Nickerie en Albina) ertoe over Volkskomitees op te richten en verlanglijsten op te stellen, die bij de NMR werden gedeponereerd.

Deze ontwikkeling baart de regering van de surinaamse ondernemers grote zorgen. De groei van de volkskomitees oefent een enorme druk uit op de vakbondsvleugel binnen de NMR om daadwerkelijke hervormingen door te voeren in het voordeel van de arme massa's. Daarnaast legt het bestaan van twee vleugels in de legerleiding met ieder hun eigen achterban, het onderdrukkingsapparaat

in Suriname lam. De politiek van de regering en haar steunpilaar binnen de NMR is erop gericht de invloed van de Mijnaalstroming terug te dringen, en ze uiteindelijk in de kazerne te disciplineren. Dat heeft ze de afgelopen tijd op verschillende manieren gedaan.

Voorop staat de uitbreiding van het leger- en politieapparaat onder leiding van Neede, Bouterse en de minister van defensie, eerst van Rey, nu Ruimveld. Dat gebeurt met behulp van nederlandse militairen! *Tot nu toe is dit niet in de pers geweest, maar volgens onze informatie bevinden zich momenteel nederlandse soldaten – dus buiten de normaal in Suriname gestationeerde militaire missie – in de Memre Boekoekazerne die het gehele legerapparaat helpen opzetten!* Het is bekend dat de Centrale Inlichtingsdienst en het leger werden opgezet met behulp van de Amerikaanse CIA en de nederlandse BVD. (Zie De Nieuwe Linie, 14 mei 1980). Verder probeert de regering de Mijnaalvleugel de wind uit de zeilen te nemen door een aantal populaire maatregelen te nemen, zoals de versnelde uitbetaling van de achterstallige kinderbijslag en AOW.

Daarnaast doet zij ook alle moeite om de volkskomitees van hun politiek karakter te ontdoen. Ze stimuleert lezingen over de vorming van koöperaties (voor varkensteelt) en roept op tot nationale eenheid. Met het laatst bedoelt ze dat de buurtbewoners zich bezig moeten houden met het schoonhouden van de buurten en de politiek verder aan de regering moeten overlaten.

Tenslotte laat ze ook haar tanden zien aan de vakbondsvleugel als het nodig is. Dat gebeurde bijvoorbeeld toen de laatsten een politieke massameeting in het Bellevuetheater wilden organiseren. De regering heeft gedreigd met geweld in te grijpen als die vergadering door mocht gaan.

Immers, de hele NMR was er indertijd voor om alle politieke vergaderingen te verbieden. De vakbondsstroming moest zich ook aan deze regels houden. Dat deed ze dan ook. Dit is nu de grote zwakte van de Mijnaalstroming. Ze wil de massaas controleren, 'met de uzi in de rug tot een revolutie dwingen', zoals in Suriname wel eens is verkondigd. Ze weigert de onafhankelijke mobilisatie van de onderdrukten te stimuleren. De kleine boeren die op het platteland wonen, weten dondersgoed wie hoeveel grond heeft gestolen.

Zou het voor de strijd van deze boeren dan niet veel beter zijn om de vorming van boerenkomitees te stimuleren die zelf de herverdeling van de gestolen landbouwgronden ter handen nemen?

De burgerraad en de hele NMR daarentegen delegeren evenals de

regering de herverdelingsproblematiek naar, voor de kleine boeren, oncontroleerbare commissies en instanties.

Hoe moeten arbeiders, vrouwen, boeren en andere onderdrukte groepen gezamenlijk strijden tegen de prijsstijgingen, de werkloosheid, de groeiende kloof tussen arm en rijk, en het sexisme dat vrouwen tot openlijke en verkapte vormen van prostitutie dwingt?

Zou het niet beter zijn als zij de gelegenheid hadden vrijelijk daarover te praten? De regering en de hele NMR staan nog steeds op de handhaving van het samenscholingsverbod voor politieke groeperingen en voor de perscensuur.

De strijd tussen de twee vleugels in de NMR is dan ook geen strijd waarbij de massa's gemobiliseerd worden in het belang van de massa's zelf, maar, voorzover dat in de volkscomitees gebeurt, in het belang van toekomstige bureaucraten en huidige kapitalisten.

En wat Chin A Sen woensdag heeft willen zeggen is dat deze strijd nu in het voordeel van de surinaamse kapitalisten is beslist.

De toekomst zal ons leren of dat inderdaad zo is.

9.

De juli-akties

'Suriname geeft meer dan het krijgt'

Dit artikel verscheen in de Nieuwe Linie van 9 juli 1980.

Twintigduizend mensen in Suriname protesteerden vorige week tegen het nederlandse kolonialisme. Voor het eerst in de surinaamse geschiedenis waren er zoveel mensen op de been om een luid protest te laten horen tegen de nederlandse bevoogding. Sergeant Abrahams van de Nationale Militaire Raad had een duidelijke boodschap voor minister De Koning: 'Laat hij ophoepelen'. De Koning is een leugenaar als hij beweert dat slechts tien procent van de ontwikkelingsgelden naar Nederland terugvloeit, aldus het NMR—lid. Volgens Abrahams gaat het om negentig procent. Hoe zit het nou precies in elkaar?

De nederlandse ontwikkelingshulp aan Suriname is in 1947 gestart. Verschillende plannen om het land tot ontwikkeling te brengen zijn sindsdien ten uitvoer gebracht. In 1947 is een bescheiden lening van veertig miljoen verstrekt. De grote hulp kwam pas vanaf 1954 goed op gang. Tussen 1954 en 1976 kreeg Suriname voor 1,3 miljard nederlandse guldens aan ontwikkelingshulp. Het grootste deel werd echter in de vorm van leningen verstrekt. Een snelle berekening uit de cijfermassaas van de betalingsbalansstatistieken leert dat gedurende de periode 1954-1975 Suriname bijna driehonderd miljoen surinaamse guldens aan schenkingen heeft ontvangen. Daartegenover staat dat in diezelfde periode ruim achthonderd miljoen aan winsten en renteovermakingen naar het buitenland zijn verdwenen. De onafhankelijkheid van 1975 heeft niets aan deze situatie veranderd. De winstovermakingen naar het buitenland bleven op het jaarlijkse nivo van tachtig miljoen surinaamse guldens. Dat is dan nog maar een deel van het geld dat uiteindelijk het land uitstroomt.

De ekonoom E. Doest heeft uitgerekend dat Suriname tussen 1963 en 1974 als gevolg van de handel met Nederland voor 316 miljoen in

nederlandse gulden heeft verloren. Het gaat hier om geld dat Nederland inkasseert door een voor Suriname nadelige ruilvoet. Bij dit alles moeten nog de tientallen miljoenen opgeteld worden die in de zakken van buitenlandse ingenieurs- en adviesbureaus verdwijnen voor het maken van allerlei nooit gebruikte rapporten. Vóór de onafhankelijkheid ging het om bedragen rond de twintig miljoen. Na 1975, met de enorme stroom van ontwikkelingsgelden, liep dit op tot ruim vijftig miljoen.

Suriname verliet het koninkrijk der Nederlanden met een gouden handdruk. Voor de uitvoering van gigantiese projekten in het tropies binnenland ontving het 2,7 miljard nominale nederlandse guldens. Door de hoge inflatie is thans een zeventhonderd miljoen guldens verloren gegaan. Als we hierbij de rente optellen die Suriname misloopt doordat de niet bestede gelden gewoon in de nederlandse schatkist blijven liggen, dan wordt duidelijk dat de miljarden niet zo talrijk zijn als ze wel lijken.

Hulp voor wie?

Waarom worden de ontwikkelingsgelden besteed? In de ontwikkelingsplannen en programma's gaat het altijd om zulke fraaie zaken als de verbetering van de levensomstandigheden van de bevolking, uitbreiding van de werkgelegenheid en de vermindering van de afhankelijkheid van het buitenland. In de praktijk echter blijken de fondsen gebruikt te worden voor het scheppen van faciliteiten voor buitenlandse ondernemers om grove winsten te maken. De statistieken over de besteding van ontwikkelingsfondsen leren ons dat van iedere ontvangen gulden tussen 1954 en 1973 zesentwintig cent in de infrastructuur is gestoken. Negentien cent werd gebruikt voor het opzetten van grote gemechaniseerde landbouwbedrijven die de massa's kleine boeren doodkonkurreren, terwijl negen cent ten goede kwam aan de door de nederlandse Bruynzeel Houtmaatschappij beheerste bosbouw. Verder werd zes cent besteed aan onderzoek naar het voorkomen en exploitatiemogelijkheden van grondstoffen. De volkswoningbouw, gezondheidszorg én onderwijs moesten het met tien cent doen. Het beeld na 1975 is niet veel veranderd. Het leeuwendeel van de financiën wordt gestoken in het zogenaamde West-Suriname-projekt.

Dit projekt voorziet in de bouw van een tweede stad in het westelijk binnenland van Suriname, waar mensen moeten komen te wonen

die in de bauxietexploitatie en -verwerking werkzaam zullen zijn. Tevens worden er enorme waterkrachtcentrales in het Corantijng gebied gebouwd die de energie voor de bauxietverwerking moeten produceren. Het zijn weer voornamelijk nederlandse bouw- en ingenieursbedrijven die er uiteindelijk met de ontwikkelingshulp vandoor gaan. Een accountantsrapport over de besteding van de ontwikkelingshulp van november 1975 tot en met eind 1979 noemt onder andere de volgende nederlandse bedrijven die van de miljarden profiteren: de ingenieursbedrijven ILACO, NEDECO (dochter van de Nederlandse Heidemaatschappij), CARIMECO (dochter van Van Hassel en De Koning) en het Nederlandse Economisch Instituut. Andere bedrijven zijn onder meer Bruynzeel Houtmaatschappij, Amels Scheepswerf en Machinefabriek, Billiton, Hollandse Vereniging Amsterdam, Lareco, Rabobank, KLM—Aerocarto en de Algemene Bank Nederland. Het geld kruipt waar het vandaan komt. Het rapport geeft ook aan dat van de 778,4 miljoen surinaamse guldens aan goedgekeurde projecten ruim 280 miljoen aan drie projecten in West-Suriname wordt besteed. Voor projecten in de volksgezondheid zijn 1,4 miljoen surinaamse guldens uitgetrokken. Het bureau van de Commissie Ontwikkelingssamenwerking Nederland Suriname (CONS) echter ontvangt 1,9 miljoen surinaamse guldens. Deze commissie beslist over de besteding van de ontwikkelingsgelden. Haar eigen apparaat en salariskosten is haar meer waard dan de volksgezondheid.

Hoog spel van Chin A Sen

Abrahams heeft dus gelijk, of eigenlijk toch weer niet. De nederlandse minister De Koning is inderdaad een jokkebrok. Het is pertinent onjuist om te stellen dat slechts tien procent van de ontwikkelingsfondsen naar Nederland terugvloeit. Abrahams daarentegen vergist zich deerlijk als hij denkt dat het om negentig procent gaat. De feiten wijzen uit dat meer dan honderd procent van het ontwikkelingsbedrag in de zakken van nederlandse en andere buitenlandse bedrijven terecht komt. Het geld wordt immers gebruikt om surinaamse arbeidskrachten uit te buiten. De winstovermakingen en andere vormen van waardeoverdracht naar het buitenland overtreffen de schenkingen aan de surinaamse schatkist.

Tegen bovenstaande achtergrond is de eis van de surinaamse regering om de ontwikkelingsfondsen waardevast te maken in het ge-

heel niet onredelijk. Maar waarom komt Chin A Sen juist nu op een zo spektakulaire wijze met deze eis? Het antwoord ligt in een beschouwing over de binnenlandse politieke situatie. In DNL van 14 mei 1980 schreef ik al dat het wezenlijk kenmerk van de huidige periode in Suriname ligt in het naast elkaar bestaan van twee machtscentra. Aan de ene kant staat de regering-Chin A Sen (of het grootste deel daarvan) met een burgerlijke stroming in de Nationale Militaire Raad. Aan de andere kant staat een linkse stroming in de NMR bestaande uit militairen die uit de vakbondsstrijd zijn voortgekomen en door een groep linkse politici worden geadviseerd. Deze stroming staat verder onder een sterke druk van buurtcomitees (zogenaamde volkscomitees) die hun dagelijkse zorgen aan de Nationale Militaire Raad voorleggen.

In de strijd tussen de beide stromingen leek de burgerlijke vleugel het te winnen. De corruptieonderzoekingen, de begeleiding van de volkscomitees die tot voor kort onder de hoede van de persdienst van de Militaire Raad waren en de persdienst van de raad zelf zijn nu onder regeringscontrole gebracht. In de overtuiging dat zijn positie nu gekonsolideerd is, verscheen Chin A Sen vorige maand op de televisie om te verklaren dat alle macht nu in handen van de regering ligt. Tijdens de onderhandelingen met De Koning heeft de linkervleugel getracht een wig te drijven tussen Chin A Sen en De Koning door demonstraties te organiseren tegen De Koning en vóór Chin A Sen. Chin A Sen stond voor de keus de demonstraties te verbieden met als risico een scherpe polarisatie tussen de beide stromingen of een tijdelijke breuk met Nederland te forceren om daardoor de zaak weer onder controle te krijgen. Door grote heibel te maken rond de waardevermindering van de ontwikkelingsfondsen slaat hij twee vliegen in één klap. Tegenover de linkse vleugel en de surinaamse massa's die grote verwachtingen van zijn regering hebben, kan hij zich portretteren als de grote anti-kolonialist. Tegelijkertijd versterkt hij daarmee zijn onderhandelingspositie tegenover De Koning. Slim, maar gevaarlijk voor zijn eigen stroming. De vraag is namelijk of hij in staat zal zijn de enorme energie die na de massameeting is losgebarsten in toom kan houden. Grote verwachtingen zijn gewekt bij de zestig procent van de surinaamse bevolking die onder het bestaansminimum leeft. En misschien nog meer bij de overige veertig procent die met de kolonialistische bevoogding wil afrekenen. De geest is uit de fles. Voor de onderdrukten zou ze wel eens de geest van een sociale revolutie kunnen zijn.

10.

Een half jaar

'surinaamse revolutie'

Dit artikel verscheen in De Internationale, nr.27, september 1980, pp.21-25.

De ontwikkelingen in Suriname gedurende de laatste maanden hebben voor een aantal verrassingen gezorgd. Begin juni verscheen premier Chin A Sen, thans president, op de surinaamse radio en televisie om te verklaren dat alle macht bij de regering ligt. Begin augustus, tijdens het bezoek van minister De Koning aan Suriname, werd er een massademonstratie van twintigduizend mensen georganiseerd tegen het ontwikkelingsbeleid van Nederland. Kort daarop trad er een splitsing op in de Nationale Militaire Raad (NMR) door de uittreding van Bouterse en Horb. En medio augustus werd president Ferrier afgezet door de legerleiding en vervangen door Chin A Sen. Tegelijkertijd werden drie ex—NMR leden — Sital, Mijnsals en Joeman — gearresteerd op verdenking van pogingen tot een nieuwe coup.

Op het eerste gezicht lijken deze gebeurtenissen een aaneenschakeling van verwarringen. En dat was het ook voor diegenen die meenden dat er sinds 25 februari een revolutie had plaatsgevonden in Suriname.

In dit artikel willen wij een balans opmaken van de zes maanden na de revolutie. Daarbij zullen we aantonen dat vanuit de marxistische analyse bovenstaande ontwikkelingen volstrekt begrijpelijk zijn. Tegelijkertijd zullen we uitgebreid ingaan op de vraag hoe het zo ver heeft kunnen komen.

In het vorig nummer van *De Internationale* en andere publikaties hebben wij de stelling verdedigd dat een opkomende binnenlandse ondernemersklasse in Suriname de drijvende klassekracht achter de staatsgreep is ¹. Dit deel van de heersende klasse was om verschillende redenen tegen het Arronbewind gekant.

Arron bleek niet in staat te zijn een krachtige politiek te voeren gericht op de bevordering van de binnenlandse industrie, en dus in het voordeel van de nationale bourgeoisie. In plaats daarvan gebruikte Arron het staatsapparaat om zichzelf en zijn buitenlandse bazen te verrijken. Bij de nu uitgestelde verkiezingen van 27 maart zag het ernaar uit dat de Nationale Partij Combinatie van Arron via de gebruikelijke verkiezingsfraude aan de macht zou blijven. In het verleden had de NPK meermalen gedemonstreerd koste wat kost aan de macht te willen blijven. De parlementaire democratie werkte duidelijk in het nadeel van de binnenlandse kapitalisten. Een andere zwakte van de NPK—regering lag hierin dat zij steeds grotere delen van de massaas tegen zich in het harnas joeg, zelfs de zeer gematigde christelijke kerken. Een groeiende politieke bewustwording van de massaas kwam tot uiting in een toenemende aanhang van de linkse partijen zoals de Volkspartij en de Progressieve Arbeiders en Landbouwers Unie-(PALU). Een ieder ontwaken van het klassenbewustzijn van onderdrukte groepen vormt een groot gevaar voor alle fracties van de heersende klasse. In deze situatie vond het vakbondskonflikt in de Surinaamse Krijgsmacht plaats. De strijd van de onderofficieren voor vakbondsrechten had een niet te onderschatten dynamiek in zich. Een snel groeiende solidariteit vanuit andere georganiseerde delen van de massaas (vakbeweging, vrouwengroepen) droeg de mogelijkheid in zich van een ware opstand tegen het Arronbewind.

Arron bleek niet in staat te zijn dit vakbondskonflikt op een taktiese manier op te lossen. Hij stuurde aan op een volledige konfrontatie met de onderofficieren. Om de dynamiek van de vakbondsstrijd af te remmen én om met de Arronregering definitief af te rekenen werd de staatsgreep met steun van de surinaamse ondernemers uitgevoerd. De linkse partijen hadden geen adequaat antwoord op de strijd van de onderofficieren, behalve de belofte dat, indien zij via de verkiezingen aan de macht zouden komen, de positie van het militair kader verbeterd zou worden. En dit in een situatie waarin de NPK—regering al een ware heksenjacht had ontketend tegen de militairen. Het plan voor een staatsgreep kwam dan ook als een noodoplossing voor de onderofficieren.

Het uitbouwen van de massamobilisaties die op gang begonnen te komen in de solidariteitsakties met het perspectief om de regering Arron ten val te brengen was door de linkse partijen niet gepresenteerd. Door gebrek aan politieke ervaring zagen ze zelf ook geen

ander alternatief dan een coup.

Fascisme of revolutie

Dit was de uitgangssituatie op 25 februari. Er was geen sprake van een fascistiese coup, zoals de kameraden van de LOSON aanvankelijk meenden². Daarvoor is veel meer nodig dan de beperking van de democratische rechten. De overwinning van het fascisme betekent de totale vernietiging van iedere vorm van massaorganisatie. Dat was op 25 februari geenszins het geval. Het apparaat van de vakbonden en van de linkse partijen, evenals de vrouwen en boerenorganisaties waren nog intact. Weliswaar konden ze niet openlijk functioneren, maar dat betekent niet dat ze vernietigd waren, zoals de ontwikkelingen na 25 februari hebben aangetoond. In deze fase van de klassenstrijd is het voor de bourgeoisie ook niet noodzakelijk om de massaorganisaties te vernietigen. De mogelijkheden om de op klassenkollaboratie gerichte leidingen van deze organisaties te gebruiken als domper op de strijdbaarheid van de massa's zijn nog lang niet uitgeput. Bovendien is de bourgeoisie ook niet in staat om een dergelijke operatie uit te voeren. Het onderdrukking-apparaat – leger en politie – was door de vakbondsstrijd van de militairen en de solidariteitsbetuigingen van de politie niet betrouwbaar om hieraan mee te werken. Paramilitaire en fascistiese massaorganisaties die als stoottroepen in de strijd tegen de arbeidersklasse moet dienen ontbraken rond 25 februari en zijn nog steeds afwezig in Suriname.

De ontwikkelingen sinds de staatsgreep toonden overigens niet een beeld zoals we dat kennen uit fascistiese landen zoals Argentinië en Chili, waar vakbondsmilitanten in concentratiekampen gemarteld worden en iedere vorm van linkse oppositie gewelddadig in de kiem wordt gesmoord. De staatsgreep is nota bene gepresenteerd als het resultaat van een uit de hand gelopen vakbondskonflikt.

Er is echter evenmin sprake van een sociale revolutie, zoals de kameraden van de Revolutionaire Volkspartij en Wi Na Wan menen³. De omverwerping van het Arronregime op zich is nog geen bewijs voor de stelling dat er een revolutie plaats heeft gevonden. Daarvoor zou op zijn minst een begin moeten worden gemaakt met diepgaande veranderingen in de *maatschappelijke* verhoudingen. De revolutie in Grenada vormt in dit opzicht een aardig contrast met

de coup in Suriname. Op 13 maart van het vorig jaar vond op dit 110.000 inwoners tellend eilandje ook een staatsgreep plaats. Direct na de machtsovername onder leiding van de New Jewel Movement werd de bevolking opgeroepen om massaal te mobiliseren tegen mogelijke kontrarevolutionaire akties van de verdreven diktator Eric Gairy. Overal op straat en in de buurten werden diskussies gehouden over de vraag hoe het verder moet met Grenada. Gewapende milities werden in het leven geroepen. Deze hielpen mee de stranden te bewaken tegen invallen vanuit de zee. Dit proces is nog steeds in gang. De eerste maatregelen in Suriname daarentegen (samenscholingsverbod, perscensuur) ontmoedigden iedere vorm van massamobilisatie en participatie. Buitenlandse investeerders en binnenlandse ondernemers werden gerustgesteld. Kleine dieven werden voor televisiekameraas afgeranseld, terwijl de grote bazen vrij rond liepen. Een revolutie waarin de onderdrukten massaal de ketenen van de uitbuiting afrukten had niet plaatsgevonden.

Als we nu, zes maanden later, de balans opmaken, dan kan gesteld worden dat de bourgeoisie erin is geslaagd de Sital-stroming uit te schakelen. Dit is niet in één keer gebeurd door de gevangenneming van Sital, Mijnals en Joeman in de tweede week van augustus. Het was een proces dat haar afsluiting heeft gevonden in de arrestatie van de vakbondsvleugel. In **KLASSENSTRIJD** en **DE NIEUWE LINIE** hebben we dit proces in haar verschillende fasen gevolgd, beschreven, geanalyseerd en soms zelfs voorspeld⁴. Hier willen wij dieper ingaan op de vraag hoe het mogelijk was dat de burgerlijke krachten uiteindelijk toch erin geslaagd zijn de vakbondsvleugel op een zijspoor te zetten. Het antwoord moeten we zoeken in de politiek van de bourgeoisie en de reactie van de linkse partijen en de Sital-stroming binnen de NMR hierop.

Taktiek van de bourgeoisie

De kracht van de burgerlijke stroming heeft in eerste instantie gelegen in het feit dat zij nooit het initiatief heeft verloren in de afgelopen zes maanden. Zij nam het initiatief tot de staatsgreep, en tot de invoering van de beperking van de demokratiese rechten. Zij nam het initiatief tot de vorming van een burgerlijke regering. Ze liet ook geen gelegenheid voorbij gaan om in te spelen op de politieke en programmatiese zwakte van de vakbondsvleugel. De ideologie van het 'surinamisme', een leefwijze en stelsel van ideeën dat niet kapi-

talisties én niet socialisties is heeft ze als eerste gelanceerd. Het sloeg aan bij de Sital-vleugel die geen duidelijke opvattingen had over hoe het verder moest na de staatsgreep. Deze ideologie heeft als een verdovingsmiddel gewerkt. De vakbondsvleugel verloor zich in allerlei vage toespelingen over de nieuwe surinaamse mens die zou worden gevormd. De bourgeoisie kreeg daardoor tijd om haar volgende stappen voor te bereiden voor een aanval op de vakbondsvleugel en om haar eigen positie in het leger te consolideren. Hierdoor komen we op het tweede aspekt van de tactiek van de bourgeoisie, het uitbouwen van haar basis in het leger. Dat geschiedde enerzijds via de leiders van de kommandogroep van zestien en anderzijds via de onderminister van justitie, leger en politie, sergeant Laurens Neede. Onder controle van dit ministerie wordt het leger uitgebreid en vindt de integratie van leger- en politieapparaat plaats. De homogeniteit van de burgerlijke krachten binnen de NMR en het leger vergemakkelijkte deze taak. Een derde element in de politiek van de bourgeoisie was het bij elkaar brengen van de verschillende frakties van de bourgeoisie om als één front tegenover de vakbondsvleugel te kunnen opereren. Dit kwam al vrij vroeg tot uiting in de steun die de formateurs voor de burgerraad, later regering, hebben gezocht bij president Ferrier, de vertegenwoordiger van de kompradore bourgeoisie en haar imperialistische bazen. De Sital-stroming stond een regering voor waarin de linkse partijen een overwegende invloed zouden hebben. Bruma en Leeftang, de formateurs dachten daar anders over. Toen de vakbondsvleugel voet bij stuk leek te houden, wendden Bruma en Leeftang zich tot de president voor hulp. Mede daardoor kwam er een burgerlijke regering tot stand. Het vierde aspekt in de burgerlijke politiek was het inspeelen op de heterogeniteit van de vakbondsstroming door verdeeldheid te zaaien. De meest zwakke figuur uit de Sital-stroming, luitenant van Rey werd geaksepteerd als minister van defensie. Tegelijkertijd werd deze opportunist overgehaald en waarschijnlijk omgekocht om geen steun meer te verlenen aan de vakbondsvleugel⁵. In een later stadium werd sergeant Abrahams omgekocht met een benoeming tot hoofd van de Militaire Politie.

Het scheppen van een tegenstelling tussen burgerlijk en militair bestuur was het vijfde element in de tactiek. Het klassekarakter van de regering en de NMR werden hierdoor verhuld. Aangezien de regering onder controle was van de bourgeoisie was de slogan 'alle macht aan de regering, militairen terug naar de kazerne' een metho-

de om de Invloed van de vakbondsvleugel terug te dringen. De Bouterse-groep werkte daar in alle schijnheiligheid natuurlijk aan mee. Tenslotte, het zesde element, liet de bourgeoisie ook haar tanden zien als het nodig was. Ze schuwde een militaire konfrontatie niet. Het duidelijkst kwam dit tot uiting in het Bellevue-konflikt. De vakbondsvleugel wilde begin juni een manifestatie organiseren in theater Bellevue om een linkse eenheidspartij te proklameren, terwijl er nog een verbod op politieke samenscholingen heerste. De regering Chin A Sen dreigde met leger en politie in te grijpen als de bijeenkomst toch nog doorgang zou vinden. Ze werd echter afgelast. Een militaire konfrontatie is hierdoor voorkomen.

Deze elementen in de burgerlijke politiek waren ten alle tijden aanwezig, maar – afhankelijk van de fase van het konflikt tussen de beide stromingen in de NMR – in verschillende mate. In de afgelopen zes maanden leek de bourgeoisie maar op één moment het initiatief te verliezen. Dat was tijdens de massamobilisaties van minister De Koning, begin juli.

Deze begonnen met demonstraties van enkele honderden, later duizenden studenten en scholieren op 1 en 2 juli. De regering twijfelde even tussen het verbieden van de demonstraties of ze te gebruiken als druk bij de onderhandelingen met De Koning om meer ontwikkelingshulp toe te kennen aan Suriname. Gezien de grote anti-imperialistische sentimenten en vooral gezien het feit dat de demonstraties waren georganiseerd onder de leuze 'vóór Chin A Sen en tegen De Koning', koos ze voor het laatste. Door deze zet is Chin A Sen in staat geweest zijn positie te versterken ten koste van de vakbondsvleugel. Kort na de massademonstratie traden Bouterse en Horb, respectievelijk opperbevelhebber en garnizoenskommandant van het Nationaal Leger, uit de NMR. De NMR bleef verzwakt achter. Bouterse en Horb hoefden nu helemaal niet meer vanuit een min of meer gelijkwaardige positie in de NMR te handelen.

Hoewel de uitbouw van het leger via Neede al volop op gang was gekomen, kon dit proces met het uittreden van Bouterse en Horb uit de NMR versneld worden. Bij de verkiezing van een nieuwe NMR, eind juli tijdens de afwezigheid van Sital, slaagde Bouterse erin een groot deel van zijn handlangers in de NMR te loodsen. Hierdoor was een rem bij de uitbouw van het leger in de vorm van een belangrijke vakbondsvleugel in de NMR, verwijderd. Hij nam zelf geen zitting in de NMR. Deze uitbouw vindt trouwens plaats in samenwerking met Nederland en de Verenigde Staten.

De eerste twee weken van de coup heerste er bij de imperialisten onduidelijkheid over het karakter van de omwenteling. De nationale bourgeoisie maakte echter al vrij snel duidelijk dat zij geen socialistische revolutie in petto had. Zij stelde een verbond voor – via Ferrier – om de vakbondsvleugel van de NMR te bestrijden. Tijdens het bezoek van De Koning bestond er wrijving tussen de imperialisten en de nationale bourgeoisie over de kwestie van de waardevastheid van de ontwikkelingshulp. De surinaamse bourgeoisie wilde een heel eind meegaan met De Koning. Ze trok haar eis voor de erkenning van de waardevastheid in en wilde uiteindelijk slechts dat het punt bespreekbaar gemaakt zou moeten worden.

Toen De Koning zelfs hieraan niet wilde toegeven ging ze akkoord met de methode van de massamobilisatie om druk op de imperialisten uit te oefenen. Begin augustus maakte Chin A Sen bekend het onderwerp van de waardevastheid verder te willen vergeten. Er was weer een toenadering tussen de bourgeoisie en de nederlandse imperialisten ontstaan. De laatsten hebben zelfs meegewerkt om het toneelspel op te voeren om de Sital-stroming op te pakken.

Ferrier ging akkoord met zijn aftreden. In ruil daarvoor helpt de nederlandse ambassade actief met het opstellen van een nieuwe grondwet voor Suriname en het uitbouwen van het leger. Het aftreden van Ferrier werd gebruikt als rookgordijn voor het oppakken van de vakbondsvleugel.

De verdeel- en heerstaktiek van de bourgeoisie is het duidelijkst naar voren gekomen tijdens de splitsing in de Volkspartij en rond de verkiezing van de nieuwe NMR. Het losweken van Van Rey uit de vakbondsvleugel was nog van weinig betekenis vergeleken met de splitsing in de Volkspartij, een ontwikkeling die ogenschijnlijk weinig met de strijd tussen de twee vleugels binnen de NMR te doen had. Reeds vóór de staatsgreep waren er meningsverschillen binnen de Volkspartij met betrekking tot de vraag hoe op te treden tijdens het vakbondskonflikt in het surinaams leger. Een ultra-linkse stroming rond de stalinisten Frank Naarendorp en Frank Playfair meende dat de Volkspartij met de staatsgreep moest mee doen. Tijdens de vakbondsakties waren de militairen met een dergelijk voorstel naar Lie Paw San geweest. Na de staatsgreep stelde de Naarendorpgroep voor om het partijapparaat ter beschikking te stellen aan de NMR om de verworvenheden van de revolutie veilig te stellen. Wat deze verworvenheden precies voorstellen is onduidelijk, tenzij de avondklok, het samenscholingsverbod en de pers-

censuur als verworvenheden voor de onderdrukte klassen worden bestempeld. Toen Lie Paw Sam dit afwees, probeerden de ultralinksen de partij via een interne coup over te nemen. Dat mislukte. Begin mei splitste de groep zich af en vormde de Revolutionaire Volkspartij (RVP). Het is vooralsnog niet helemaal duidelijk welke rol de bourgeoisie heeft gespeeld in deze splitsing. Vast staat dat de splitsing objektief in haar voordeel heeft gewerkt. Niet om het feit van de splitsing zelf als wel om het feit dat het ging om een sektarische ultralinkse splitsing, die een onvoorwaardelijke steun aan de bourgeoisie bepleitte. Het sektarisme van de RVP bereikte een hoogtepunt op de massademonstratie van 3 juli waar RVP'er sergeant Mijnals, Ruben Lie Pauw Sam toevoegde aan een lijst van landverraders. Nota bene op een moment waar een eenheidsfront van alle arbeidersorganisaties van het grootste belang was. Al zou de bourgeoisie niet de leidende rol gespeeld hebben in de splitsing, ze zal die zeker wel gestimuleerd hebben. Het is niet toevallig dat vooral intellectuelen met de RVP zijn meegegaan. Bij de herstructurering van het oude staatsapparaat tot een instrument voor een slagvaardig beleid voor de nationale bourgeoisie worden allerlei commissies gekreëerd waarvoor technokraten van diverse disciplines nodig zijn. De druk op de Volkspartij om hun partijapparaat volledig ter beschikking te stellen van de NMR heeft zeker ook te maken met beloftes vanuit de bourgeoisie om posities in het staatsapparaat ter beschikking te stellen voor intellectuelen die zich royaal opstellen ten opzichte van het nieuwe regime. Het tweede moment waarop de verdeel -en heerstaktiek het effectiefst was, was bij de verkiezing van de nieuwe NMR. Abrahams had besloten zich niet meer verkiesbaar te stellen voor een lidmaatschap van de NMR. Sital zat in Nicaragua en zou hoogst waarschijnlijk hetzelfde besloten hebben, zij het dat Abrahams met een benoeming werd afgekocht, terwijl Sital iedere benoeming voor een hogere post weigerde. Onder deze omstandigheden zou een boycot van de verkiezing door Mijnals een enorme versterking betekenen van de eenheid binnen de groep van Sital en Mijnals. Mijnals, gesteund door de RVP, besloot toch deel te nemen aan de NMR—verkiezingen met als resultaat dat hij voorzitter werd van een klub die verder voornamelijk uit Bouterse-aanhangers bestond. Dat was zijn laatste daad voordat hij met Sital en Joeman werd opgepakt.⁶

Antwoord van links

De reactie van de surinaamse linkse organisaties op de politiek van de bourgeoisie is heel verschillend geweest. De PALU heeft zes maanden na de staatsgreep nog steeds geen officiële reactie op de gebeurtenissen in Suriname gegeven. Wel had zij zitting in de adviesraad van de vakbondsvleugel, maar haar rol was niet van grote betekenis. De politiek van de RVP is hiervoor al aan de orde geweest. Haar ultralinks sektarisme heeft de bourgeoisie duidelijk in de kaart gespeeld. De leiders van de vier vakcentrales hebben in meerdere of mindere mate steun gegeven aan de regering Chin A Sen. De voorzitter van de Centrale van Landsdienaren Organisaties, Harold Rusland, werd opgenomen in de regering. Fred Derby, voorzitter van Centrale 47, een vakcentrale waar de sterke mijnwerkersbonden zijn aangesloten, zat ook in de adviesraad. De Volkspartij is na de splitsing uit deze raad gegooid en vervangen door de Revolutionaire Volkspartij. Voordien had zij verklaard vertrouwen te hebben in de regering Chin A Sen. Aan de andere kant was zij geen voorstander voor de afbouw van de NMR, omdat dit in de praktijk neer zou komen op het terug dringen van de positie van de vakbondsvleugel. De vakbondsvleugel werd via de volkskomitees die onder de controle van de Volkspartij staan, onder druk gezet om verdergaande hervormingen door te voeren (zoals de landhervorming).

Deze twee elementen, mobilisatie van de massa's en lobby via de NMR, vormden de hoekstenen van de politiek van de Volkspartij. Maar, zoals de praktijk heeft bewezen, kunnen deze lijnen wel eens haaks staan op elkaar. Door het mobiliseren van buurtbewoners in de volkskomitees maakte de VP zich ongeloofwaardig en onbetrouwbaar voor de bourgeoisie. Haar kansen om met succes te lobbyen werden hierdoor kleiner. Om nog greep te houden op de vakbondsvleugel moest zij echter de mobilisaties als drukmiddel gebruiken om de vakbondsvleugel zover te krijgen dat zij de voorstellen van de VP uitvoerde. De kontradikties waarin de Volkspartij zich bevond is uiteindelijk door de splitsing tot een voorlopige oplossing gekomen. De RVP continueerde haar fatale politiek voor de steun aan Chin A Sen en de NMR.

Lie Paw Sam werd hierdoor in een positie gedwongen om kritischer te staan ten opzichte van de regering en de NMR. Met de uischake-

ling van de vakbondsvleugel en de RVP zal de VP in het centrum van de oppositie tegen de burgerlijke politiek worden gedwongen. Of zij deze positie inderdaad zal weten te houden en uit te bouwen is afhankelijk van de politieke antwoorden die zij zal geven op de te verwachten aanvallen van de bourgeoisie. In een volgend artikel zullen wij uitgebreid ingaan op de strategie van de bourgeoisie voor de toekomst en de antwoorden van de arbeidersbeweging daarop.

11.

Een nieuwe fase in de klassenstrijd

Dit artikel verscheen in De Internationale nummer 28, oktober 1980, pp. 23-27, onder een ko-auteurschap met Bert Prins.

Met de arrestatie van de ex-leden van de Nationale Militaire Raad en hun adviseurs van de Revolutionaire Volkspartij (RVP) ¹ is de eerste fase van de staatsgreep in Suriname afgesloten. De strijd tussen de twee stromingen binnen de NMR is in het voordeel van de burgerlijke vleugel rond Bouterse beslist. De toestand in Suriname is echter allerminst gestabiliseerd.

In dit artikel willen wij dieper ingaan op de verschillende factoren die de ontwikkeling van de klassenstrijd in Suriname in hoge mate beïnvloeden, zo niet bepalen. Vooraf geven wij nog een korte beoordeling van de situatie in Suriname vlak na de tweede coup van dertien augustus (toen de Sital/Mijnals-stroming werd uitgeschakeld).

De tweede coup

Zoals we elders uiteen hebben gezet ² was de staatsgreep in Suriname in eerste instantie een manoeuvre geweest van een deel van de surinaamse bourgeoisie – die de loopjongensbourgeoisie van Arron kwijt wilde hebben. In de specifieke situatie rond 25 februari, waarin de strijd van de militairen voor vakbondsrechten binnen de Surinaamse Krijgsmacht – de gewapende macht van de bourgeoisie – zich op een groeiende solidariteit mocht verheugen, was de coup een middel om de dynamiek van de massastrijd af te remmen. Een dynamiek die ertoe leidde dat de regering Arron door massamobilisaties ten val kon worden gebracht. Vanuit dit standpunt is de staatsgreep een stap terug in de strijd van de onderdrukte massa's in Suriname. De coup heeft niet alleen een einde gemaakt aan de regering Arron, maar ook aan ontwikkelingen in de radikalisering van de arbeidersstrijd. Diegenen die stellen dat de val van de regering Arron een progressieve daad was, zien alleen

één zijde van de medaille. Inderdaad is het een uitstekende zaak dat het korrupte Arronregime opzij is gezet. Maar tegelijkertijd is ook de zo noodzakelijke bewegingsruimte voor de ontwikkeling van het klassebewustzijn van de onderdrukte klassen ingeperkt door de opschorting van de democratische rechten (met name de persvrijheid en de vrijheid van vergadering). Sergeant Sital, de ex-voorzitter van de NMR heeft dat na een reis naar Nicaragua ter viering van het eerste jaar van de sandinistische revolutie ook duidelijk ingezien. Sital werd daar getroffen door de enthousiaste deelname van de massaas aan de wederopbouw van Nicaragua. Hij trok daaruit de juiste konklusie dat in Suriname de massaas een belangrijke rol moeten spelen in de opbouw van de economie. Dat zou moeten gebeuren via de zogenaamde volkskomitees die per wijk werden georganiseerd. Voor Sital is dit een inzicht dat hij na 25 februari heeft ontwikkeld. De burgerlijke krachten die de coup zorgvuldig voorbereid en uitgevoerd hebben³ waren zich echter vanaf het begin bewust van de gevaren die voor haar dreigden als de massaas zich daadwerkelijk zouden organiseren en door mobilisaties voor hun rechten zouden opkomen.

Het grote probleem voor de bourgeoisie tussen 25 februari en 13 augustus was de controle op de vakbondsvleugel binnen de NMR. Het bestaan van deze stroming binnen de NMR was een konstante doorn in het oog van de burgerlijke krachten. Ondanks de politieke blunders die de Sital/Mijnals klub maakte kon de bourgeoisie haar niet onder haar controle krijgen. Binnen de NMR had deze stroming geen duidelijk politiek programma, werkte zij mee aan de beperking van de democratische rechten en stelde zij zich nogal sektarisch op ten opzichte van de Volkspartij (de voorzitter van deze partij werd voor een massameeting van twintigduizend mensen door Mijnals uitgemaakt voor een landsverrader).

Toch bleef zij een gevaar voor de bourgeoisie omdat zij binnen het burgerlijk staatsapparaat een machtscentrum vormde waar de bourgeoisie geen greep op had. Met de arrestatie van Sital, Mijnals Joeman en hun adviseurs van de RVP is de staatsmacht nu definitief gecentraliseerd in burgerlijke handen. Dat is de belangrijkste betekenis van de tweede coup van dertien augustus.

Sociaal-ekonomiese krisis

De centralisatie van de staatsmacht in één burgerlijk machtscentrum

trum (regering en legerleiding) betekent echter nog niet dat er sprake is van een stabiele situatie. Er is nog steeds een sociaal-ekonomiese en politieke crisis in Suriname. De sociaal-ekonomiese politiek van de bourgeoisie is erop gericht een efficiënt overheidsapparaat op te zetten die de binnenlandse industrie kan bevorderen. Ex-minister Neijhorst, die op dertien augustus het kabinet Chin A Sen om niet-politieke redenen heeft verlaten (dat werd in burgerlijke kringen sterk betreurd) heeft in een interview met NRC—Handelsblad een samenvatting gegeven van de ekonomiese politiek van de bourgeoisie. Neijhorst wilde 50% van de winsten van de Centrale Bank op een ontwikkelingsrekening zetten, en niet meer op de overheidsrekening (zoals tot voor kort het geval was). In dat laatste geval verdwenen de gelden aan lonen en salarissen in plaats van produktief besteed te worden. Ook wilde hij de loopjongens van het buitenlands kapitaal, de kompradore-bourgeoisie, hard aanpakken. *'Als je de jaarverslagen (van de handelsbanken) nagaat', aldus Neijhorst, 'dan blijkt het rente-inkomen niet meer het belangrijkste te zijn voor de handelsbanken, maar de provisie, kommissie en overmaking. Dus import. Daar verdienen zij hun geld snel terug. Niet de produktieve sektor. Ik was al bezig met besprekingen over het overhevelen van alle overheidsgelden van de partikuliere naar de ontwikkelingsbanken.... Er moet een stringent importbeleid komen met een lijst van goederen die over een bepaalde periode niet mogen worden ingevoerd. Niet plotseling natuurlijk, want de plaatselijke industrieën moeten de gelegenheid krijgen hun capaciteit aan te passen.'*

Hier spreekt heel duidelijk een vertegenwoordiger van de opkomende nationale bourgeoisie in Suriname. In hetzelfde interview legde Neijhorst de nadruk op een belangrijk instituut in wording, het Industriël- en exportbevorderingscentrum. *'Iemand die hier een bedrijf wil vestigen', zo verklaart de ex-minister, 'raakt vreselijk gefrustreerd. Het aantal instanties dat hij moet aflopen is legio. Zo'n IDC (Industrial development center) is een rustpunt, de plaats waar hij zijn bedrijfsvergunning kan regelen, het centrum dat voor hem een studie kan maken naar de uitvoerbaarheid van het projekt en dat bovendien fiskale faciliteiten met hem kan doornemen. Tot nu toe zijn de bevoegdheden over allerlei departementen verspreid. Vele goedwillenden zijn op deze zaken gestrand'*. (NRC—Handelsblad 25-8-1980).

Dit instituut wordt door zijn opvolger in alle voortvarendheid opge-

zet. Het opzetten van een binnenlandse industrie houdt natuurlijk veel meer in dan een herstructurering van het staatsapparaat. De creatie van een financiële infrastructuur met aantrekkelijke fiskale en krediet voordelen voor binnenlandse bedrijven, een goed betrouwbaar technies en administratief kader zijn minstens zo belangrijk. Dat laatste wordt gedaan door een verhoging van de salarissen van directeuren van departementen met bijna honderd procent. De nederlandse ontwikkelingshulp is één bron. De andere is de scherpere uitbuiting van de arbeidersklasse. Het is zeer tekenend dat Chin A Sen bij de tweede coup zich scherp heeft uitgelaten tegen 'wilde loonstijgingen', en kort daarna de bovengenoemde verhoging voor de hoogste betaalde banen aankondigde. Toch kan de bourgeoisie nog niet frontaal in de aanval gaan tegen de arbeidersklasse. De populariteit van de regering Chin A Sen is voor een belangrijk deel gebaseerd op een aantal maatregelen die objectief in het voordeel van de arbeidersklasse zijn, met name de verhoging van de ouderdomsuitkeringen (AOV) en de kinderbijslag en de invoering van een algemene ziektekostenverzekering. Dit soort zaken worden echter uit de nederlandse ontwikkelingshulp betaald. De nederlandse ontwikkelingshulp is echter vanuit het standpunt van de nederlandse imperialisten in eerste instantie bedoeld voor de eigen kapitalisten, en niet voor de surinaamse concurrenten. Deze moeten hun fondsen ergens anders vandaan zien te halen. De regering Chin A Sen heeft dat ook ingezien en probeert nu via de Inter-Amerikaanse Ontwikkelings Bank en andere financieringsinstututen in het Caraïbies gebied en Latijns-Amerika aan fondsen te komen voor de herstructurering van de surinaamse economie. Een ander probleem waar deze en andere kapitalistische regeringen mee zitten is de wereldwijde economiese crisis. De economiese ruimte om eventuele konsessies te doen aan de arbeiders- en boerenklasse wordt hierdoor enorm beperkt. Suriname heeft, in tegenstelling tot de imperialistische landen, nog te kampen met het probleem van de volledige afhankelijkheid van één produkt, namelijk bauxiet. Tachtig tot negentig procent van het exportpakket van Suriname bestaat uit bauxiet en de daaruit verwerkte produkten. Een crisis in de aluminiumindustrie heeft daarom dan ook een enorme terugslag op de gehele Surinaamse economie. De noodzaak om een groter deel van de meerwaarde in Suriname te houden en voor de eigen binnenlandse kapitaalsakkumulatie te gebruiken zou wel eens tot een sterkere anti-imperialistische houding van de

surinaamse bourgeoisie kunnen leiden. Dat zou tot uiting kunnen komen in een groter verzet tegen de nederlandse positie binnen de Commissie Ontwikkelingssamenwerking Nederland Suriname (CONS) die over de besteding van de ontwikkelingsgelden beslist. Het is ook mogelijk dat het punt van de waardeverstheid van de ontwikkelingshulp weer ter tafel wordt gebracht. Typierend in dit opzicht is het pleidooi van de vice-president van Suriname, Mr. Haakmat, voor het arena van de Verenigde Naties, om in het algemeen de financiële hulp aan derde wereldlanden te indexeren, dus waardeverst te maken. Hoewel het niet specifiek over de nederlandse ontwikkelingshulp aan Suriname ging is het duidelijk dat dit de manier was om toch nog druk uit te oefenen op de nederlandse imperialisten om toe te geven aan de oude eis voor de waardeverstheid van de ontwikkelingshulp.

De geringe economiese ruimte voor de bourgeoisie zal de bourgeoisie niet alleen in een positie plaatsen om grotere druk uit te oefenen op de imperialisten. De beloftes waarmee de coup is uitgevoerd, met name de verbetering van de sociale voorzieningen, en waarop de populariteit van de regering berust, kunnen hierdoor niet waar gemaakt worden, althans niet voor lange duur. Het blijft mogelijk dat de ingevoerde sociale verzekeringen weer op de helling komen te staan, of dat ze door de arbeiders betaald worden door een hogere premieheffing en dus een lager nettoloon. Of een dergelijke politiek kans van slagen heeft is afhankelijk van politieke ontwikkelingen.

Politieke crisis

De politieke macht van de bourgeoisie is sinds de tweede coup steeds duidelijk gebaseerd op het leger, en met name de legerleiding. Het leger is echter allerm minst een betrouwbaar instrument. De vakbondsakties hebben natuurlijk nog invloed op het moreel van vooral het lager kader binnen het leger. De snelle uitbreiding van het leger heeft een instroming van proletariese elementen tot gevolg. Het valt nog te bezien of deze militairen, die een jaar geleden de straat opgingen voor de erkenning van hun vakbondsrechten, massaal ingezet kunnen worden tegen stakende en protesterende massaas. Dit is nog niet voldoende geneutraliseerd door de trainingen door amerikaanse en nederlandse agenten. Het politieapparaat is een ander steunpunt van de bourgeoisie.

Maar ook hier vormt de betrouwbaarheid van proletarische elementen een groot probleem voor de bourgeoisie. Een belangrijk deel van de politievakbonden had zich indertijd solidair verklaard met de strijdende militairen. Zij vormt dan ook geen betrouwbare steunpilaaar voor de heersende klasse.

Een belangrijke steun in het onderdrukkingsapparaat voor de burgerlijke politiek zal in de toekomst ongetwijfeld komen te liggen in paramilitaire organisaties. Op het moment is er geen sprake van een openlijke manifestatie van dit soort organisaties in Suriname. Hun functie is om, ogenschijnlijk onafhankelijk van de rest van het onderdrukkingsapparaat (leger en politie), de voorhoede-elementen in de arbeiders- en boerenstrijd te elimineren en daardoor de massa's te intimideren. In de rest van Latijns-Amerika zijn er talloze voorbeelden van dit soort organisaties (de Witte Strijders Unie in El Salvador, de antikommunistische Alliantie van Argentinië etc.). In Suriname zijn er in de afgelopen jaren twee politieke moorden gepleegd, die nooit zijn opgelost. De moord op Van Ommeren en Pocrornie was bedoeld om een aantal exponenten in grote corruptieaffaires het zwijgen op te leggen. Hoewel het dus niet gericht was op voorhoede-elementen in een massabeweging vormt het wel een indicatie van de mogelijkheden om politieke moorden uit te voeren. Het opbouwen en openlijk functioneren van paramilitaire organisaties zal pas dan aktueel worden als de onbetrouwbaarheid van het leger tot een maximum is gegroeid en de massastrijd weer een opgang beleeft.

Tot die tijd probeert de bourgeoisie haar politieke overheersing te continueren door de leidingen van de arbeidersbeweging, in eerste instantie de vakbeweging, maar ook politieke organisaties die een zekere basis hebben in de arbeidersklasse, te betrekken in een projekt van klassenkollaboratie. Suriname kent een vijftal vakcentrales. De voorzitter van de Centrale van Landsdienarenorganisaties (CLO, ambtenarenvakcentrale), Harold Rusland, zit momenteel als minister van Onderwijs in de regering. Door haar voorzitter een dergelijke verantwoordelijkheid in de regering te geven heeft de leiding van de CLO haar handen gebonden en kan nu moeilijker de regering bekritisieren. In hoeverre het vakbondskader dat pikt, zal in de toekomst blijken. Als de salarisverbeteringen die al tijdens de regering Arron in het vooruitzicht waren gesteld, niet doorgevoerd worden, zal de vakbondsleding is een moeilijk parket komen te zitten. Voorlopig probeert de bourgeoisie nog een eventueel verzet

van de arbeiders in te dammen door haar leiders in te pakken of om te kopen.

De grote verdeeldheid in de vakbeweging in Suriname is tegelijkertijd haar kracht en haar zwakte. De inschakeling van de arbeidersklasse bij een politiek van klassenkollaboratie wordt door het bestaan van vijf vakcentrales moeilijker. Nu moeten regering en kapitalisten met vijf leidingen apart overeenstemming zien te bereiken in deze politiek. In het algemeen was het voor de staatsgreep zo dat vanuit ondernemersorganisaties zoals de Vereniging Surinaams Bedrijfsleven het bestaan van de vijf vakcentrales als een groot probleem werd gezien. Omdat de ondernemers zelf nog geen front hebben kunnen vormen, zoals in Nederland het geval is in de vorm van het VNO werd de onderlinge concurrentie tussen de verschillende ondernemers versterkt. In sommige bedrijfstakken konden sterke vakbonden meer halen dan in andere bedrijfstakken. In een situatie waarin onderling tussen de vakcentrales ook een zekere concurrentie bestaat om zoveel mogelijk bonden bij de eigen centrale aangesloten te hebben, leidde dit tot een voor het gehele kapitaal ongezonde concurrentieverhouding. De zwakte van het ondernemersfront – in wezen een weerspiegeling van de zwakte ontwikkeling van het kapitalisme in Suriname – maakte het mogelijk dat verschillende centrales een relatief sterke positie konden ontwikkelen, soms ten koste van andere centrales. Tegelijkertijd is dit een zwakte voor de arbeidersbeweging als geheel. Op het moment dat de kapitalisten wél in staat zijn om een hechter front te vormen – en dat is sinds de staatsgreep steeds duidelijker het geval – zou de verdeeldheid wel eens fataal kunnen zijn voor de arbeidersklasse.

Voorlopig heeft de bourgeoisie de leiding van de vakbeweging hard nodig om eventuele radikaliserings binnen de arbeidersklasse op te kunnen vangen. In dat kader past de strategie om een samensmelting van de verschillende vakcentrales te stimuleren.

Voor ons staat het buiten kijf dat een eenheidsvakcentrale voor de gehele arbeidersklasse uiterst belangrijk is. Wij zijn dan ook geen tegenstander van een fusie. Waar het op aankomt is wat het programma van de vakbonden zal zijn. Als blijkt dat binnen de bonden stromingen ontstaan die de belangen van de arbeidersklasse boven die van de ondernemers stellen dan kunnen wij verwachten dat de bourgeoisie terug komt op het plan van een eenheidsvakcentrale. Voor revolutionairen een reden te meer om op een fusie van de centrales te staan.

Een andere manier om de arbeidersklasse in te schakelen in een projekt van klassenkollaboratie is door politieke partijen die deze klasse vertegenwoordigen medeverantwoordelijkheid te laten dragen voor de burgerlijke politiek. De politieke partijen in Suriname die wij tot de arbeidersbeweging kunnen rekenen zijn nog erg zwak. De PNR—Derby is de enige arbeiderspartij die een heel sterke poot in de vakbeweging heeft. Deze partij is ontstaan uit een afsplitsing in de Partij Nationalistische Republiek (PNR). Een burgerlijke vleugel onder leiding van Mr. Eddy Bruma vormde vóór de staatsgreep een front met andere burgerlijke politieke partijen, terwijl de stroming onder leiding van de vakbondsman Fred Derby haar heil zocht bij de Progressieve Arbeiders en Landbouwers Unie (PALU). De vakbonden in de mijnbouwsector staan onder controle van Derby. De PNR—Derby heeft echter een zwak partijapparaat. Ze heeft geen krant, geen vrijgestelden, kortom nauwelijks een partijapparaat. Haar invloed heeft zij voornamelijk te danken aan haar controle over de vakcentrale de *Centrale '47*, waar de mijnbouwgronden bij aangesloten zijn. De PALU heeft ook een zwak ontwikkeld partijapparaat (ook geen krant). Haar invloed in de arbeidersklasse is dan ook gering. Sinds de staatsgreep heeft zij weinig van zich laten horen. Ze zat in de adviesgroep van de vakbondsvleugel van de NMR, maar speelde geen centrale rol daarin. Veel belangrijker dan de PALU is de Volkspartij. Deze partij die nauwelijks zeven jaar bestaat, heeft wel een sterk ontwikkeld partijapparaat. Haar weekblad *Pipel* heeft waarschijnlijk van alle surinaamse weekbladen de hoogste oplage. Bij de verkiezingen in 1977 kwam zij als grootste linkse partij uit de bus, maar kon net niet genoeg stemmen behalen om een zetel te krijgen in het parlement. Haar leden zijn actief in wijken en buurten. Voor de staatsgreep had zij zich vrijwel volledig gericht op het parlement. Nu probeert zij via het buurtwerk haar basis in de arbeidersklasse op te bouwen. In de vakbeweging blijft zij echter nog erg zwak.

Programmaties gezien zijn geen van de bovengenoemde partijen te karakteriseren als revolutionaire organisaties. PNR—Derby is de politieke vertegenwoordiging van een deel van de vakbondsburokratie, de PALU is een overgangsverschijnsel die het stadium van een kleinburgerlijke arbeiderspartij waarschijnlijk niet te boven zal komen. Bij de Volkspartij ligt de zaak enigszins anders. Programmaties is zij beslist niet revolutionair. Tal van maatregelen uit het Urgentieprogramma van de Volkspartij worden thans door de bur-

gerlijke regering van Chin A Sen uitgevoerd⁴. Maar door het ontbreken van een revolutionaire partij is het mogelijk dat de Volkspartij door haar goed funktionerend partijapparaat het centrum wordt van de oppositie tegen de burgerlijke regering. Voor de staatsgreep trok zij alle anti-Arron elementen naar zich toe. Daaronder was ook een groot deel van de arbeidersklasse. Na de staatsgreep kreeg zij de rekening gepresenteerd van een politiek die gericht was op het in één partij onderbrengen van verschillende klassen. De afsplitsing van de Revolutionaire Volkspartij, een ultralinkse stalinistische organisatie, leidde tot een uittocht van veel intellectuelen die in de nieuwe politiek van de nationale bourgeoisie om een goed betaald technies en administratief kader op te zetten, enorme carrièrekansen zagen liggen. De leiding rond Lie Paw Sam moest terugvallen op het proletarisch deel van de Volkspartij. De oppositie tegen de RVP, die wel gevoelig bleek te zijn voor een politiek van klassenkollaboratie (vooral tussen 25 februari en 13 augustus), betekende voor de VP—leiding dat zij zich krities moest opstellen tegenover de regering Chin A Sen en de NMR. Met de uitschakeling van de RVP door de arrestatie van een belangrijk deel van haar leiding (die in de adviesgroep van de NMR zat) blijft de Volkspartij meer dan ooit een centrum van oppositionele elementen.

Voor de bourgeoisie zijn de Volkspartij en de PNR—Derby de belangrijkste arbeiderspartijen die in een projekt van klassenkollaboratie betrokken kunnen worden, juist vanwege de rol die zij in een oppositie tegen de burgerlijke politiek kan spelen. De noodzaak om deze partijen medeverantwoordelijk voor de neo-kolonialistische ekonomie te laten dragen zal sterker worden als er een opgang van de massastrijd plaatsvindt. Zo een opgang kan de vorm van een ekonomiese strijd aannemen (loon- en sekundaire eisen vanuit de vakbeweging) en/of een politiek karakter krijgen (rond eisen voor meer politieke vrijheid).

Waarschijnlijk zal het een zich uit de ander ontwikkelen en opgang blijft ondanks de tweede coup toch nog mogelijk. Een instabiel leger, het feit dat de massa's niet bloedig neergeslagen zijn – eigenlijk het strijdtoneel nog nauwelijks betreden hebben – de voortdurende ekonomiese crisis en de verdeeldheid binnen de heersende klasse (tussen de nationale bourgeoisie en het imperialisme en tussen sektoren binnen de nationale bourgeoisie, het inheems kapitaal en de kompradoren) en de internationale situatie in Latijns Amerika en het Caraïbisch gebied waardoor het imperialisme in het

defensief is gedrongen (de overwinning van de revolutie in Nicaragua en Grenada en nu de doodstrijd van het imperialisme in El Salvador) vormen de krachten achter een nieuwe opgang van de massastrijd. Het ligt in de lijn van de verwachting dat een opgang de verdeeldheid in het burgerlijke kamp enkel versterkt. De verschillen tussen diverse sectoren in de heersende klasse over de vraag hoe de opgang tegemoet te treden zullen in hun volle scherpte naar voren treden. De inschakeling van de arbeiderspartijen teneinde deze opgang te bezweren zal één van de belangrijkste opties zijn die in de toekomst zal worden gepresenteerd.

Of de bourgeoisie er inderdaad in slaagt om een nieuwe opgang in de massastrijd te overleven is afhankelijk van de politiek van de arbeidersbeweging. De tijd is kort, maar het blijft mogelijk dat de arbeidersklasse erin slaagt om in de strijd een revolutionaire strijdorganisatie op te bouwen die politiek, programmaties en organisatorische leiding geeft aan de strijd tegen het imperialisme en tegen de eigen bourgeoisie. Het is onmogelijk om te voorspellen hoe een dergelijke organisatie gevormd zal worden. Misschien vanuit de vakbeweging, misschien in, vanuit of door de Volkspartij.

Het blijft moeilijk te voorspellen. In Grenada is de arbeidersklasse erin geslaagd in zeven jaar tijd een strijdbare voorhoede organisatie op te bouwen (de New Jewel Movement (NJM) die vorig jaar de diktatuur van Eric Gairy ten val bracht. Misschien dat dat in Suriname ook lukt.

12.

Nieuwe politieke crisis rijpt in Suriname

Dit artikel verscheen in De Nieuwe Linie van 7 januari 1981.

Als ik 's middags op de luchthaven Zanderij land, wacht mij het beeld van postende dienstplichtige soldaten. Ik moet er even aan wennen. Drie jaar geleden zag het vliegveld er minder bedreigend uit. De jonge militairen zijn wel vriendelijk, maar toch vermindert dat het ongemakkelijke gevoel niet. Suriname, althans Zanderij is vooruit gegaan. In tegenstelling tot een paar jaar geleden wordt de bagage niet meer van een houten bank afgehaald, maar circuleert via een lopende band. De douane is streng. Iedereen moet voor de rode streep op de grond, op zijn of haar beurt wachten. De controle is minder streng dan ik verwacht had. Toen ik aan de beurt was, moest ik denken aan een gesprek dat ik vlak voor mijn vertrek had met een zakenman en vriend van mijn vader. 'Hoe is de controle op Zanderij', vroeg ik, 'vroeger kon een vriend of familielid je wel zonder problemen naar buiten smokkelen. Want als je bij de douane op alle kadootjes die familieleden uit Holland voor hun 'mensen' met je meestuurde invoerrechten moest betalen, dan bleef je niet alleen de hele dag staan, maar je betaalde je ook 'blauw'. 'Ach', antwoordde hij, 'ook met militairen kan je goede vrienden zijn'. Dat bleek inderdaad mogelijk te zijn. Mr. Eddy Bruma, één van de formateurs van de regering Chin A Sen, was in ieder geval één van die vrienden. Toen ik terugkeerde van een reis naar de Antillen en een ander eiland in het Caraïbisch gebied, landde Bruma met hetzelfde vliegtuig waarmee ik aankwam. De controle is 's nachts erg streng. Geen enkel stuk bagage ontsnapt aan het wakend oog van de douanier. Bruma en een andere vriend hadden echter een pasje waarmee ze zonder problemen Suriname binnen-stapten.

Zaterdag geen coup

Overdag is het straatbeeld van Paramaribo niet veel veranderd. De

aanwezigheid van militairen beperkt zich tot enkele auto's met groenjassen aan het stuur die af en toe voorbij stuiven. Maar als de nacht valt wordt de stad hermetisch afgesloten zodat met het ingaan van de avondklok (om twaalf uur) de kontrarevolutie onmogelijk het kapitaal kan binnensluipen. De uzi van Bouterse is dan heer en meester, of in ieder geval meester.

Toen ik om twee uur 's nachts van Zanderij naar Paramaribo reed kwam ik ze tegen. De chauffeur van de 'wilde bus' (klein snel autobusje) van garage 'De Paarl' had een avondpas die ook voor de passagiers geldt. We kregen dan ook geen problemen. In alle uithoeken van de stad kon je ze ontmoeten, die bebladerde helmen gevuld met jonge gezichten die schenen te willen zeggen 'sorry, maar ik kan er ook niets aan doen. Ik zit ook liever thuis bij familie of vriendin, terwijl de sergeanten en officieren liggen te snurken'. Ook bij hen staat er een uzi achter de rug. Wat gebeurt er als je zonder avondpas na middernacht gesnapt wordt? De meest wilde verhalen doen hierover de ronde. De ene versie wil dat je de hele avond op een bank moet zitten zonder in slaap te mogen vallen. Een ander vertelt dat je de hele avond exercitie-oefeningen moet doen. Sommigen laten het afhangen van hetgeen je vlak voor middernacht gedaan hebt. Een paar mensen die van een feest op weg naar huis waren, zo vertelde iemand mij, hadden niet in de gaten dat ze de avondklok overtreden hadden. Een militair houdt hen aan. 'Meneer, mevrouw, mag ik uw avondpas zien?' 'Sorry hoor militair, maar dat hebben we niet. Ach je weet hoe dat gaat. We komen net van een heerlijk feest waar we lekker hebben gedanst. Daardoor hebben we de tijd uit het oog verloren'. Militair: 'Oh, jullie hebben lekker gedanst nò. Kom maar mee!' Als straf moesten de feestgangers de hele nacht doordansen tot de volgende ochtend. Op het moment dat ze dreigden op te houden, kregen ze met de bullepees ervan langs.

De protesten vanuit horeca-bedrijven hebben ertoe geleid dat er zaterdagavond geen avondklok is. De geloofwaardigheid van het militair bewind bij de bevolking is hierdoor niet echt verbeterd. 'Geloof je nou werkelijk', aldus een scholier tegen mij, 'dat kontrarevolutionairen op zaterdagavond slechts dansen en niet aan een coup denken?'. Het wordt steeds duidelijker dat de avondklok niet in eerste instantie tegen een rechtse kontrarevolutie is gericht. De militairen worden niet meer als bevrijders gezien, zoals vlak na 25^e februari nog wel het geval was. De avondklok, perscensuur en het ver-

gaderverbod worden onder de bevolking als een uiting van de willekeur en machtswellust van het militair apparaat gezien. Herhaaldelijk heeft de Nationale Militaire Raad (NMR) deze vrees proberen weg te wuiven door in het openbaar te verklaren dat militairen geen machtswellustelingen zijn. Maar noch de NMR noch de Nationale Voorlichtingsdienst (NVD) worden serieus geloofd.

Veranderingen, geen verbeteringen

Er is maar één medium waar de censuur geen greep op heeft, de *mofokoranti*, letterlijk de mondelinge krant. Zijn bron bestaat uit de dagelijkse ervaringen van duizenden onbekenden. Zijn verhalen worden door iedereen verteld, op straat, op de markt, op familiefeestjes en verder overal waar er meer dan één persoon is. Bewoners van het dorpje Meerzorg aan de Suriname rivier vertellen dat ze regelmatig whiskyflessen zien aanspoelen die afkomstig zijn van patrouilleboten die 's zondags door militairen als pleziervaartuigen worden gebruikt. In de tourtonnebuurt in Paramaribo is het zoontje van een hooggeplaatste ambtenaar bij de nederlandse ambassade door een gevangene uit Nieuw Amsterdam met een houweel door zijn hoofd gekapt. Het jongentje speelde in de buurt van een groep gedetineerden die tegen advies van deskundigen in aangesteld waren om onderhoudswerkzaamheden te verrichten. Nieuw Amsterdam is een gevangenis voor een speciale categorie gevangenen, voornamelijk mensen die wegens moord hele lange straffen moeten uitzitten. Toen het jongetje weigerde om voor één van de gedetineerden drinkwater te halen werd hij aangevallen met een houweel. Het kind ligt nu in een nederlands ziekenhuis. Vroeger zou zo iets in de pers zijn gekomen zonder dat er een schandaal uit zou voortkomen. Nu mocht het helemaal niet bekend worden gemaakt omdat daarmee de effectiviteit en snuggerheid van het militair bestuur in het geding zouden komen.

De oude politiek keert terug, of beter gezegd, ze was nooit weggevoerd, maar had zich al die tijd verscholen achter een vakbondsstrijd. De schrikwekkende verhalen over wat er gebeurt als je door de militairen opgepakt wordt, over de willekeur van het leger, en het afnemend vertrouwen in de regering en de militairen hangen nauw samen met de veranderingen die na 25 februari hebben plaatsgevonden. Veranderingen, maar geen verbeteringen. De prijzen stijgen nog steeds ondanks alle beloften een einde te maken aan de

aantasting van de koopkracht. De dreiging van het stakingsverbod hangt nog steeds boven het hoofd van de arbeiders. In augustus heeft Chin A Sen gewaarschuwd tegen 'wilde loonstijgingen'. In november kwam het stakingsverbod er, maar werd in december weer opgeheven. De beteugeling van de prijsstijgingen door een beperking van de winstmarges in de handel stopte bij de ingang van de Kamer van Koophandel en Fabrieken, en bij de Vereniging Suri-naams Bedrijfsleven, de ondernemersorganisaties. Aan de enorme woningnood komt maar geen einde, of zelfs een begin van een einde. Het aantal woningzoekenden stijgt snel door de grote trek naar de stad. De bouw van nieuwe huizen kan dit tempo niet bijhouden. Nog steeds leven grote delen van de bevolking in de armoedigste omstandigheden. De zestien militairen die het initiatief tot de staatsgreep hebben genomen krijgen intussen prachtige stukken grond toegewezen bij Geyersvlijt. De kleine boer in distrikt Saracmacca of Nickerie wordt nog steeds uitgeknepen door de grote boeren en de tussenhandel. Zijn armoede kruipt naar de centrale markt en stelt zich ten toon tussen de groenten en vruchten uit zijn minituin. Eén van de grote problemen van de Nickeriaanse boer is grond. Vóór 25 februari was de normale weg, ook voor de kleinlandbouwer, om aan land te komen het behalen van steekpenningen aan ambtenaren. Ex-minister Soemita uit de eerste regering Arron, die hieraan tonnen verdiend heeft, heeft er anderhalf jaar gevangenisstraf voor gekregen. In het kader van het korruptietribunaal van het bijzonder gerechtshof is één zo'n kleine boer voorgebracht wegens het betalen van steekpenningen. De manier waarop het er bij de aanhouding van deze boer eraan toe ging is typerend niet alleen voor het bijzonder gerechtshof, maar vooral voor de houding van de regering en leger t.o.v. de kleinlandbouwers. De ambtenaren van het ministerie van Openbare Werken en Verkeer in Nickerie hadden tijdens een bezoek van enkele legerofficieren geklaagd over het feit dat de kleine boeren de irrigatie van de polders in het ongereede brachten door het doorsteken van dammen. Eén van deze boeren werd door de legerautoriteiten opgepakt en gelijk ook van corruptie beschuldigd. De man is later vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs. Maar aan de problemen van de kleine boer zelf is er niets wezenlijks gedaan. De afhankelijkheid van grote boeren en tussenhandelaren is nog steeds even sterk als vroeger.

13.

'Er verandert niets. De vriendjespolitiek keert terug.'

Dit artikel verscheen in De Nieuwe Linie van 14 januari 1981.

Op dinsdag 6 januari jongstleden meldde het surinaamse persburo SNA dat de surinaamse regering, legerleiding en nationale raad hadden besloten de minister van Justitie, Politie, Leger en Buitenlandse Zaken, André Haakmat, te ontslaan. Hij zou het revolutionaire proces in gevaar hebben gebracht. Haakmat was een sleutelfiguur in de staatsgreep van augustus 1980 en een goede vriend van premier Chin A Sen. De regering Chin A Sen heeft echter niet meer al te veel krediet bij de bevolking. Sandew Hira bezocht

Het vertrouwen van de surinaamse bevolking in de regering-Chin A Sen en legerleiding neemt met de dag af. 'Wat Arron gedaan heeft kon werkelijk niet door de beugel. De man heeft de staatskas leeggeplunderd. Zo kon het echt niet langer doorgaan.' Dat is meestal de reactie op de vraag 'wat vind je van de coup?'. Steeds meer vervolgt het antwoord met: 'Maar wat nu gebeurt, daar kan ik ook niet in meegaan. Er verandert niets, de vriendjespolitiek keert terug'. Aanvankelijk kon de regering-Chin A Sen en de legerleiding op grote simpatie onder de bevolking rekenen. Deze simpatie was echter niet gebaseerd op wat komen zou maar op wat ongelukkigerwijze geweest was. Nu na tien maanden blijkt dat niet alles wat verandert ook beter is, valt dit vertrouwen weg. Soms lukt het de opperbevelhebber wel om zijn populariteit te doen stijgen, zoals op 25 november toen hij als vierde eindigde in een halve marathon hardlopen. Maar dat dit iets anders is dan het vertrouwen winnen voor een politieke lijn bleek vorige maand weer toen bij een voetbalwedstrijd zijn aanwezigheid door de omroeper bekend werd gemaakt en prompt met een boe-geroep werd beantwoord.

Het wantrouwen tegen de regering en legerleiding blijkt niet alleen bij het volk te bestaan. De aankondiging van de regering om de

winstmarges in de handel aan te pakken, dat wil zeggen te beperken tot tien procent, heeft bij handelaren tot verontwaardiging geleid. 'Deze mensen drijven dit land nog naar de knoppen', vertrouwde een importeur/exporteur mij toe. 'Suriname draait op de handel. Zij hebben wel de wapens, maar wij hebben de kogels'. De massale emigratie naar Nederland betekent een grote aderlating voor de handel.

Met de wereld-ekonomiese krisis erbij heeft de handel niet zulke beste perspektieven. Ze is dan ook lam geschrokken toen Chin A Sen aankondigde de winstmarges te willen aanpakken. Het wantrouwen van de handelaar in regering en legerleiding is trouwens van een ander karakter dan dat van de boer of arbeider. De eerste kijkt namelijk niet alleen naar wat de staat tegen hem onderneemt, maar ook naar wat deze voor de arbeider en de boer in petto heeft. In geval van een staking, of welke vorm van sociale 'onrust' dan ook, zal de handelaar niet aarzelen Bouterse en Chin A Sen tegen de arbeider en de boer te steunen. Maar ook daarbij zal hij zijn eigen specifieke belangen zeker niet uit het oog verliezen, en van twee kwaden de minst kwade kiezen. Onder de huidige omstandigheden echter kunnen de huidige machthebbers erop rekenen dat vanuit deze hoek oppositie zal groeien als zij doorgaan met de beknotting van de positie van de handel.

Binnenlands versus buitenlands kapitaal

De eerste solide basis waarop regering en legerleiding steunen wordt gevormd door een belangrijk deel van de binnenlandse ondernemers die onder de regering Arron geen mogelijkheden hadden om zich verder te ontwikkelen. Het inefficiënte NPK—staatsapparaat van Arron was erop gericht de belangen van het buitenlandse kapitaal en de daaraan verbonden handel te bevorderen. Het binnenlands kapitaal, dat een goede financiële en technologiese infrastructuur nodig heeft om zich te kunnen ontwikkelen, kwam niet aan bod. Chin A Sen echter belooft wetenschappelijke onderzoekcentra die de lokale industrieel de weg naar mammon en de wereldmarkt kunnen wijzen. De concurrentiepositie van het binnenlands bedrijfsleven zal worden versterkt ten opzichte van het buitenland, niet in de laatste plaats door de versterking van de regionale kontakten in Latijns-Amerika en het Caraïbies gebied. De staatsfinanciën en het bank- en verzekeringswezen zullen zich meer richten

naar de behoeften van de binnenlandse industrie. Dit klinkt als muziek in de oren van de surinaamse kapitalist, maar of het in deze tijd van grote economische crisis over de hele wereld werkelijkheid wordt, zal nog moeten blijken. De voornemens zijn in ieder geval reden genoeg voor steun, en voor een cheque van twaalfduizend gulden als steun voor het Nationale Vrijwilligers Korps. Een steun die overigens niet alleen namens binnenlandse, maar ook buitenlandse ondernemers werd aangeboden. Deze laatsten moesten zich toch nog wel ervan overtuigen dat de nationalistiese kreten van het eerste ogenblik niet bedoeld waren als een voorteken tot nationalisatie, maar als een signaal dat het surinaams kapitaal een groter deel van de koek binnenslands wil houden. Een voorstel waar, na een staatsgreep als deze, natuurlijk over te praten valt. Een massale kapitaalvlucht naar het buitenland, zoals gewoon is bij een volksrevolutie, heeft zich niet voorgedaan. De belangrijkste buitenlandse onderneming in Suriname, het bauxietontginnings- en verwerkingsbedrijf Suralco (dochter van de Amerikaanse ALCOA) heeft haar vertrouwen uitgesproken in de regering-Chin A Sen en in de toekomst van het land. Ook de nederlandse regering is zeer enthousiast over de regering, althans over Chin A Sen. De nederlandse militaire missie helpt ijverig mee met het uitbouwen van het leger. Zelfs bij de militaire parades van 25 november, onafhankelijkheidsdag, kon het surinaamse publiek het drukke overleg tussen surinaamse en nederlandse hoge officieren aanschouwen. Dit overleg had uiteraard betrekking op de organisatie van de parade. De schermutselingen tussen de nederlandse en surinaamse regering moeten daarom niet als principiële verschillen geïnterpreteerd worden en trouwens ook niet als een bezorgdheid van nederlandse zijde over de schending van mensenrechten in de ex-kolonie en een geprikkelde reactie van de surinaamse tegenpartij. Na dertien augustus, toen de linkervleugel van de NMR werd gearresteerd, president Ferrier afgezet, de grondwet opzij geschoven en de noodtoestand werd afgekondigd, verminderde de zorg van Van Agt voor nationalisaties van nederlandse bedrijven, pardon voor de mensenrechten. De uitbreiding en verbetering van het leger, met nederlandse en amerikaanse economische en technische hulp, opent grote carrièremogelijkheden voor het militaire kader. Door een politiek van bevorderingen ontstaat er binnen het leger een basis waarop Bouterse kan steunen. Maar toch blijft ook dit een instabiele basis.

Verzet

De strijd om vakbondsrechten voor militairen heeft nog steeds een nagalm binnen het leger. Hoewel de voorhoede nu achter tralies zit (Sital, Mijnals en Joeman) is de geest van verzet nog niet geweken. Ging het vòòr 25 februari om sergeanten, nu hebben ook soldaten al geklaagd over het feit dat zij het eigenlijke zware werk doen en steeds op onchristelijke tijden moeten komen opdraven. De huidige legerleiding echter is in tegenstelling tot de vorige veel taktieser. Een revolutietoeslag, een verhoging van de soldij dus, heeft voorlopig het protest doen verstommen. Ook onder de onderofficieren zal niet iedereen blij zijn geweest met de veroordeling van de leiders uit de vakbondsstrijd die nota bene het argument voor de coup van 25 februari is geweest. En het is de vraag of alle tweehonderd sergeanten omkoopbaar zijn. Hoewel Bouterse een belangrijke machtsbasis in het leger heeft, is daarmee niet gezegd dat op kritieke momenten, bijvoorbeeld als op stakers moet worden geschoten, een snelle differentiatie binnen dit apparaat uitgesloten is. Een dergelijke situatie zou zich in de toekomst veel sneller kunnen voordoen dan op het eerste gezicht lijkt. Toen in november de werknemers van de Surinaamse Luchtvaartmaatschappij in staking gingen voor betere arbeidsvoorwaarden, dreigden de militairen te schieten. Takties optreden vanuit regering en legerleiding heeft dit weten te voorkomen. Het effect van een bloedbad zou de krachtverhoudingen zowel binnen als buiten het leger zeer zeker ten nadele van de legerleiding hebben beïnvloed.

Een tweede faktor die zich steeds meer doet gelden is het verzet vanuit het volk. Dit heeft uiteraard een illegaal karakter. Op de weg naar het distrikt Saramacca staan leuzen tegen Bouterse op de grond gevefd. 'Weg met Bouterse; Bouterse liegt; Sital is onschuldig' en andere leuzen sieren het wegdek. Regelmatig worden illegaal pamfletten verspreid waarin het bewind wordt aangeklaagd. Een pamflet van het Comité Herstel Mensenrechten waarvan niet bekend is wie of welke organisaties er iets mee te maken hebben, roept naar aanleiding van de mishandeling van een pater door enkele militairen, op tot protesten 'tegen het onnodig handhaven van de noodtoestand, tegen de avondklok, tegen de perscensuur, tegen het negeren van onze demokratiese grondrechten'. Een noot voegt toe: 'Lees dit goed en stuur het door naar je kennissen, vrienden en familieleden'. Ook staan nu op verschillende muren, voornamelijk

buiten de stad, leuzen tegen de militairen gekalkt. Van een massale openlijke oppositie is voorlopig geen sprake. Wel worden vanuit de linkse beweging pogingen ondernomen om tot een anti-diktatuurfront te komen. De korte geschiedenis van en het daarmee samenhangend sektarisme binnen de jonge linkse beweging vormen nog hindernissen die in dit proces genomen moeten worden.

Kerk

De kerken, met name de rooms-katholieke kerk, stellen zich steeds kritischer op tegen regering en legerleiding. Dat dat ook de nederlandse ambassade soms kippevel bezorgt blijkt uit een ontevreden telefoontje van de ambassade naar het bisdom naar aanleiding van het interview dat ik in DNL van 22 oktober 1980 had met pater Joop Vernooij die in Suriname werkzaam is. 'Wist U dat U een marxist in huis had?', vroeg de ambassade aan het bisdom. Die wisten natuurlijk van niets, behalve dan dat ze wel een paar uitstekende paters hadden. In de nabije toekomst zal de kerk misschien het initiatief nemen om de mensenrechten in Suriname aan de kaak te stellen. De vakbeweging neemt een halfslachtige positie in. De smalle basis waarop regering en legerleiding steunen noodzaakt hen om een verbreding te zoeken bij de vakbeweging en linkse partijen. De vakbeweging wordt ministerzetels aangeboden waardoor zij medeverantwoordelijkheid voor een beleid zou dragen waar zij nauwelijks invloed op heeft. Tot nu toe heeft de vakbeweging dat geweigerd. Van de linkse partijen heeft de Progressieve Arbeiders en Landbouwers Unie (PALU) een minister voor Sociale Zaken geleverd. De Volkspartij draagt geen regeringsverantwoordelijkheid maar heeft wel mensen zitten bij het buro volksmobilisatie van de NMR en heeft mensen geleverd voor twee staatskommissies. De voorzitter van de Volkspartij, Ruben Lie Paw Sam, die van Chinese afkomst is, is het voorzitterschap aangeboden van de gemengde surinaams-chinese commissie die voor een versteviging van de betrekkingen tussen China en Suriname zou zorgen. Lie Paw Sam heeft dit echter geweigerd, omdat dit de handen van de Volkspartij teveel zou binden. Met het voortduren van de wereldeconomische crisis die ook in Suriname ernstige gevolgen heeft wordt de noodzaak voor het binnenlands kapitaal, maar ook voor de handel en haar buitenlandse partners, steeds groter van een stabiel machtscentrum dat in staat is eventuele protesten vanuit het volk tegen

een ondernemersoffensief de kop in te drukken. Een offensief dat het karakter zal krijgen, en voor een deel al heeft, van een reorganisatie van het ambtenarenapparaat (en dus werkeloosheid), het omlaag drukken van looneisen, een golf van prijsstijgingen etc. Tot voor kort Jeek het erop dat de roep om een sterke man wel eens beantwoord zou kunnen worden door Chin A Sen door Haakmat te vervangen. Het afzetten van Haakmat is een teken aan de wand dat het tijdperk van grote woelingen in Suriname nog moet beginnen.

14.

Suriname een jaar na de staatsgreep

Uit: Klassenstrijd, nummer 63, 28 februari 1981.

Op 25 februari is het weer een jaar geleden dat militairen in Suriname de macht overnamen. De regering en legerleiding proberen hardnekkig de staatsgreep als een revolutie voor te stellen, die vanaf het begin enthousiast door de bevolking is ondersteund. Een balans van een jaar staatsgreep geeft een geheel ander beeld.

Een sociale revolutie is het werk van massa's onderdrukten. De revolutie in Grenada en in Nicaragua hebben een massale deelname van het volk laten zien. Op 25 februari 1980 en de eerste dagen daarna heerste er onder de bevolking van het vroegere nederlandse wingewest een gevoel van angst en onzekerheid. De betrokkenheid van het volk bij de staatsgreep was nihil. Zo is er het verhaal van Rudi, een arbeider die op de dag van de coup gewoon zijn auto instapte om naar zijn kantoor te gaan aan de Waterkant. In verband met de akties van de militairen die voor de erkenning van hun vakbondsrechten streden, hing er wel een gespannen sfeer in de stad. De leiders van de Bond van Militair Kader zouden worden berecht. En de rechtzaak stond sterk in de belangstelling; iedereen vroeg zich af hoe dat zou aflopen. Rudi had, zoals vele anderen, zich solidair verklaard met de strijdende militairen.

Toen hij op zijn werk aankwam, zei z'n baas: 'Ik geloof dat die militairen iets gaan doen, vanochtend zijn er in de Memre Boekoe-kazerne schoten gevallen. Het is beter dat je naar huis gaat.' Rudi weigerde. Hij had een afspraak gemaakt met mensen van de Alcoa, en als hij die niet nakwam, zou hij problemen kunnen krijgen met dat bedrijf. Op weg naar Alcoa ontmoette hij een vriend die hem aanraadde om maar naar huis terug te keren. Maar die raad nam hij niet zo zwaar op, want wat kon er nou gebeuren? Midden in het gesprek stootte er plotseling een militaire jeep de hoek om in de richting van Rudi en zijn vriend. Geweerschoten maakten dat de beide mannen met akrobatiese toeren hun auto's keerden en met top-

snelheid wegsprutten. 'Mijn god, wat gebeurt er met mijn vrouw en kinderen', was het eerste wat Rudi dacht. Hij reed de Gravenstraat in waar zijn vrouw werkte. Daar heerste grote verwarring. Kinderen renden verwilderd heen en weer. De buschauffeurs die hen naar huis moesten brengen, waren er niet, terwijl de leerkrachten zo spoedig mogelijk naar huis probeerden te gaan. Ook in die buurt hadden schoten en militaire voertuigen die door de straten stoven paniek veroorzaakt. Met zijn vrouw bleek alles okay te zijn. Zij ging de kinderen bij haar moeder ophalen om ze thuis te brengen. Rudi die twintig jaar bij één baas werkte wilde eerst nog het kantoor afsluiten. Dat had hij de baas beloofd. Nauwelijks was hij bij de deur van het kantoor aangekomen of er kwam opnieuw een jeep de hoek omstuiven van waaruit schoten werden gelost. Rudi wierp zich op de grond met zijn handen uitgestrekt, maar de jeep reed hem voorbij. In een mum van tijd had hij het kantoor afgesloten. Met een bonkend hart reed hij naar huis. De straten waren leeg. Hij nam allerlei tussenweggetjes om thuis te komen. Thuis aangekomen, zetten Rudi en zijn vrouw de radio aan. 'De einde van de wereld is nabij' dachten ze.

Tussen angst en hoop

Zo dachten tienduizenden Surinamers op 25 februari. Deze gedachten waren ingegeven door de instelling van de avondklok, de perscensuur, het vergaderverbod en in het algemeen de inperking van de democratische rechten. Er was geen sprake van een massale enthousiaste steun aan de coup. Beelden zoals we die uit andere revoluties kennen – grote groepen enthousiaste supporters van het nieuwe regime, die de straten opgaan om de reactie te helpen verdrijven – waren er niet. De reactie zat onder de mantel van de revolutie, en de massa's voelden dat instinktief aan. In de maanden die daarop volgden verdween de angst op de achtergrond om plaats te maken voor een weifelende hoop.

De uitspraken van de linkse stroming binnen de NMR, de berechting van het korrupte oude regime van Arron, de verhoging van de ouderdomsuitkeringen en de kinderbijslag, en de massale demonstratie begin juli van dit jaar tegen de komst van De Koning waren hiervoor verantwoordelijk. De afkondiging van de noodtoestand op 13 augustus, de arrestatie van de linkse vleugel van de NMR en hun adviseurs, en het uitblijven van de beloofde structurele

verbeteringen deden de hoop omslaan in ontevredenheid, en in een beginnend verzet. De massaas in Suriname zijn nog niet verslagen. Ze zijn niet eens op het strijdtoneel verschenen; ze horen vanuit de publieke tribune de speeches en beloften van de acteurs in de coup d' état aan. Maar nu al staan voorhoede elementen op om met rode verf op de toneelplanken en op straat te schrijven wat zachtjes op de werkvloer en op familiebijeenkomsten gezegd wordt: 'weg met Bouterse', 'weg met de militaire diktatuur'!

Steun

De belangrijkste taak voor Surinamers in Nederland en voor de nederlandse arbeidersbeweging is het organiseren van steun voor diegenen die de moed hebben om deze geluiden in het openbaar te verwoorden. Dat is tevens een riem onder 't hart van de massaas die dat nog niet durven. Momenteel loopt er een actie georganiseerd door het Comité Vrijlating Politieke Gevangenen voor de opheffing van de noodtoestand, het herstel van de democratische rechten in Suriname en voor de vrijlating van politieke gevangenen. De uitbouw van dit komitee is één van de belangrijkste taken voor alle oprechte democraten.

15.

Demokratie in Suriname en het Caraïbisch gebied

Dit artikel verscheen in De Nieuwe Linie van 21 oktober 1981 onder de titel 'Van kolonie tot schijndemocratie'.

De burgerlijke democratie in Suriname en andere caraïbische landen is van zeer recente datum. Het algemeen kiesrecht voor parlement, de vrijheid van vergaderen, van meningsuiting en andere politieke vrijheden zijn pas vanaf de tweede wereldoorlog ingevoerd. Toch balanceerde deze democratie steeds tussen openlijke repressie en onderdrukte onmacht. Hoewel verschillende landen in het Caraïbisch gebied taalkundig geen deel uit maken van Latijns-Amerika, vertoont het gebied wel karakteristieken, die het gemeen heeft met de buurlanden op het kontinent.

Twee eeuwen lang heeft de overgrote meerderheid van de Caraïbische bevolking geleefd met een avondklok, samscholingsverbod, perscensuur en systematische martelingen. Er was toen nog geen sprake van fascistiese of militaire diktatuur, maar 'doodgewoon' van slavernij. Ruim twee eeuwen lang was het voor de Europese bourgeoisie volstrekt normaal om hun geurende koffie met zoete suiker gezellig koutend op te drinken ten koste van kapot geslagen zwarte lichamen. Na de afschaffing van de slavernij – overigens veroorzaakt door een dalende rentabiliteit van dit systeem – werden de scherpe kantjes van de politieke onderdrukking bijgeschaafd. Martelingen waren geen systematische onderdeel meer van de koloniale overheersing. Maar de zwarte boeren en loonarbeiders hadden daarmee nog geen politieke vrijheid. De vertegenwoordigende organen die sinds de emancipatie van de slaven werden ingevoerd, bestonden uit leden die voor een deel door de koloniale overheden werden benoemd en voor een ander deel via het censuskiesrecht werden gekozen. Slechts diegenen die een bepaald bedrag aan belasting betaalden, konden kiezen of gekozen worden. Door de hoogte van dit bedrag ging het om hoogstens twee tot vijf procent van de bevolking. Voor de aziatische kontraktarbeid-

beiders die ter vervanging van de slaven werden ingevoerd en onder kontrakt op de plantages werkzaam waren was de bewegingsvrijheid uitermate klein. Zij waren onderworpen aan een passensysteem, zoals dat tegenwoordig in Zuid-Afrika het geval is. Ook in het vroegere Nederlands Guyana moesten de kontraktarbeiders een pasje hebben, ondertekend door de plantagedirekteur, om zich buiten het landbouwbedrijf te mogen bewegen. De enige mogelijkheid van de onderdrukte massa's om hun stem te laten horen was de massamobilisatie, dat wil zeggen massademonstraties en manifestaties. Maar op het moment dat zij zich van deze middelen bediende, stond de koloniale overheid klaar met haar leger, politie, de avondklok, de perscensuur en het samenscholingsverbod.

De opkomst van de anti-kolonialistische beweging had wijzigingen in het politieke systeem noodzakelijk gemaakt. In de Engelse koloniën Trinidad, Jamaïca, St. Kitts, St. Vincent en Barbados woedde er tussen 1934 en 1937 een golf van stakingen en opstanden. In Suriname kwam het in 1931 en 1933 tot massale en bloedige confrontaties met het leger en de politie. Twee jaar na het begin van de wereldoorlog beloofde het 'moederland' dat het algemeen kiesrecht zou worden ingevoerd, hetgeen in 1948 werkelijkheid werd. In de Engelse koloniën gebeurde alles tien jaar eerder.

De invoering van het algemeen kiesrecht betekende niet dat nu de arbeider of de boer in dezelfde mate als de kapitalist of grootgrondbezitter invloed kon uitoefenen op het bestuur van het land. De eersten konden één keer per vier jaar gedurende vijf sekonden hun mening kenbaar maken. Terwijl de laatsten beschikten over geld, grond, gebouwen, vrouwen, drank, kortom alles wat een (korrump) hart kan begeren. Daarmee konden ze ten allen tijde bij de regering, hoge ambtenaren en parlamentsleden aankloppen. Zelfs tijdens de verkiezingen waren de verhoudingen zeer ongelijk. Zware subsidies aan de pers en andere propagandaorganen van de burgerlijke partijen zorgden voor een konstante herhaling van de opvattingen van binnen- en buitenlandse ondernemers. Ook de 'vijf-sekonden-democratie' bleek vaak meer folklore dan werkelijkheid. Bij de verkiezingen van 1970 in de Dominikaanse Republiek zagen buitenlandse waarnemers tot hun verbazing dat een vrouw eenentwintig keer haar stem kwam uitbrengen bij hetzelfde stemburo. Alles onder het toezicht van controleurs van het betreffende stemburo. Bij de verkiezingen van 1980 in Guyana werden de stembussen die naar een centraal telburo werden vervoerd op landwegen voor nieuwe

bussen verwisseld. De oude werden door wachtende helikopters naar een onbekende bestemming gevlogen. In hetzelfde land, evenals in Suriname, was het volstrekt normaal dat de doden in de persoon van nog levende familieleden hun stem uitbrachten aan de burgerlijke partijen die voor de nodige gelden en stemkaarten zorgden.

Methoden voor onderdrukking van verzet

De verkiezingszwendel en giftige propaganda stuiten echter op de grenzen van de dagelijkse ervaringen van ellende en onderdrukking van de grote massa. In de honderd jaar na de afschaffing van de slavernij is aan deze ervaringen geen einde gekomen.

Als het protest van de hongerige arbeider of boer in de beruchte vijf sekonden zijn uitdrukking vond in een opkomende linkse beweging, stond het andere kamp klaar door met andere methoden haar heerschappij voort te zetten. Hiervan kunnen vier basismethoden worden genoemd.

Het integreren van de oppositie in de regering is een nogal vreedzame en veelgebruikte methode. Eric Gairy, tot 1979 diktator van het 110.000 inwoners tellende eilandje Grenada, begon zijn politieke carrière als vakbondsleider. In de beginjaren vijftig leidde hij grote stakingen tegen de engelse kolonialisten, maar al spoedig kon hij door de oprichting van de Verenigde Arbeiderspartij van Grenada doorstoten naar de post van regeringsleider. Van daaruit maande hij de arbeiders aan tot matiging van hun (loon)-eisen, maar toen dit niet meer hielp, ging hij over tot openlijke onderdrukking van het arbeidersverzet. In 1933 maakte een algemene staking een einde aan de acht jaar oude militaire diktatuur van Gerardo Machado in Cuba. De korte demokratiese opening die hierop volgde werd weer dichtgemetseld door een sergeantencoup onder leiding van de onderofficier Fulgencio Batista. In de regering die hij vanuit de achtergrond formeerde zat nu de kommunistiese partij, die bij de staking een belangrijke rol speelde. Vanuit deze positie drukten zij het opgaande arbeidersverzet in. Toen ze hun taak hadden volbracht werden ze uit de regering geworpen.

Als integreren niet lukt, dan treedt meestal het terroriseren van de oppositie naar voren. In Haïti is de *tonton macoute*, een paramilitaire organisatie, overal aanwezig. Wie vandaag een woord van kritiek uitoefent op de Duvalier-dynastie, kan morgen voor de deur van

de katholieke kerk gevonden worden, maar dan bewerkt met scheermessen en met de genitaliën in de mond gepropt. In Grenada heette een soortgelijke organisatie de *Mongoose gang*. Zij wisten in 1974 het hoofd van Maurice Bishop, de huidige regeringsleider van het eiland, met gebroken flessen kaal te scheren. Forbes Burnham van Guyana beschikt over een privé-leger met de naam *House of Israël*, dat verantwoordelijk is voor enkele moorden op de oppositiepartij, de Working Peoples Alliance. Het terroriseren vindt ook op minder openlijke wijze plaats. Voor de moord, in juni van het vorig jaar, op Walter Rodney, de leider van de WPA, heeft niemand zich officieel verantwoordelijk gesteld. Maar iedereen zag de onzichtbare hand van Burnham achter deze daad. Zelfs Suriname bleef niet gespaard van moorden waarvoor niemand zich verantwoordelijk stelde, terwijl het politieke karakter duidelijk was. Vorig jaar dreef het lijk van Ro Pcornie in de Surinamerivier. Dit jaar werd Humphrey Keerveld in Guyana vermoord. Pcornie was de hoofdfiguur in een korruptiezaak en Keerveld organiseerde een oppositie tegen het bewind van Suriname. Niemand stelde zich verantwoordelijk voor deze daden. Intussen heeft het wel een intimiderend effect op de bevolking.

Als ondanks dit alles linkse oppositionelen toch aan de macht komen, dan treedt het derde scenario in werking: de destabilisatie. Jamaïca geeft hiervan het duidelijkste voorbeeld. In 1972 kwam de sociaal-demokratiese Nationale Volkspartij van Michael Manley via verkiezingen aan de macht. Onder druk van haar basis (vooral de jongerenorganisatie) nam Manley een aantal progressieve maatregelen. De belasting op de produktie en uitvoer van bauxiet (het belangrijkste exportprodukt) werd verhoogd. Uit de opbrengsten werden nieuwe sociale en edukatieve projekten gefinancierd. In zijn buitenlandse politiek stelde Manley zich onafhankelijk van Amerika op en steunde menigmaal de politiek van Cuba, met name in Afrika. De CIA begon toen een campagne om Manley ten val te brengen. Het door de Verenigde Staten gedomineerde Internationale Monetaire Fonds stelde harde voorwaarden toen Jamaïca bij haar voor kredieten aanklopte. Het land kon fluiten naar de hardnodige kredieten, tenzij er een eind werd gemaakt aan de sociale projekten. In Jamaïca zelf begonnen de binnen- en buitenlandse ondernemers met een investeringsstaking. Er werd een kunstmatige schaarste aan enkele basiskonsumptiegoederen gekweekt om de ontevredenheid onder de bevolking aan te wakkeren. De oppositiepartij van

Edward Seaga (in Jamaïca CIAga genoemd) sloeg de antikommunistiese trom. Gewapende benden vielen de wijken waar veel sociaaldemokratische kiezers woonden, binnen en schoten op klaarlichte dag hun machinegeweren leeg op de wandelende vrouwen en kinderen. Na zijn overwinning in de verkiezingen van 1976 begon Manley te weifelen. Hij gaf steeds meer toe aan de eisen van het IMF met als gevolg dat de oppositie binnen zijn partij toenam. Ook namen de geruchten over een mogelijke coup toe. Vorig jaar, toen de tegenstellingen naar een hoogtepunt groeiden, bleek Seaga de verkiezingen te winnen. Een coup zoals in Chili was niet meer nodig.

Als, ondanks de integratiepogingen, de terreur en destabilisatiecampagnes, toch een anti-imperialistische regering aan de macht blijft, dan rest nog een laatste mogelijkheid: de buitenlandse interventie. De Verenigde Staten kennen een lange traditie van interventies in het Caraïbisch gebied. Aan het begin van deze eeuw werd Cuba binnengevallen, en tot de dag van vandaag houdt Amerika het cubaanse grondgebied bij Guantanamo bezet. Haïti werd tussen 1915 en 1934 door Amerikaanse troepen bezet.

Zestien jaar geleden werd de Dominikaanse Republiek door tienduizenden mariniers binnengevallen om een einde te maken aan een revolutie die daar na de bloedige diktatuur van Rafaël Trujilo opkwam. Maar de tijden zijn veranderd. Sinds de cubaanse revolutie, en met de overwinning in Nicaragua en Grenada, is het zelfvertrouwen van de onderdrukte massa's in het Caraïbisch gebied aanzienlijk toegenomen. Ook heeft het Vietnamsyndroom de bewegingsvrijheid van het Amerikaanse imperialisme aanzienlijk verzwakt. Maar de vos heeft enkel zijn haren verloren. Alle methoden zullen worden uitgeprobeerd om de caraïbische revolutie tegen te houden. Reagan lijkt met zijn anti-kommunistiese hetze zijn armslag te willen vergroten om te zijner tijd een invasie in Cuba, Nicaragua en Grenada te kunnen uitvoeren.

16.

Bouterse wankelt tussen rechts en links

Dit artikel verscheen het eerst in De Nieuwe Linie van 17 februari 1982.

Al maanden deden in Paramaribo geruchten de ronde dat president Chin A Sen van Suriname zou aftreden. Twee weken geleden was het zo ver. Het begon twee jaar geleden met een demonstratie van militairen tegen de kadaverdiscipline. Eindigt het met een greep naar de macht van rechts?

Februari 1981

Bij de viering van de eerste verjaardag van de staatsgreep bleek duidelijk dat de sympathie onder de bevolking sterk was afgenomen. Tijdens de viering, die overigens gekenmerkt werd door een matige opkomst, werd door studenten gedemonstreerd tegen de noodtoestand. In Nederland ageerde een komitee voor de vrijlating van politieke gevangenen tegen de veroordeling van Sital en de zijnen. Onder het kader van het Nationaal Leger van Suriname circuleerde een petitie met eenzelfde eis. Er was sprake van een groeiende ontevredenheid, vooral ook omdat in het dagelijks leven van het arme deel van de bevolking geen fundamentele veranderingen te bespeuren viel, terwijl de willekeur en vriendjespolitiek zich nu ook onder de nieuwe heersers manifesteerde. Om die ontevredenheid tegen te gaan, althans in bedwang te houden, voerde de legerleiding gesprekken met de leiders van de oude politieke partijen die nog enige greep op het volk zou hebben. Maar de tegenstand onder de progressieve vakbondskaders bracht Bouterse weer op andere gedachten. Er werden ook gesprekken gevoerd met de groep rond Haakmat. Op 25 februari 1981 gonsde het van geruchten dat Haakmat terug zou keren in een revolutionaire raad bestaande uit drie burgers en drie militairen. Maar het feest ging niet door. Chin A Sen

bleek nog erg sterk te zijn. De oppositie in het leger tegen de arrestatie van de leiders van de vakbondsvleugel was echter wel toegenomen. Het leek erop dat de ontevredenheid tegen het bewind van Chin A Sen en Bouterse een kristallisatiepunt zouden vinden rond deze oppositie. Maar een tactiese zet van Bouterse wist dit in eerste instantie nog te voorkomen. Sital, Mijna's, Joeman en hun adviseurs werden in maart vrijgelaten, maar de noodtoestand (die met hun arrestatie als argument was ingevoerd) bleef gehandhaafd. Sital werd minister van Volksgezondheid en Mijna's werd toegevoegd aan het Beleidscentrum, een coördinerend orgaan waarin o.a. de legerleiding, de president, de voorzitter van de Nationale Militaire Raad zitting hebben. De konsessie die Bouterse op het politieke vlak heeft moeten doen was het verbaal proklameren van de staatsgreep tot een socialistiese revolutie.

Het front

Links was nu weer aan zet. De vrijlating van de stroming-Sital was ondanks haar konsessies een stap vooruit. Het toonde aan dat massaverzet tegen de arrestatie zin had en tot resultaten leidde. Op 1 mei zou de regering een manifest uitgeven waarin haar politieke visie duidelijk uit de doeken zou worden gedaan. Chin A Sen bleek vierkant tegen het socialisme te zijn. Hij zou nog wel voor een surinaams socialisme kunnen zijn, als die zogenaamde vrije ondernemersschap maar met rust liet. Maar socialisme zoals in linkse kringen aan werd gedacht riep om controle van de nationale eigendommen door het volk. Hoe vaag dat ook klinkt, ergens doemde het spookbeeld van nationalisaties op. En daar konden Chin A Sen, Van Agt en Reagan niet aan beginnen. Het politiek manifest dat uiteindelijk op 1 mei werd voorgelezen liet dit soort vraagstukken rusten. Maar één element bleef overeind staan, namelijk de vorming van een Revolutionair Front. Dit front zou alle revolutionaire krachten in de surinaamse samenleving moeten bundelen. Dat was gemakkelijker gezegd dan gedaan.

Stel je eens voor, hoe moet een heteroog gezelschap met mensen als Fred Derby en zijn tegenhangers in de overige vakcentrales (die nauw verbonden zijn met de oude politieke partijen) samen met nationalistenvan de PNR, radicalen van de Revolutionaire Volkspartij en de gematigde intellectuelen van de PALU bij elkaar gebracht en gehouden worden? Er gingen dan ook negen lange maan-

den voorbij voordat het Front geproklammeerd werd. In de verdere versterking van de positie van de vakbondsvleugel was dit ongetwijfeld een grote stap voorwaarts. De regering Chin A Sen heeft dit ook zo begrepen en verzette zich met man en macht tegen het Front. De proklamatie van het Front werd botweg geboycot door de surinaamse eerste minister. De steun door het Front aan de revolutionaire regering van Grenada en Nicaragua en aan het verzet in El Salvador wekte de woede van de president en een belangrijk deel van het lokale kapitaal. De verjaardag van de president, nauwelijks een maand geleden, was bij uitstek de gelegenheid waarbij de aanhangers van Chin A Sen hun steun konden betuigen aan de lijn van de president. Delegaties uit de distrikten werden met spoed op georganiseerde wijze meegetroond naar Chin A Sen's verjaardag. Maar het mocht niet baten. De oppositie vanuit het Front was al sterk genoeg geworden om met de president te breken, en aldus geschiedde.

Wat is nu het belang van de legerleiding bij de vorming van het Front? Het was reeds duidelijk geworden dat de groeiende ontevredenheid niet via de oude politieke partijen gekanaliseerd kon worden. De enige mogelijkheid die overbleef was de vorming van een Front dat geleid(!) zou worden door de legerleiding, met andere woorden in principe ondergeschikt zou zijn aan deze stroming. De voorwaarden voor deze onderschikking zijn enerzijds de benoeming vooraf (dus zonder enige verkiezing) van de leider van het Front (in dit geval Desi Bouterse) en anderzijds de handhaving van de noodtoestand, dus de handhaving van de avondklok, de perscensuur en het samenscholingsverbod. Op basis van deze onderschikking was de legerleiding bereid om het Front op te richten. De koncessies die daarvoor gedaan moesten worden, namelijk de akseptatie van een anti-imperialistisch programma van het Front was de prijs wel waard, namelijk het behoud van de sympathie van de oude Bomika-kaders. Deze manoeuvre bracht natuurlijk een zekere risico met zich mee voor de legerleiding, namelijk een verdere versterking van de anti-imperialistische koers van het Front en dus een versterking van de linkervleugel van het front. Maar die prijs was te hoog voor Chin A Sen, en vooral voor zijn Amerikaanse bondgenoten die koortsachtig proberen steun te verwerven voor hun plannen van een militaire interventie in het Caraïbisch gebied (Grenada) en Midden-Amerika (El Salvador en Nicaragua).

Zwakte en kracht

De kracht van het Revolutionair Front ligt vooral in de bundeling van de linkse krachten in Suriname. Haar zwakte is echter van even zo groot belang. Het grootste probleem voor de linkse beweging in Suriname is thans tegenwicht te bieden voor de sterke rechtse campagne die met het aftreden van Chin A Sen zal beginnen. De grootste bauxietmaatschappij, de SURALCO, heeft al gedreigd met een economiese boycot van Suriname. De extreem-rechtse krachten van de oude NPS-rond Arron en van Genderen zullen zich ongetwijfeld verbinden met Chin A Sen om het Front omver te werpen. Zondag jl. is de begrafenis van oude NPS leider (Pa Lem) aangegrepen om een demonstratie te organiseren tegen het Front onder de leuzen voor een terugkeer naar de democratie, naar de regering—Arron en naar vrije verkiezingen. Deze begrafenis werd nota bene georganiseerd door een lid van het Front de vakcentrale Moederbond (Pa Lem was één van de mede-oprichters van de Moedersbond). Van Genderen en Chin A Sen woonden de begrafenis bij.

We zullen in de toekomst een verscherping zien van de campagne tegen het Front en tegen de vakbondsvleugel van de Bomika. Het verleden heeft ons al een glimp gegeven van hetgeen de toekomst ons kan brengen. Kort na de vrijlating van Sital c.s. deden extreem rechtse elementen een poging tot een coup. De groep onder leiding van Hawker was van plan een eind te maken aan het socialistiese gevrij van de legerleiding en zou niemand minder dan Chin A Sen aan het hoofd van een nieuwe rechtse regering willen zetten.

Rechts konsentreert zich nu op beperking van de demokratiese rechten om een aktie daartegen als hefboom te gebruiken voor een, ongetwijfeld bloedige, greep naar de macht. Slechts het opheffen van de noodtoestand en een verruiming van de demokratiese rechten kan zulk een rechtse campagne de wind uit de zeilen nemen en een nieuwe Hawker voorkomen. Iedere aarzeling op dit vlak betekent een versterking van extreem-rechts. De tijd is kort. Er zal dan ook snel gehandeld moeten worden. Niet door de Moederbond uit het Revolutionair Front te stoten, maar door de noodtoestand op te heffen. Dat is de taak van Revolutionair Suriname.

17.

Uit Sachai-Tru, het orgaan van de BSL

I. OPHEFFING NMR

S-T nr.1, juli 1982

Bouterse

Bouterse en Horb willen de NMR ondergeschikt maken aan de legerleiding. Begin juli 1980 stapten zij uit de NMR om zich zogenaamd volledig aan het leger te wijden. Tegelijkertijd werd de legerleiding tot het hoogste orgaan gepromoveerd. De NMR kwam onder de legerleiding te staan. Maar intussen hadden Sital en Mijnaals toch nog een belangrijke positie als leiders van de NMR. De legerleiding werkte toe naar een volledige uitschakeling van de positie van de Sital/Mijnaalsgroep in de machtsstructuren die na 25 februari waren ontstaan. Eind juli werden er verkiezingen georganiseerd voor de NMR. Een lasterkampagne tegen Sital heeft ertoe geleid dat hij zich terugtrok. Bouterse schoof zijn aanhangers naar voren. Het resultaat van de verkiezingen was dat Graanoogst voorzitter werd. Bouterse had zijn zin gekregen, maar toch ook niet helemaal. Mijnaals werd toch nog vicevoorzitter. Vanuit die positie werden door de Sital/Mijnaalsgroep kritische vragen gesteld over de richting van het zogenaamde revolutionaire proces.

Dit soort activiteiten leidden tot hun arrestatie op 13 augustus 1980. De gekozen vice-voorzitter van de NMR zat achter tralies. De NMR werd opgenomen in het beleidscentrum waar de legerleiding en de president zitting hadden genomen. Na een heftige protestkampagne werd de Sital/Mijnaalsgroep in maart 1981 vrijgelaten. Maar tegelijkertijd lieten ze zich inkapselen. Sital werd minister van Volksgezondheid, Mijnaals werd sekretaris van het Revolutionaire

Front, en Bouterse benoemde zichzelf tot voorzitter van het Front. Mijns was dus uit de NMR gewerkt.

Opheffing

Om te voorkomen dat in de toekomst vanuit de NMR een oppositie tegen de legerleiding zou kunnen worden opgebouwd, moest het instituut NMR verdwijnen. Na de mislukte coup van Hawker en Rambocus verklaarde Bouterse op een perskonferentie dat er in het beleidscentrum gediskussieerd werd over de opheffing van de NMR. De NMR—leden zouden andere posities krijgen, waarschijnlijk als distriktskommissarissen. Een bericht in de weekkrant *Suriname* van 19 juni 1982 heeft duidelijk gemaakt hoe de strijd om de NMR is verlopen. 'Binnenkort kan de benoeming van nog twee distriktskommissarissen worden verwacht. Het zijn leden van de voormalige Nationale Militaire Raad'.

II. VROUWEN OP GRENADA EN IN SURINAME

S-T nr.1, juli 1982.

VROUWEN OP GRENADA

Op Grenada, een klein eilandje in het Caraïbisch gebied, is er sinds 13 maart 1979 na de val van de diktator Eric Gairy, een begin gemaakt met de opbouw van een nieuwe samenleving. De helft van de bevolking bestaat uit vrouwen. Zoals altijd door echte revolutionairen gesteld is, is het succes van een revolutie af te meten aan de deelname van vrouwen aan dit proces.

Vóór de revolutie

Op Grenada staan veel vrouwen aan het hoofd van een gezin. Ze hadden te kampen met grote werkloosheid. Voor vrouwen was het extra moeilijk om aan een baan te komen om zichzelf en haar kinderen te onderhouden. Meestal hadden ze geen of weinig onderwijs genoten. Het gevolg was dat ze in de slechtst betaalde beroepen terecht kwamen.

Vóór de revolutie was het heel gewoon dat een vrouw die aan werk wilde komen, zich seksueel moest laten misbruiken. Vooral in regerings- en zakenkringen deinsden mannen er niet voor terug om een

vrouw te gebruiken en haar vervolgens door te sturen naar een collega met de boodschap dat deze misschien werk voor haar had. Vrouwen werden niet gestimuleerd om deel te nemen aan het openbare leven en werden als het ware in de huishouding opgesloten. Na de revolutie kwam hierin grote verandering.

Vrouwen organiseren zich

De Nationale Vrouwenorganisatie, de NWO, is in december 1977 opgericht als de vrouwenvleugel van de New Jewel Movement (NJM) de partij die de revolutie in Grenada leidt. Een jaar na de revolutie is de NWO gegroeid tot 21 vrouwengroepen met 400 leden. In mei 1980 werd besloten om de NWO open te gooien voor alle vrouwen 'die Grenada willen ontwikkelen en vooruit zien gaan en volledige gelijkheid willen verwerven als deel van dit ontwikkelingsproces'.

In februari 1982 had de NWO eenderde van alle vrouwen in meer dan honderd vrouwengroepen georganiseerd. Behalve dat vrouwen in hun eigen organisatie werken, zijn ze ook actief in andere massa-organisaties. Vrouwen zijn actief in zowel de basis als de leiding van de Nationale Jongerenorganisatie, in de gemeenteraden, in volksmilities (gewapende burgermacht gevormd door vrijwilligers). Vrouwen zijn ook actief in de vakbeweging en de katholieke jongerenorganisatie, die groeiende invloed hebben op de revolutionaire politiek. Ook projecten voor gemeenschapsontwikkeling (bouwen van buurthuizen) kennen een toenemende deelname van vrouwen.

Leiderschapstraining

Niet alleen op de hierbovengenoemde terreinen hebben vrouwen vooruitgang geboekt. Om goed deel te nemen aan het revolutionair proces, moeten vrouwen in staat worden gesteld hun kwaliteiten verder te ontwikkelen. In Grenada worden speciale programma's opgezet voor leiderschapstraining. Aanleiding tot het opzetten van deze trainingskursussen was het nationaal kongres van de NWO. Daar werd opgemerkt dat mannen in de meeste landen van de wereld nog steeds de leiding hadden in het uitoefenen van politieke macht, juist omdat ze daarvoor getraind worden. De NWO besloot om regelmatig kursussen te houden waarbij afgevaardigden van de vrouwengroepen worden geleerd om leiderschapskwaliteiten te ontwikkelen. Elke NWO—zuster moet, in de loop van de tijd,

een positie in de groep bezetten om ervaring op te doen in leidinggeven en organiseren. Het nieuwe Grenada kan trots zijn op een groeiend aantal vrouwen in leidinggevende functies.

Recentelijk

Recentelijk heeft de Revolutionaire Volksregering (PRG) een vrouwelijke minister (onderwijs) en twee staatssekretaresen aangesteld. Veel van de nieuwe programma's die worden opgezet en wezenlijk zijn voor het succes van de revolutie zijn aan vrouwelijke leiding toevertrouwd. Het Centrum voor de Volksovoeding heeft een vrouw van in de twintig als directrice. Haar organisatiekwaliteiten heeft ze onder andere in de Nationale Jeugd Organisatie ontwikkeld. Aan het hoofd van het Nationaal Toeristenburo (toerisme is één van de belangrijkste inkomstenbronnen) staat een vrouw. De gezondheidsdeskundige, het hoofd van de raad voor voeding en voedselvoorziening, de coördinator van belangrijke gemeenschapsprojecten, de directeur van het Landbouwwerkende industriebedrijf en de onderdirecteur van de Raad voor handel en import zijn vrouwen. Deze benoemingen hebben zonder veel bla-bla plaatsgevonden, zonder dat de regering, zichzelf ophemelde. Het is een onderdeel van een natuurlijk proces. Vrouwen zitten op deze posities omdat ze door de regering zijn aangemoedigd om verantwoordelijkheid te dragen.

Seksuele onderdrukking

Ook op andere vlakken hebben vrouwen grote vooruitgang geboekt. Seksueel misbruik van vrouwen is bij de wet strafbaar gesteld.

Als een werkgever zich hieraan schuldig maakt dan kan een vrouw hem aanklagen. Via de vakbond, de vrouwenorganisatie en de partij wordt veel publiciteit hieraan gegeven. De wet is reeds tegen de werkgevers gebruikt. Meerdere seksisten zijn in het openbaar aangeklaagd en veroordeeld. In zo een kleine gemeenschap is dit een zware straf voor de man. Het zelfvertrouwen van de Grenadische vrouw werd enorm versterkt door de nieuwe wet op het Zwangerschapsverlof, die in de praktijk al getest is. Toen in 1980 een arbeidster bij een restaurant ontslagen werd, omdat ze vijf weken zwanger was, heeft de wet deze eigenaar gedwongen om haar te betalen vanaf de dag waarop dit ontslag inging. In de nationale krant van Grenada: 'Free West Indian', wordt er in ieder nummer een grote ad-

vertentie gepubliceerd die vrouwen oproept om dit soort gevallen aan te geven bij de regering.

Lange weg

Er moet nog erg veel gedaan worden. Er worden nu crèches opgezet om vrouwen in staat te stellen inderdaad actief te zijn buitenshuis. Maar Grenada is een arm land. Er moet nog een lange weg afgelegd worden, feit is echter dat de revolutie iets fundamenteels aan het veranderen is aan de positie van de vrouw. In Grenada vindt dan ook een echte volksrevolutie plaats.

VROUWEN IN SURINAME

Sinds 25 februari 1980 is er een zogenaamd revolutionair proces in Suriname op gang gekomen. De legerleiding heeft niet zolang geleden verklaard dat het proces een socialistiese koers zal volgen. Wat is er in de afgelopen tweeënehalf jaar veranderd aan de positie van vrouwen in Suriname?

De handelingsonbekwaamheid van de vrouw is per dekreet opgeheven. Vrouwen hebben nu niet de toestemming van haar man nodig om een bankrekening te openen of een ijskast te kopen. Verder is er een Nationaal Buro voor de Vrouw opgericht. Dit buro geeft voorlichting over de positie van de vrouw. Ook geeft ze een krant uit genaamd 'Schouder aan Schouder'.

Geen verbetering

Daadwerkelijke verbeteringen in de sociaal-ekonomiese situatie van de vrouw zijn ver te zoeken. Er is geen regeling voor zwangerschapsverlof voor vrouwen die niet bij de overheid werken. Er wordt niets gedaan aan onderwijs en training van vrouwen. De vrouwenorganisaties zijn niet verder gegroeid. Ook is er niets veranderd in de werkgelegenheid voor vrouwen. De lijst kan nog verder worden aangevuld. Het sukses van een revolutie hangt af van de mate waarin de vrouw bevrijd wordt. In Suriname is sinds 25 februari 1980 de bevrijding van de vrouw geen stap dichterbij gekomen.

III. POLITIEKE ONRUST IN SURINAME

S-T nr.2, september 1982.

De laatste maanden is de politieke onrust in Suriname sterk toegenomen. De maanden juli en augustus brachten een verscherping van de klassentegenstellingen met zich mee. Onderstaand artikel maakt de balans op:

‘Alleen een natuurramp of scherpe onderdrukking zoals in Nicaragua onder Somoza kan het surinaamse volk tot verzet bewegen’, zei minister Sital eens. De afgelopen periode heeft weer eens uitgewezen hoe onwaar zo een bewering is. Een reeks akties toonden het strijdpotentieel van de arbeiders en boeren aan.

Reeks

We konden getuige zijn van de volgende akties:

— in mei en juni kwamen de havenarbeiders in aktie voor een betere rechtspositie van de losse arbeiders, uitbetaling van vakantiegelden en intrekking van de belastingverhogingen op overwerk.

— de maandloners bij SURALCO roeren zich, en proberen een bond op te zetten tegen de wil van de direktie in. Dit alles mede naar aanleiding van de loonstop die het bedrijf had ingevoerd.

— de vakcentrales roepen eind juni op tot een staking van het overwerk als protest tegen de verhoogde belastingen. De staking werd een sukses en de regering werd gedwongen om toe te geven.

— vrouwenorganisaties eisen:

■ optrekking van de belastingvrije grens voor gehuwde vrouwen

■ aparte belastingheffing voor de vrouw i.p.v. het optellen van haar inkomen bij die van de man

■ uitbreiding van de aftrekposten, waaronder crêche-kosten

— arbeiders bij de farmaceutiese industrie eisen loonsverhoging plus inspraak bij de reorganisatie bij Volksgezondheid

— arbeiders bij VALEN meubelbedrijf voerden akties tegen aangekondigde ontslagen.

— rijstboeren in Nickerie blokkeren het vliegveld van Nickerie en zetten enkele wegen af om te verhinderen dat het onderhandelings-team van de regering naar Paramaribo vertrekt. De boeren eisen betere prijzen voor hun produkten. Enkele bestuursleden van de FAL worden gearresteerd, maar een dag later weer vrijgelaten.

Fols

De meest opzienbarende akties waren ongetwijfeld van de Federatie van Organisaties van Leerkrachten in Suriname (FOLS). Hier ging het om het inlopen van een salarisachterstand van 12 jaar. Het opmerkelijke van de aktie was de vasthoudendheid waarmee de leerkrachten voor hun eisen vochten. Het onderhandelingssteam van de Fols onder leiding van voorzitter Sylvester werd door de ledenvergadering van de FOLS terug gefloten. Sylvester is tevens lid van de adviesraad die de regering en militaire leiding adviseert.

Hij ging akkoord met een regeringsvoorstel dat geen wezenlijke veranderingen teweeg zou brengen in de salarisstand van de onderwijsleerkrachten. Het feit dat de ledenraad niet zomaar achter de Sylvester-leiding is gaan lopen en zelfs zover is gegaan om die leiding omver te werpen is van enorm groot belang in de surinaamse vakbeweging. Het komt nauwelijks voor dat een vakbondsleiding door de leden in een strijdsituatie omver geworpen wordt. Het voorbeeld van de FOLS zou misschien ook in de rest van de vakbeweging kunnen gaan gelden, met name daar waar vakbondsleiders ook tegelijkertijd aan de kant van de bazen staan, zoals Ramon Cruden van de Bond van Havenarbeiders die tevens bij de directie zit.

Dat is de grote betekenis van de akties van de FOLS.

De FOLSleden hebben ook laten zien dat ze zich niet door het imperialisme willen laten misbruiken en wisten een goed antwoord te geven op de bezuinigingspolitiek van Neyhorst: ga het geld halen waar het zit!

Bruynzeel

Niet alle akties waren van economische aard. De arbeiders bij het houtbedrijf Bruynzeel gingen ook in aktie om het bedrijf over te laten nemen door de surinaamse staat. Deze aktie was overigens gekoppeld aan de strijd voor de pensioenrechten van Bruynzeelwerknemers. Maar het meest in het ooglopende aspekt was toch het pleidooi voor de overname van het bedrijf.

Bouterse

Tot nu toe is de reactie van de legerleiding er één geweest van terughoudendheid of botweg vijandigheid zoals in het geval van de

akties van de FAL.

Er is geen sprake van een leiding geven aan de strijd van de arbeiders- en boerenklasse tegen het imperialisme en kapitalisme. Terwijl de arbeiders strijden, kruipt de zogenaamde revolutionaire leiding zoveel mogelijk uit het strijdtoneel. En als ze zich daarin mengt, dan is het zoveel mogelijk ten gunste van de ondernemers. In tegenstelling tot bijvoorbeeld de revolutionaire volksregeringen van Nicaragua en Grenada is de 'revolutionaire leiding' in Suriname bezig een revolutionaire strijd die al gaande was in de bedrijven, op de scholen en in de distrikten af te remmen en zelfs te onderdrukken. Daar zit het verschil tussen een revolutie en een coup.

Geld halen waar het zit

'Allerlei mensen en groeperingen geven hun mening pro of contra de financiële eisen van de FOLS,' schrijft de aktiekrant van de Federatie van Organisaties van leerkrachten in Suriname. 'Onze strijd is echter niet alleen een strijd om economische omstandigheden van de onderwijsleerkrachten te verbeteren. Zij is ook een strijd in het belang van onze revolutie. De achterstand in salariëring van de leerkrachten is zo groot geworden de laatste 12 jaar dat elke motivatie om ons onderwijs te verbeteren en te vernieuwen in het kader van de revolutie ontbreekt. En als die motivatie er wel is, wordt deze gefrustreerd omdat velen van ons naast hun schoolwerk moeten 'hosselen' om wat bij te verdienen. Zo ontstaat een tekort aan tijd om de lessen goed voor te bereiden, door oververmoeidheid wordt slecht les gegeven etc.'

De FOLS pleitte dan ook voor een duidelijk loon- en prijsbeleid en de sanering van het overheidsapparaat. Ook klaagde zij over het vele geld dat door onproductieve ministeries (bedoeld wordt leger en politie, alsmede defensie) opgeslurpt wordt.

Dit gevoel leeft onder bredere lagen van ons volk. Een daadwerkelijk revolutionaire aanpak van de overheidsfinanciën ligt in maatregelen die het geld halen waar het zit: bij de grote buitenlandse bedrijven (wier belastingen nota bene *omlaag* zijn gebracht), bij de grote tussenhandelaren die de kleine boeren uitpersen, bij de grote importeurs die miljoenen verdienen maar slechts een schijntje aan de belasting overdragen, bij de kommissarissen en direktoren van de grote bedrijven. Daar zit het geld. Daar moet het vandaan komen om het onderwijs, de gezondheidszorg en de woningbouw te stimu-

leren. Niet bij het arme volk dat nauwelijks het hoofd boven water kan houden. Zoek het geld bij Suralco, Billiton, Essed en Radhakisun, niet bij de onderwijskrachten of de havenarbeiders. Dàt is revolutionair!

Bruynzeel: open de boekhouding

Bruynzeel probeert het surinaamse volk weer te neppen. In 1947 kreeg het bedrijf een konsessie van een half miljoen ha bos voor 25 jaar. Voor iedere boomstam die uit onze bossen geroofd werd, betaalde Willem Bruynzeel slechts 50 cent ongeacht de afmeting of het soort hout. Met de economische crisis in de wereld en de uitputting van onze bosgronden namen de jaarlijkse winsten af. Bruynzeel zag een andere njan. Het minder rendabele bedrijf zou overgedragen worden aan de surinaamse staat. De aandelen die slechts Sf 4,2 mln waard waren werden aan Suriname verkocht voor Sf 6,6 mln, een winst van maar liefst 57%! De aandelen kwamen terecht in een nieuwe maatschappij, de Gemeenschappelijke Bosexploitatie maatschappij Suriname (GBS), die het beheer kreeg over de oude Bruynzeel Houtmaatschappij Suriname. De GBS tekende nu met Bruynzeel Zaandam (het hoofdkantoor van Bruynzeel in Nederland) een managementovereenkomst, die bepaalde dat de vroegere eigenaren nu de direktie zouden voeren tegen een betaling van 1,5% van de omzet (*niet* van de veel kleinere winst). De direktie kon nu natuurlijk net als vroeger bepalen waar en hoe ze haar machines, onderdelen en produkten kunnen kopen of verkopen. De lasten van het bedrijf kwam op de schouder van Suriname. Ons land heeft van 1973 tot en met 1982 Sf 21,8 miljoen in het bedrijf gestoken in de vorm van leningen, overheidsgaranties en het aankopen van aandelen. Dit alles was mogelijk omdat de toenmalige heersers zelf een grote vinger in de pap hadden. Brother Frankie Essed, de belangrijkste adviseur van de NPKregering was kommissaris bij Bruynzeel. Wie weet welke posities en voordeeltjes anderen bij Bruynzeel hebben gehad? Weinig daarvan is tot nu toe in de publiciteit gekomen. Pas als de boekhouding van Bruynzeel geopend wordt voor het publiek en de pers, pas als het surinaamse volk vrijelijk inzage krijgt in de boekhouding van dit imperialistische bedrijf, zullen we werkelijk weten wie het surinaamse volk voor hoeveel bestolen heeft. Daarom móet de opening van de boekhouding het belangrijkste instrument zijn in de strijd voor de overname van Bruynzeel.

IV. CUBA IN SURINAME?

S—T nr.3, oktober 1982.

Lange tijd zijn de contacten tussen Suriname en andere Caraïbische landen verwaarloosd. De revolutionaire regeringen van Cuba, Grenada en Nicaragua hebben de surinaamse regering aangeboden om de banden tussen onze volkeren te verstevigen.

Hulp

Met name Cuba heeft Suriname veel hulp aangeboden. Toen de enige hartspecialist in Suriname het land verliet omdat hij niet genoeg geld kon verdienen, stuurde dit eiland een vervanger naar Suriname. Momenteel kunnen surinaamse verpleegsters opleidingen volgen in een ontwikkelingsland dat volgens de wereldgezondheidsorganisatie de beste mediese zorg in de derde wereld heeft. Ook de economische samenwerking tussen de beide landen krijgt nu meer aandacht. Cuba zal surinaamse rijst afnemen, terwijl Suriname cubaanse cement kan importeren.

Kampagne

Vanuit de oude politieke partijen is er verzet gekomen tegen de spreiding van de buitenlandse contacten van Suriname. Het door SURALCO gefinancierde blad SONDE SPIKRI gaat in vrijwel ieder nummer tekeer tegen wat genoemd wordt 'de toenemende cubaanse invloed'. De NPS'er Cyriel Daal, heeft als voorzitter van de Moederbond, een campagne gelanceerd tegen de contacten met Cuba. Daal zegt de banden met Cuba te betreuren. Momenteel worden surinaamse officieren in Nederland en in het Amerikaanse opleidingscentrum in Panama (Midden-Amerika) getraind. Noch SONDE SPIKRI noch NPS—leider Cyriel Daal hadden hierop enige kritiek.

Waarom?

De campagne tegen Cuba is niet ingezet omdat Daal en SONDE SPIKRI vrezen dat Castro de grootgrondbezitters te hulp zal snellen in de strijd tussen de kleine padi-boeren in Nickerie en de opkopers (die tevens grootgrondbezitters zijn). Ook zijn deze aanhangers van de oude politieke partijen niet bang dat Cuba Bruynzeel en

SURALCO zal helpen als ze geen pensioenen van de arbeiders willen uitbetalen of als ze met ontslag dreigen. Vòòr alles vrezen ze het voorbeeld van Cuba. De toenemende kontakten tussen Suriname en Cuba zouden misschien kunnen leiden tot een bestrijding van de leugens over het eerste vrije eiland in het Caraïbisch gebied. In Cuba is er een einde gemaakt aan het grootgrondbezit, de wantoestanden in de gezondheidszorg en de politieke en economische onderdrukking. Via de Komitees ter verdediging van de revolutie (te vergelijken met de sandinistische verdedigingskomitees in Nicaragua) heeft het volk de controle op hun eigen bestaan. Ook is er een eind gemaakt aan de overheersing door buitenlandse bedrijven. Dit voorbeeld willen SURALCO en Bruynzeel ons onthouden. Dát is ook het doel van de huidige anti-Cuba campagne.

V. REVOLUTIE EN DEMOKRATIE

S—T nr.3, oktober 1982.

Hoe kan een nieuwe democratie worden opgebouwd? Die vraag staat bij iedere revolutie centraal. Het gaat hier immers om de rol van de massa in de revolutie. In landen waar de revolutie geleid wordt door revolutionairen (Cuba, Grenada, Nicaragua), wordt de deelname van de massa gestimuleerd door de opbouw van de vakbeweging, vrouwenorganisaties, boerenorganisaties, jongeren- en pioniersorganisaties en volks- of buurtkomitees. Aan de volkskomitees wordt hieronder aandacht geschonken in een vergelijking tussen Suriname en Nicaragua.

SANDINISTIESE VERDEDIGINGSKOMITEES: OGEN, OREN EN HANDEN VAN DE REVOLUTIE

Vòòr de revolutie

De sandinistische verdedigingskomitees (CDS) zijn ontstaan tijdens de opstand tegen diktator Somoza in september 1978. De komitees zijn genoemd naar de legendarische held van Nicaragua Augusto César Sandino. De CDS' en zorgden in de opstand voor de verdediging van de wijken, de voedseldistributie, het verzamelen van materiaal om barrikades en andere verdedigingswerken op te bouwen, het opzetten van klandestiene klinieken, het verzamelen van medicijnen, het opbouwen van een informatienetwerk, de transport van

wapens, het onderhouden van kontakten met de guerilleros enz. enz..

Na de revolutie

Na de revolutie hebben ze andere taken gekregen. Die taken hielden verband met de politiek van de nieuwe sandinistische regering die de belangen van de onderdrukte klassen centraal stelde. Zo zette de regering een grootscheepse alfabetisatiecampagne op om het onderwijsnivo van de massa te verhogen. De CDS'en hielpen met het werven van mensen om alfabetisatiekursussen uit te voeren. Ook kende de CDS de mensen uit de buurt die analfabeet waren en hielp hen over de schaamtedrempels heen. De regering heeft ook enkele campagnes opgezet om de gezondheidszorg te verbeteren. De organisatie van de vaccinatiecampagnes tegen polio, maag- en darmontsteking werden op buurnivo door de CDS'en georganiseerd. In de strijd tegen speculanten die de prijzen van konsumptiegoederen opdreven, mobiliseerden de CDS'en committees om de prijzen in de winkels te controleren. Nicaragua wordt nog steeds aangevallen door kontrarevolutionairen. Aanhangers van de verdreven diktator doen regelmatig gewapende invallen in Nicaragua en vermoorden op deze wijze tal van arbeiders en arme boeren. De regering stimuleert de vorming van zogenaamde sandinistische milities, de uit vrijwilligers bestaande gewapende burgermacht. De CDS'en organiseerden campagnes om vrijwilligers te mobiliseren voor de wekelijkse trainingen. Bij de grote katoenoogsten worden massaal vrijwilligers gemobiliseerd om te helpen bij de oogst. De CDS'en doen een belangrijk deel van dit mobiliserend werk.

Massademocratie

De belangrijke motor achter deze activiteiten van de CDS'en is de revolutionaire politiek van de Sandinisten. Hun beleid betekent een daadwerkelijke verbetering van het lot van de armen. Het vrijwilligerswerk bij de katoenoogst komt de arbeiders en boeren ten goede in de vorm van huizen, mediese klinieken, en beter onderwijs. De nationalisatie van de bezittingen van de korrupte Somoza-aanhangers bracht een groot deel van de bedrijven in handen van het nicaraguaanse volk. Hun winsten werden gebruikt om de levensstandaard van het volk te verhogen. De plaatselijke CDS'en zijn georga-

niseerd in een nationale organisatie, die geleid wordt door een nationale raad (het landelijk bestuur). De nationale raad heeft 9 van de 33 zetels in de Staatsraad, het parlement van Nicaragua. De CDS'en hebben daarmee op landelijk nivo invloed op het regeringsbeleid. De democratie in Nicaragua is een democratie voor de meerderheid van het volk, in tegenstelling tot de parlementaire democratie waar een klein groepje politici het land regeren in het belang van een minderheid van rijke kapitalisten. Zowel aan de basis als aan de top hebben de nicaraguaanse arbeiders en boeren een daadwerkelijke controle over hun land en leven. Hun democratie is een massademocratie.

Waarheen met de volkscomitees

De volkscomitees (VK) in Suriname zijn ontstaan na de coup van 25 februari 1980. In de coup waren er al vanaf het begin twee stromingen te onderscheiden: een linkervleugel die voortgekomen is uit de vakbondsstrijd van de militairen in de Surinaamse Krijgsmacht, en een burgerlijke vleugel die de belangen van de binnenlandse ondernemers verdedigt. Op initiatief van de vakbondsvleugel werden kort na de coup de eerste VK's opgericht.

Kort na de coup kwamen meningsverschillen naar voren tussen de beide stromingen. De linkervleugel rond Sital en Mijnals wilde een progressieve koers varen en een einde maken aan de corruptie en armoede. Ze wist alleen niet hoe ze dat precies zou moeten aanpakken. De VK's hadden ten doel deze vleugel te voeden met eisen vanuit de gemeenschap en een ondersteuning te organiseren voor de linkervleugel van de NMR. De hoop, die na 25 februari was gewekt, dat er een einde zou komen aan het korrupte systeem in Suriname was een grote stimulans in de oprichting van VK's. Die oprichting gebeurde soms spontaan. Enkele buurtbewoners richtten op eigen initiatief een VK op en vroegen de NMR om deze te installeren. Soms ging het initiatief uit van de NMR en met name de aanhangers van de linkervleugel. Er werden verschillende eisen vanuit de VK's naar voren gebracht.

Zo eiste het VK van Brokopondo in april 1980 dat ex-premier Arron voor het gerecht moest worden gebracht om zijn financieel wanbeleid te verantwoorden. Naast zo een politieke eis werden ook concrete verzoeken gericht aan de NMR om de buurt te verbeteren, bijvoorbeeld: de aanleg van recreatievelden en -gebouwen de verbete-

ring van de afwatering, de verharding of asfaltering van de wegen, etc.. 'De verzoeken gaan veelal gepaard met vrij felle kritiek op het voormalig regime,' schreef het dagblad De Ware Tijd naar aanleiding van de installatie van een aantal VK's in het binnenland.

Eind april 1980 werd er bij de persdienst van de NMR een speciale afdeling Volksmobilisatie opgezet die tot taak had de VK's te begeleiden en te coördineren.

Konflikten

Vanuit de burgerlijke stroming in de NMR rond Horb en Bouterse en de regering Chin A Sen kwam er een tegenwerking op gang. De dynamiek van de VL's was dat steeds meer radicale eisen naar voren zouden worden geschoven.

Er was ook een gevaar dat de VK's een krachtig mobilisatiemiddel voor de linkervleugel van de NMR zouden worden.

In mei 1980, kort na de Ormskirk-affaire, zou er een grote massameeting in theater Bellevue worden gehouden waar de NMR—linkervleugel uitleg zou geven over de kontrarevolutionaire coup. Ook was het de bedoeling om de meeting te gebruiken om het idee van een Revolutionair Eenheidsfront te lanceren. De VK's zouden de dragers van deze mobilisatie zijn. De meeting werd echter door de regering en legerleiding verboden.

In juli 1980, bij het bezoek van minister De Koning aan Suriname, hebben de VK's geholpen met het organiseren van de grootste demonstratie uit onze geschiedenis.

Om dit soort ontwikkelingen tegen te gaan werd eerst getracht om de VK's om te zetten in zogenaamde burgerkomitees die verder weinig actief zouden moeten zijn. Ook zouden ze minder militant moeten worden. Toen dat al snel bleek te mislukken, probeerde men van binnenuit de VK's te verzwakken. De VK's werden geleid in de richting van het organiseren van schoonmaakploegen voor de buurt en het propageren van het regeringsbeleid. En daar zat het grote probleem. De strijd tussen de twee stromingen werd eigenlijk ook in de VK's gevoerd. Aan de ene kant waren er VK's die radicalere eisen naar voren brachten en de NMR-linkervleugel ondersteunden. Aan de andere kant waren er VK's die een gatlikkersfunctie ten aanzien van de regering en legerleiding vervulden. Vooral in deze VK's kropen regionale leiders van oude politieke partijen.

De strijd tussen de twee stromingen is tot nu toe in het voordeel

van de burgerlijke stroming geweest. De NMR is feitelijk opgeheven. De staatsmacht is nu volledig in handen van de legerleiding. De leiders van de vakbondsvleugel belandden in augustus 1980 in de gevangenis, maar werden in maart 1981 vrijgelaten nadat ze akkoord gingen met de handhaving van de noodtoestand. Sital is nu zelfs minister geworden in de burgerlijke regering van Bouterse. Het gevolg voor de VK's is geweest een versterking van de gatlikers en opportunisten. Bij de ultra-rechtse coup van 11 maart jongstleden is dat nog eens overduidelijk gebleken.

Sommige VK's hebben gedurende de coup hun naamborden verwijderd in afwachting van het verloop van de strijd. Het overgrote deel van de VK's had een neutrale houding aangenomen. De oorzaak hiervan ligt in de afwezigheid van concrete verbeteringen in het dagelijks leven van de massa's. De stroming die daadwerkelijke verbeteringen zou kunnen helpen doorzetten, wordt dan ook ontmoedigd. De opportunisten die carrière willen maken hebben nu echter meer kansen dan ooit. In een revolutie zou dááaraan een einde gemaakt worden. In Suriname wordt aan de regering zelf een einde gemaakt.

VI. PADI—BOEREN IN AKTIE

S—T nr.3, oktober 1982.

Enige weken geleden toen de onderhandelingen tussen de padiboeren in Nickerie en de regering vastliepen stelde laatstgenoemde per dekreet nieuwe padi-prijzen vast. De padiboeren zijn het niet eens met deze gang van zaken. Akties die door de arme landbouwers gevoerd werden, zijn door gewapende militairen onder leiding van majoor Roy Horb beëindigd. Horb die in een pantserwagen Nickerie binnen kwam rijden, heeft zwaar militair materiaal achtergelaten in het rijstdistrikt. Terwijl de arme landbouwers een rechtmatige aktie voerden, werd deze beantwoord met geladen Uzi's, karabijnen, schilden en helmen.

Deze aktie bestond uit het blokkeren van het vliegveld te Nw. Nickerie en het afsluiten van de Oost-West verbinding tussen Coronie en Nickerie. Ze was alleen maar bedoeld om de eisen van de padiboeren, die hogere prijzen voor hun padi willen, kracht bij te zetten. 'We strijden omdat we niet langer zes miljonairs willen onderhouden door ons zweet en onze arbeid. Deze strijd wilden we ongewapend

voeren. Gewoon met praten', zei een oude landbouwer in een interview met de pers. In plaats dat de regering de rijke padi-opkopers en rijst-exporteurs aanpakt worden de arme landbouwers afgestraft. De oorzaak van de ellende zijn deze rijke miljonairs en de oorzaak van de akties in Nickerie is de overheid, die nagelaten heeft het probleem van de padiprijzen zorgvuldig aan te pakken.

Horb heeft in een vergadering met de landbouwers en via Rani (het radiostation van Nickerie) gezegd dat: 'de regering een dergelijke aktie geen tweede keer kan dulden'.

Volgens Jivan Sital, de voorzitter van de Fal (Federatie van arme landbouwers) worden de arbeiders onderdrukt door zulk optreden van de regering. Terwijl de opkopers grote winsten maken. In een officiële verklaring die de regering heeft uitgegeven zegt zij dat: 'de regering mogelijk zelf zal deelnemen aan de opkoop van padi'.

Ten koste van duizenden arme landbouwersgezinnen kunnen rijke miljonairs zich verder verrijken. Opnieuw is het bewijs geleverd dat de revolutie van Bouterse en Horb geen revolutie voor de armen is.

VII. IS DE C.I.A. AKTIEF IN SURINAME?

S—T nr.4, november 1982.

Er gebeurt iets opmerkelijks de laatste tijd in Suriname. De NPS'er Cyriel Daal werpt zich plotseling op als de grootste demokraat in Suriname. De voorzitter van de Moederbond heeft jarenlang het korrupte beleid van Arron gesteund. Nooit heeft hij één woord uitgesproken tegen plezierreisjes van de leden van Circus Stupido – zoals het parlement van Suriname werd genoemd. Nooit heeft hij de belangen van de arbeiders voorop gesteld. Steeds zat hij met de direkties te onderhandelen over de vraag hoeveel kommissie hij uit het sluiten van een CAO kon halen. Nu is deze kupari plotseling de grote verdediger van de democratie. Wat is er gebeurd?

Progressief

Het buitenlands beleid van de regering van Bouterse heeft, mede onder druk van de vakbondsvleugel in het leger, een progressieve koerswijziging ondergaan na de coup. Suriname wilde niet uitsluitend aan Amerika en Nederland gebonden zijn, de twee landen die ons volk ieder jaar van miljoenen beroven via hun bedrijven die in

Suriname grote winsten maken. Die koerswijziging is tot uiting gekomen in:

- een actieve rol in de Beweging van Niet Gebonden landen onder het voorzitterschap van Fidel Castro
- de uitnodiging van vertegenwoordigers van het salvadoriaans verzet bij de proklamatie van het Revolutionair Front
- de betrekkingen met Cuba, Grenada en Nicaragua
- de terugtrekking van Suriname voor de kandidatuur voor de veiligheidsraad ten gunste van Nicaragua
- de veroordeling van de israeliese agressie in Libanon.

De installatie van de eerste cubaanse ambassadeur in Suriname, compânero Osvaldo Oscar Cardenas Junquera, en het bezoek van premier Maurice Bishop van Grenada van 28 oktober tot 1 november staat lijnrecht tegenover de amerikaanse politiek om de progressieve krachten in het Caraïbisch gebied te isoleren.

C.I.A.?

De oppositie van Daal is vooral tegen deze koers van Suriname gericht. De amerikaanse steun hiervoor heeft hij voor de volle honderd procent gekregen.

In september bezochten Rob Whitehouse van het Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen en Curtis Augustus van de Caribbean Congress of Labour Suriname. Ze waren te gast bij de Moederbond. In een verklaring die na het bezoek werd uitgegeven stelt Daal dat 'het niemand zal lukken om opvattingen, ideologieën of maatschappijstelsels aan ons volk op te leggen.' Whitehouse en Augustus benadrukten van hun kant dat de Moederbond 'mag rekenen op de massale steun van de internationale vakbeweging, met betrekking tot het streven naar het handhaven van democratische principes.' Wat zijn het IVVV en het CCL?

Volgens de ex-CIA agent, Philip Agee, zijn deze organisaties nauw verbonden met de amerikaanse inlichtingendienst en het ministerie van buitenlandse zaken van de Verenigde Staten. Het IVVV, en met name het CCL, organiseren regelmatig cursussen voor vakbondsleders waarbij vooral de steun voor Amerika beklemtoond wordt en de strijd tegen het socialisme. Bij onthullingen die door een amerikaanse senaatskommissie (een parlamentskommissie in de V.S.) zijn gedaan is gebleken dat deze organisaties vanuit de C.I.A. worden geleid.

Kampagne

Kort na het bezoek van Whitehouse en Augustus is de campagne tegen Cuba en Grenada in volle hevigheid losgebarsten. Vóór het bezoek was er overigens al sprake van een dergelijke campagne. Emile Wijngaarde, één van de leidende kapitalisten in Suriname heeft al de waarschuwing geuit: 'Suriname moet terug naar de democratie... Suriname moet snel terug naar de werkelijkheid. Met een uitgesproken linkse ideologie in het buitenlands beleid en allerlei kreten komen we er niet. Ik ben tegen elke -isme,' aldus de grootste verdediger van het kapitalisme in Suriname.

In augustus van dit jaar gaf de Vereniging Surinaams Bedrijfsleven, een vereniging van binnen- en buitenlandse kapitalisten, een verklaring uit waarin geprotesteerd werd tegen een mogelijke regeling waarin buitenlandse bedrijven niet zonder beperking hun winsten zouden mogen overmaken. Na het bezoek van het IVVV en CCL zette de Moederbond echter een campagne van gerichte stakingen op.

Stakingen

Op 6 september brak er onder het personeel van het Akademies Ziekenhuis een wilde ongeorganiseerde staking uit. Terwijl Benny Kohinoor van de Moederbond met het ministerie van volksgezondheid aan het onderhandelen was, legde het personeel het werk neer om loonsverbeteringen te eisen. Kohinoor trad toen met de arbeiders in gesprek en overtuigde hen om het werk te hervatten in afwachting van het overleg met het ministerie. De staking was dus in eerste instantie volledig buiten de bond om gegaan. Het liet zien dat het personeel bereid was te strijden voor betere werkomstandigheden. Die strijdbaarheid heeft de Moederbond, die anders nooit tot strijd bereid was proberen te richten tegen de regering. In de derde week van september heeft de Moederbond het initiatief genomen tot een staking bij het Akademies Ziekenhuis met als centrale eis 30 tot 60% (!) loonsverhoging. De verhoging zou de surinaamse schatkist Sf 55 miljoen kosten! Vanuit de linkse beweging is op deze provocatie gereageerd door de volksmilitie het kantoor van de Moederbond te laten bezetten. Daal heeft deze bezetting onmiddellijk aangegrepen om te protesteren tegen zogenaamde totalitaire tendenzen. De bezetting heeft dan ook in het voordeel van Daal gewerkt.

Verkiezingen

De Moederbond wordt ook gebruikt als een politiek instrument in de strijd tegen de buitenlandse politiek van de surinaamse regering. Want tegelijk met de veroordeling van de bezetting werd de eis van een terugkeer naar de parlementaire democratie van de VHP en NPS geëist. Hierin werd ze door het IVVV gesteund. Het IVVV telegrafeerde een boodschap aan de Moederbond naar aanleiding van de bezetting waarin ze zich uitsprak voor vrije verkiezingen in Suriname. Een bondskwestie werd hier dus gebruikt om een politiek standpunt – die van de Verenigde Staten – te pushen. Terug naar de democratie was ook de leuze van de uiterst rechtse coupplegers Hawker en Rambocus in maart van dit jaar. Het politiek karakter van de Moederbond kwam ook tot uiting in de afspraak tussen de Moederbond en de Associatie van Surinaamse Fabrikanten (ASFA) waarin de bond en de ondernemersorganisatie afspraken om een gemeenschappelijke politiek tegen de regering te voeren. De bondsleiding stelde zich dus niet op voor de belangen van de arbeiders, maar wilde de onvrede gebruiken om de NPS weer in het zadel te helpen.

Provokatie

De Moederbond zorgde ervoor om de stakingen eerst te concentreren in overheidssectoren. Eén week voor het bezoek van Maurice Bishop gingen de luchtverkeersleiders die bij de Moederbond zijn aangesloten in staking. Bouterse reageerde volledig volgens het plan Daal en verbood de staking. Daal wierp zich nu als vrijheidsstrijder op. Hij ging op woensdagochtend 28 oktober op de radio om de arbeiders tot een staking op te roepen. Tegelijkertijd keerde hij zich tegen het bezoek van Maurice Bishop. Weer geheel volgens het plan Daal reageerde Bouterse met een verbod van de speech en de arrestatie van Daal. Als antwoord daarop kwam de staking en demonstratie van de Moederbond juist tijdens het bezoek van Bishop.

Hoe verder

Een progressieve politiek is alleen effectief als het gepaard gaat met een progressieve binnenlandse politiek, dus met een politiek die het geld dat nodig is voor een betere mediese zorg, een betere

huisvesting, kortom voor de verbetering van de levensomstandigheden van de massaas, haalt waar het zit: bij Benie Diepnarain, Emile Wijngaarde, Billton, ABN, SURALCO, bij de grote handelaren en de opkopers, bij de VSB en de ASFA.

Een dergelijke politiek heeft alleen kans van slagen als nu, op dit moment, de CIA-achtige destabilisatie-kampagne tegen een progressief buitenlands beleid wordt ontmaskerd en tegengewerkt. Dat is de taak van heel surinaams links.

VIII. DE ANDERE KANT VAN HET GELIJK

S—T nr.5, december 1982.

In het vorig nummer van Sachai-Tru zijn we ingegaan op de rol van de C.I.A. in Suriname. De aktie van de Moederbond werd heel duidelijk gesteund door de rechtse krachten in en buiten Suriname. Hoe hebben deze krachten die aktie beoordeeld? Sachai-Tru las Sonde Spikri voor U.

Dit blad is het orgaan van de meest fervente aanhangers van Reagan en wordt gefinancierd door de SURALCO.

Het SURALCO—blad klaagt dat de andere vakcentrales niet hebben meegedaan met de akties van Daal en doet een beroep op 'de leiders van de overige vakcentrales om zich te realiseren dat zij door, uit welke overweging dan ook niet met de Moederbond te hebben meegedaan DE ZAAK VAN HET SURINAAMSE VOLK HEBBEN GEFRUSTREERD!' (hun nadruk, S—T). Met het laatste bedoelen ze natuurlijk de zaak van SURALCO en andere buitenlandse ondernemingen in Suriname. Veel vakbondsleiders hebben allerlei nevenfuncties bij de bedrijven. Dit wordt door de ondernemers gestimuleerd om via een soort omkoping van de vakbondsleiders arbeidersrust in hun bedrijven te verzekeren. Sonde Spikri waarschuwt hen en schrijft: 'Voorts willen wij aan de vakbondsleiders, die konflikten verwekkende nevenfuncties hebben, de goede raad geven om nu eens eindelijk te begrijpen dat men inderdaad nooit in staat is om gelijktijdig 'de Heer en de Mammon' te dienen.

Het is een kwestie van principe, vooral omdat de nevenberoepen zo strelend zijn voor de menselijke ego van vooral kleine mensen, maar juist in het maken van de juiste keuze terzake kunnen wij onze werkelijke grootheid bewijzen.' (Sonde Spikri (21-11.'82).

Konklusie

Het blad verbindt een duidelijke konklusie aan het mislukken van Daal's aktie. De ongekochte vakbondsleiders zullen nu nog sterker onder druk komen te staan. Of meedoen met de akties van de bazen, of afzien van de kleine voordelen en pleziertjes van het leven. De komende tijd zal dan ook gewerkt worden aan een eenheid van de reaktionaire krachten in de vakbeweging om te verzekeren dat ze niet meer neutraal zullen staan en zodoende op twee paarden kunnen wedden.

Horb

Sonde Spikri sprak in het nummer van 21 november haar teleurstelling uit over de houding van Horb. 'Majoor Horb, eens het beeld van de werkelijke militaire macht, moest het feit accepteren dat hij erg loyaal was aan de luitenant-kolonel (Bouterse) ... Door zijn eigen beslissing of door anderen, verdween majoor Horb van het toneel, althans voorlopig; we hopen dat het slechts voor een korte tijd zal zijn.' Het blad had gehoopt dat Horb zich tegenover Bouterse zou stellen. Maar het geeft de hoop niet op. 'We menen echter,' aldus de Spikri, 'dat hoewel majoor Horb zich even uit het publieke leven terugtrok, hij nog steeds voorbestemd is om een leidende rol te spelen in de thans zo gefrustreerde surinaamse 'revolutie''. Daar zullen de reaktionairen zich nu op concentreren. De komende tijd zullen we nog wat beleven, tenminste als het plan van het SURALCO—plan zonder problemen doorgang kan vinden.

IX. MASSAMOORD IN SURINAME!

S—T extra nr.5, december 1982.

In de nacht van 8 december 1982 zijn minstens vijftien mensen door het nationaal leger in Suriname om het leven gebracht. Deze executies vormen een onuitwisbare bladzijde in onze geschiedenis. Veel organisaties en personen hebben hun afschuw hierover geuit. In haar verklaring stelt de Beweging van Surinaams Links 'met ontzetting kennis genomen te hebben van de executies zonder enige vorm van proces... Wij veroordelen deze zinloze moorden die de strijd tegen het imperialisme en vóór sociale rechtvaardigheid jaren achteruit zet.' De verklaring vervolgt: 'Executies zonder een vorm

van proces behoren niet tot revolutionaire normen en hebben uitsluitend als functie het bewustzijn van de massa van Surinamers in reaktionaire richting te leiden. Geen enkele Surinamer kan zich daarom achter deze executies stellen. Het is dan ook van wezenlijk belang om ons af te vragen wie er precies verantwoordelijk zijn voor deze executies. Het is immers geen geheim dat er binnen en buiten het leger verschillende tendenzen en stromingen elkaar bestrijden. Reaktionaire, linkse en ultralinkse stromingen zijn sinds 25 februari 1980 in een scherpe strijd verwickeld. Het beleid van de legerleiding en opeenvolgende regeringen heeft onder andere door een konsekwente weigering om de demokratiese rechten van de massaas uit te breiden volop de ruimte geschapen voor een reaktionair offensief.' In de verklaring wordt tenslotte 'een internationaal onderzoek naar de ware en precieze toedracht van de moorden en ... de bestraffing van de verantwoordelijke personen geëist.'

Waarom?

In een interview met Sachai-Tru legt BSL—voorzitster Gharietje Choenni uit waarom 8 december een slag is in het gezicht van alle progressieve mensen. 'Niemand gelooft het verhaal van Bouterse,' zegt Choenni. 'De mensen zijn niet op de vlucht neergeschoten, maar waarschijnlijk gewoon geëxekuteerd. Van minstens één persoon weten we absoluut zeker dat deze in het gezicht is neergeslagen. Kijk, dat kan door niemand die enige menselijke moraal heeft worden goedgekeurd.' Op de vraag wat het effect hiervan is op de linkse beweging antwoordt zij: 'In de ogen van veel mensen die door deze moorden politiek wakker geschud worden, wordt links verbonden met massamoord. Dat is niet alleen de schuld van de rechtse pers, maar ook van linkse mensen die deze daden hebben goedgekeurd.' Choenni verwees naar de uitspraken van Marcel Kross en Ludwig van Mulier. 'Deze mensen maken een grote politieke fout. Niet alleen in menselijk opzicht, maar ook in politiek opzicht was hier natuurlijk geen sprake van een 'incident',' stelt de voorzitster van de BSL. 'Vóór 8 december was het mogelijk om kritiek te leveren op de legerleiding en allerlei misstappen in het proces dat met de staatsgreep werd ingeluid. De BSL heeft dat herhaaldelijk gedaan. Sinds 8 december moet een ieder er rekening mee houden dat een dergelijke kritiek beantwoord kan worden met een geklop op de deur om twee uur 's nachts. Tegenover kritieken

en suggesties staat nu het vuurpeleton. Dát is een breuk en geen incident in het hele proces sinds 25 februari. En die politieke fout hebben deze mensen gemaakt door de zaak als een incident te betitelen.'

Aktie

'Wat Bouterse, althans het nationaal leger, heeft gedaan, heeft niets met revolutie te maken. Zelfs in Nicaragua, waar de mensen veel meer redenen hadden om de dood te eisen van de beulen van Somoza, heeft de revolutionaire leiding de massa – niet eens het sandinisties leger, maar de massa's van familieleden die een zoon, dochter, zuster of broer vermoord zagen – proberen tegen te houden om deze beulen te executeren. Het getuigt van een hoge moraal van de sandinistische leiders, want zij zijn immers zelf door de Somoza-diktatuur gemarteld. Om nu deze executies in Suriname als revolutionair voor te stellen, moet je volledig doorgedraaid zijn in je politiek denken.'

Choenni stelt dat de BSL het niet bij een verklaring zal laten maar ook actie zal voeren om de massale en actieve morele verontwaardiging die met deze executies zijn ontstaan in daden om te zetten. Hiermee wil de BSL ook voorkomen dat deze beweging in een rechts vaarwater terecht komt en door politieke opportunisten zal worden misbruikt.

DE WAARHEID OVER CUBA

'Suriname wordt geregeerd door Cuba'; 'Suriname is een plantage van Cuba'; 'Cubaanse militairen zijn verantwoordelijk voor de executies in Suriname', etc. etc.. Dit zijn de beschuldigingen aan het adres van Cuba. Beschuldigingen die niet alleen vanuit de kringen van Haakmat, Van Rey en allerlei rechtse kringen kwamen. Zelfs de LOSON leende zich voor de rechtse campagne. Loson-voorzitter Lalji ging in Markanti op een herdenkingsbijeenkomst vóór één vermoorde Surinamer (Bram Behr) tekeer tegen Cuba en stelde de Cubanen verantwoordelijk voor de executies. Waar zijn de bewijzen?

Geruchten

De Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken verklaarde in de Tweede Kamer dat er geen enkele aanwijzing is voor een Cubaanse

betrokkenheid in Suriname. Noch Van Rey, noch Lalji, noch Haakmat konden enig bewijs naar voren brengen behalve de gebruikelijke geruchten. Zo wordt gesteld dat er Cubanen in Suriname zijn en dat dat dús inhoudt dat zij bij de executies betrokken zijn. Iedereen weet dat er een cubaanse ambassade, en dus Cubanen in Suriname zijn. Maar volgt daaruit automaties dat zij bij de executies zijn? Er is in Suriname ook een ambassade van Brazilië, het land waar een militaire diktatuur heerst en martelingen een dagelijkse zaak is. Ook is er een Amerikaanse ambassade die fascistiese regimes in El Salvador en Guatemala steunt met militaire adviseurs. Volt daar automaties uit dat zij betrokken zijn bij de executies? Wij zijn ertegen dat mensen zonder bewijzen worden veroordeeld. Geen enkel bewijs is tot nu toe geleverd voor een cubaanse betrokkenheid, toch blijven de geruchten hierover cirkuleren.

Cuba gek?

De enige landen waar Cuba militairen heeft zijn Angola en Ethiopië. Beide keren was het op verzoek van de wettige regeringen die te maken hadden met een buitenlandse inval van respectievelijk Zuid-Afrika en Somalië. Nooit zijn de cubaanse militairen gebruikt tegen de bevolking. Het zou een enorme breuk zijn in de cubaanse politiek als ze plotseling wel in Suriname bij executies betrokken zouden zijn. Bovendien zijn de acties in Angola en Ethiopië in Cuba voorafgegaan door een intensieve voorlichtingscampagne over welke dreiging deze afrikaanse volkeren boven het hoofd hing en waarom hulp geboden moest worden in de strijd tegen de zuid-afrikaanse racisten. Over Suriname zijn er in de afgelopen drie jaar slechts enkele korte artikelen verschenen in de cubaanse pers. Hoe moet dan een militaire interventie in Suriname voorbereid worden?

Tenslotte, denken we werkelijk dat de Cubanen zo stom zijn om in het huidige internationale politieke klimaat bij zo een actie van een nota bene dubieus regime betrokken te worden. Zo stom zijn ze zeker niet. Maar zo stom wil wel de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Schulz, ons doen worden. Want het is opmerkelijk dat deze campagne pas sinds het bezoek van Schulz aan Nederland is gestart. Wij willen landgenoten waarschuwen om zich niet te laten verleiden om campagnes te steunen die Suriname in een oost-west-konflikt willen trekken en van ons geliefd land een internationaal slagveld willen maken. Want vijftien doden is al erg genoeg.

Vijftienduizend zoals in Libanon zou de grootste tragiek voor ons land zijn. Om dat te voorkomen moet iedere steun aan geluiden voor een militaire interventie openlijk en krachtig bestreden worden.

18.

Het dilemma van links

Het klimaat voor de executies is ontstaan door een complex van factoren. De spanningen in het land laaiden vanaf september 1982 tot nieuwe hoogten op. De internationale strijd tussen de CIA en Cuba vond bijna openlijk plaats in Suriname. Binnen het leger namen de spanningen tussen verschillende stromingen snel toe. Het is onzinnig de verantwoordelijkheid voor dit klimaat uitsluitend aan behoudende krachten toe te schrijven. De vakbondsvleugel binnen het leger had door haar politieke zwakte ook de voedingsbodem voor een offensief van conservatieve krachten geschapen. Met de executies hebben de spanningen een eerste ontlading bereikt. Deze ontlading in de vorm van een massamoord betekent een keerpunt in het proces dat sinds 25 februari 1980 was ingezet. Van nu af aan zal iedere kritiek op de legerleiding betaald kunnen worden met de dood. Ook linkse krachten moeten serieus rekening houden met een executie als antwoord op enige vorm van kritiek. Vóór 8 december was er een volstrekt andere situatie, waarbij toch nog vrij open en zonder vrees gediscussieerd kon worden. Dat is nu voorbij. De gedachte dat Bouterse door overtuiging en rede van de weg van onderdrukking kan worden afgebracht moet als een uiterst naïeve illusie worden afgedaan. Het surinaamse volk in het algemeen en de progressieve beweging in het bijzonder zullen nu moeten bezinnen op de wijze waarop aan dit regime een einde gemaakt kan worden. Daarvoor zal het absoluut noodzakelijk zijn om de lessen van de afgelopen drie jaar goed te bediscussiëren en te verwerken. We kunnen niet praten over hoe en dát Bouterse weg moet zonder goed voor ogen te hebben hoe het zover heeft kunnen komen. Om deze discussie te stimuleren zullen we een aantal lessen van de afgelopen drie jaar op een rijtje zetten.

Foute strategie

De grootste fout van de linkse beweging tot nu toe is van strategische aard geweest. Het strategies konsept in de revolutionaire bewe-

ging, namelijk het geduldig opbouwen van een stabiele en democratische strijdorganisatie die in nauw contact staat met de massa om in de strijd haar bewustzijn omhoog te trekken, is in de praktijk van de linkse beweging niet erg gangbaar geweest. De interne democratie, althans het ontbreken daarvan, heeft menige organisatie waardevolle kaders gekost. In de organisatie-opbouw hebben sommige leiders zich meer bezig gehouden met de vraag hoe ze zich als een nieuwe Lenin, Fidel Castro, Mao Tse Tung of Enver Hoxha konden ontpoppen, dan met het opbouwen van een team van werk(st)ers die op grond van politieke principes de leiding van een organisatie kunnen vormen. Het is hier niet de plaats verder in te gaan op deze materie die al lang vóór de coup van 25 februari waardevolle kaders gefrustreerd uit de linkse beweging heeft gegooid. Het is echter in zoverre van belang, aangezien bij de vorming van het Revolutionair Front, dat vanuit de Revolutionaire Volkspartij als een soort voorbode van een nieuwe partij werd gezien, dit probleem in het openbaar speelde. Bouterse was zonder enige verkiezing al tot de leider, de voorzitter, van het Front gebombardeerd. Meer dan enig andere groepering hebben de PALU en de RVP samen met hun geestverwanten, Bouterse tot een charismatische leider van de 'revolutie' omgebouwd, terwijl de man een doodgewone putschist, een coupplager, was.

Op het politieke vlak heeft de linkse beweging óf boven de hoofden van het volk gezweefd óf zich gekonformeerd aan conservatieve ideeën die daar leefden. Van een konsekvente en systematische lijn gericht op het omhoogtrekken van het bewustzijn van de massa's is geen sprake geweest. Bij de bomika-acties is gebleken hoe fataal deze lijn was. Eind 1979 en begin 1980 wilde zowat het hele surinaamse volk af van de regering Arron. Het alternatief dat vanuit de kringen van Bouterse en de binnenlandse ondernemers werd geboden was een coup. Welk alternatief had links? De PALU nam geen standpunt in, hetgeen voor een politieke organisatie dodelijk kan zijn. Binnen de Volkspartij waren er grote meningsverschillen. Een groep rond de gebroeders Naarendorp wilde akkoord gaan met een coup, terwijl Lie Paw Sam als perspectief bood om de verkiezingen van 27 maart – die door Arron waren beloofd – af te wachten. Intussen stond de bomika met de rug tegen de muur. De politie joeg hen op en het zou een kwestie van dagen zijn voordat de hele bomika zou worden opgerold. Ook buiten het leger nam de ontevredenheid grote proporties aan. Afwachten tot de verkiezingen was dus een

onmogelijk alternatief. Was er een andere weg open dan een coup? De discussie over die vraag is geen kwestie van zinloze spekulaties. Hoewel het achteraf ongetwijfeld spekuleren is, is het beslist niet zinloos. Want uit deze discussie zullen we de antwoorden moeten krijgen voor de huidige vraag: welke strategie moet na 8 december gevolgd worden?

Welnu, volgens ons was er een andere weg mogelijk om de regering Arron ten val te brengen. De linkse beweging had als alternatief voor een coup de leuze van een algemene staking naar voren moeten brengen. Het klimaat voor een algemene staking was beslist aanwezig, aangezien ook de vakbeweging in konflikt was gekomen met de regering. Indien de regering – net als in 1973 – door een algemene staking ten val zou zijn gebracht, dan zou de ruimte voor de groei van de linkse beweging sterk zijn vergroot. Na een algemene staking zou in tegenstelling tot een coup geen avondklok, perscensuur of vergaderverbod worden ingesteld, althans niet vanuit de beweging die uit de algemene staking zou voortkomen. Bovendien zou de bomika en de gewapende macht onder controle kunnen komen van de arbeidersbeweging. Als de militairen rond de bomika gesteund door de massaas hun vrijheid hadden gekregen via een algemene staking, dan zou het leger moeilijk kunnen worden ingezet tegen het volk. De gewapende macht zou lamgelegd zijn en de mogelijkheden om een progressieve ontwikkeling in Suriname te sturen zouden aanzienlijk groter zijn. Na 25 februari was de bomika opgenomen in een machtscentrum waar de groep van Bouterse het initiatief had omdat zij de coup in feite politiek en militair hadden gepleegd. De linkse beweging had het voor het nakijken.

De strategie van een algemene staking veronderstelde dat de linkse beweging politiek en organisatorisch, maar vooral politiek, de kracht had om de leuze ook te voeren. Achteraf is gebleken dat die kracht niet aanwezig was. Betekent dat dan dat deze weg een zinloze weg was, en dat het akkoord van de RVP in spé om mee te helpen aan de coup van Bouterse de beste oplossing was? Absoluut niet! Het ging om de vraag wélke strategie de ruimte voor de linkse beweging zou vergroten, niet om de vraag of je slechts uit twee alternatieven moest kiezen.

Na de coup is de strategie van met name de RVP en PALU erop gericht geweest om een staatsgreep in een revolutie te veranderen *op basis van het instandhouden van de politieke zwakte van de bo-*

mika-vleugel rond Sital en Mijnals, en op basis van een inperking en niet een uitbreiding van de democratische rechten.

De linkse beweging wist donders goed dat er twee stromingen in het leger waren. Toch heeft ze naar buiten toe doen voorkomen alsof het militair apparaat een eenheid was en 'de' militairen een revolutie aan het maken waren. De enige stroming die deze lijn ten goede is gekomen is de stroming Bouterse. Terwijl hij tussen links en rechts zwenkte heeft de stroming rond Bouterse de invloed van de Sital-Mijnals-groep binnen het leger kunnen neutraliseren. De grote zwakte van de laatste stroming en haar adviseurs kwam in 1981 op een tragische manier naar voren. Op 13 augustus 1980 werden Sital, Mijnals, Joeman en vier RVP-burgers gearresteerd en de noodtoestand geproklameerd. Toen ging de PALU in de regering en gaf Bouterse de nodige politieke dekking om zijn positie te verstevigen. Tussen augustus 1980 en februari 1981 kwam het verzet tegen de noodtoestand op. Er broeide een zekere ontevredenheid onder de massa's. Die ontevredenheid vormde de basis voor een groeiende invloed van de linkse beweging in de strijd tegen de inperking van democratische rechten. De strijd voor de vrijlating van Sital en de zijnen werd gekombineerd met de strijd voor de opheffing van de noodtoestand en de inperking op de democratische rechten. Er was dus een prachtige gelegenheid om een strijdbare organisatie op te bouwen die kon groeien op massasteun. Maar die kans is voorbijgegaan door het kompromis dat toen door Bouterse en de Sital-groep werd gesloten. Dat kompromis heeft de positie van Bouterse versterkt. Hij wist zich te verzekeren van een linkse steun en neutraliseerde daarmee het opkomend verzet, terwijl hij aan de andere kant konsessies kon doen (de oprichting van het Revolutionair Front en een bla-bla-socialisme) die zijn positie niet wezenlijk zouden aantasten.

De RVP en de Sital-groep bouwden sindsdien het imago op van Bouterse als een groot revolutionair op basis van een holle-kreten-socialisme in plaats van op basis van daadwerkelijke volkssteun. In de ogen van de massa werd links door dit kompromis enorm gediskrediteerd. Links had eerst gevochten tegen de opheffing van de noodtoestand en de inperking van democratische rechten, en zat nu vanaf maart 1981 in een regering die precies hetzelfde deed als de vorige regering. Intussen schiep Bouterse op basis van vette promoties en andere privileges een groep om zich heen die duidelijke materiële belangen te verdedigen had. De RVP en de PALU bedek-

ten dit alles met de rode vlag. De speeches die door Bouterse werden gehouden en allerlei anti-imperialistische taal bevatten werden verward met de rauwe werkelijkheid van een coup. De geschiedenis van de arbeidersbeweging kent talloze voorbeelden van figuren die allerlei loze linkse kreten uitslaken, maar zich in de praktijk baseren op de onderdrukking van de massa's. Het meest actuele voorbeeld is Forbes Burnham van Guyana, die zijn land tot een coöperatieve socialistische republiek heeft uitgeroepen en zijn partijgenoten aanspreekt met kameraad. Walter Rodney, de oprichter van de Workings People's Alliance en één van de grote caraïbische intellectuelen die door Burnham's regime vermoord is, heeft de guyanese diktator vergeleken met de griekse mythise figuur, koning Midas, die alles wat hij aanraakte in goud deed veranderen. Burnham daarentegen verstond de kunst om alles wat hij aanraakte in poep te doen veranderen, zo ook het socialisme. In Suriname hebben we nu ook de situatie waarbij alles wat Bouterse aanraakt verandert in stront. Het idee van de volksmilitie bijvoorbeeld, is in een echte revolutie de bewapening van de bevolking tegen aanvallen van de vroegere diktatuur. Iedereen die de martelingen van het fascisme heeft gekend wil dan een wapen hebben om te zorgen dat zij nooit meer terugkeren naar de oude situatie. In Suriname zijn de volksmilities geworden tot een verdediging van een klein groepje mensen die zich alleen op basis van angst bij en onderdrukking van de massa's in stand kan houden. In Nicaragua zijn de sandinistische verdedigingscomitees daadwerkelijke volksorganisaties die terecht de ogen, handen en oren van de revolutie worden genoemd. In Suriname zijn de volkscomitees geworden tot de tong en billen van de revolutie. Karrière-makers en gatlikkers hebben daar hun plaats gevonden. In Grenada is de Vereniging van Progressieve Media-werkers een organisatie van journalisten die eerlijke nieuwsvoorziening over de derde wereld en de revolutie wil organiseren. In Suriname is de Vereniging van Progressieve Mediawerkers een propagandadienst van Bouterse geworden die door niemand geloofd wordt. In de sandinistische revolutie in Nicaragua en sinds 1980 in Grenada worden de nationale budgetten en de economische planning besproken op vergaderingen van de massaorganisaties (vakbeweging, vrouwen-, jongeren- en boerenorganisaties, en de organisaties van de sandinistische verdedigingscomitees). In Suriname wordt één keer de regeringsverklaring op het onafhankelijkheidsplein voorgelezen en wordt voor de rest van het jaar de

deklaraties, promoties en salarisverhogingen van de hoge functionarissen in en buiten het leger binnenkamers geregeld. De Bouterse-touch zou Walter Rodney dit noemen. De grote fout van links, althans van de PALU en de RVP, is dat ze hiertegen niet konsekwent stelling hebben genomen. Hun strategie was gebaseerd op de inschatting dat Bouterse een revolutionair is. Die fout zal hun duur komen te staan. Óf ze gaan samen met hem ten onder, óf ze worden uitgespuugd op het moment dat ze niet meer nodig zijn, zoals op 13 augustus 1980 gebeurde. Hun enige alternatief – de veroordeling van de executies en het helpen opbouwen van een strijdorganisatie op basis van een oppositie tegen Bouterse – zal een enorme en moedige draai vereisen. Maar hun keuze is beperkt. Het regime van Bouterse kan zich na 8 december uitsluitend op basis van repressie handhaven. Iedere opvatting op het vlak van democratische rechten zal door de massa gebruikt worden om verzet te organiseren tegen de executies, tegen de privileges van het leger, tegen de repressie in het algemeen en de legerleiding in het bijzonder.

Hoe gekompliceerd die strijd ook wordt, met name door de manoeuvres die door rechtse krachten in zo een proces altijd worden ondernomen, het zal een duidelijke keuze inhouden: vóór de massa of vóór de Bouterse-stroming. Er zal moed voor nodig zijn – zeker in Suriname – om de juiste keuze te maken. Deze keuze kan immers heel goed inhouden dat het eigen verleden in ruime mate verworpen zal moeten worden. Maar gezien de tijdsdruk – ieder moment kan vanuit de andere kant via een militaire operatie de hele arbeidersbeweging voor jaren worden lamgelegd – kan de linkse beweging beter nu haar fouten corrigeren dan straks door de logica van het huidige proces te worden verzwolgen.

Tot nu toe heeft de linkse beweging zich door de dwang der omstandigheden laten kiezen. We gaan nu tijden tegemoet waarin de meest complexe taktiese problemen bij de opbouw van een strijdorganisatie zich in hun volle ernst en omvang zullen voordoen. Daarbij zal een balans van de afgelopen drie jaar voor de hele linkse beweging, geen enkele organisatie uitgezonderd, van cruciaal belang zijn.

Zonder zo een balans zal de geschiedenis ons dwingen in het laatste alternatief tussen kiezen en gekozen worden.

Noten

Hoofdstuk 1

1. Deze cijfers zijn berekend uit dan wel ontleend aan L.E. de Graaf, Cijferreeksen tbv de Meerjaren Plan Kommissie, augustus 1974, pp. 1-3.
2. De Internationale Bauxiet Associatie (IBA, een kartel van bauxietproducerende landen) schat dat 150 à 200 miljoen ton van de 300 à 400 miljoen ton bauxiet een aluinaardegehalte heeft van ongeveer 50%, hetgeen betekent dat er veel goede kwaliteit bauxiet in het Bakhuisgebte zit.
Zie: Exportmarkten landengroep 6, kwartaal 1, pp. 29-34.
3. Berekend uit L.E. de Graaf, o.c. pp. 17-19.
4. F.E. Essed, Een volk op weg naar zelfstandigheid, 1973 (SPS), pp. 124-125.
5. Berekend uit BON-rapport 21, uitgegeven door het ministerie van landbouw, veeteelt en visserij: Follow up Europolder, deel I., november 1974, ressort Nickerie, tabel 8a.
6. Economic position and prospects of Surinam. Document of the World Bank, Report no. 1257a-Sur, 24 november 1976, tabel 7.5.
7. Zie: Surinaamse Post, jrg. 4, nr.1, oktober 1979.
8. Jaarplan 1978, herziene editie (SPS), p. 58.
9. Zie: A.M. Klink en J.J.A. Nagel, Agricultural credit to small farmers in Surinam, in: De Surinaamse Landbouw, jrg. 24. 1976, nr. 2/3, p. 65.
10. Cijfer voor 1960 uit L.E. de Graaf, o.c., p. 27 en voor 1976 uit Jaarplan 1978, o.c., p. 72.
11. In de Grondrechtenkrant (augustus 1978), samengesteld en uitgegeven door het Aktiekomitee Grondrechten Binnenland, wordt een schat aan informatie gegeven over de strijd voor de grondrechten van de boslandbewoners en over de manieren waarop de Indianen en Bosnegers door de overheid, het imperialisties kapitaal en de lokale heersers bedrogen zijn.

12. Programma voor de sociaal-ekonomiese ontwikkeling van Suriname, Rapport van de Surinaams-Nederlandse Commissie van deskundigen, januari 1975, bijlage 4, p. 8.
13. Een uitgebreidere analyse van de ontwikkeling van de klassenstructuur in Suriname is te vinden in S. Hira, De achtergronden van de sergeantencoup, in: De Internationale, nummer 26, mei 1980, p. 11-19.
14. In een serie artikelen voor het theoretisch discussieblad *Caraïbies Forum* geven wij een analyse van de ekonomiese ontwikkeling van Suriname. De artikelen verschijnen onder de titel 'Imperialisme, accumulatie en klassenstrijd in Suriname'. Het derde artikel geeft een inschatting van de te verwachten ekonomiese ontwikkelingen, waarbij de opvatting wordt uitgewerkt dat we in de nabije toekomst meer ekonomiese crises kunnen verwachten. De eerste twee artikelen zijn intussen verschenen (deel I, Imperialisme en grondstoffen, en deel II, Imperialisme en industrialisatie).
15. De gegevens over de nieuwe emigratie zijn ontleend aan Frank Bovenkerk, De nieuwe emigratie uit Suriname, manuscript, niet gedateerd.
16. Geciteerd uit SNA News Bulletin, no. 25, 9/1/79.
17. Op verschillende vergaderingen in Nederland waar de Volkspartij aan mee heeft gedaan, hebben kameraden van deze organisatie de beperking van de democratische rechten vanuit dit standpunt verdedigd. We beschikken niet over schriftelijke verklaringen waarin de Volkspartij deze stelling verdedigt. Evenmin beschikken wij over schriftelijke (en trouwens ook mondelinge) kritiek op de beperking van de democratische rechten.
18. Ferrier, de huidige president van Suriname, was vóór de onafhankelijkheid gouverneur van het land. Uit een onderzoek in het 'Archief van het 'kabinet geheim' van de gouverneur van Suriname 1885-1962' is ons gebleken dat de gouverneur het centrum is waar alle informatie over internationale kontakten van Surinamers en surinaamse organisaties, verzameld door buitenlandse inlichtingendiensten, bij elkaar komt. Rapporten over activiteiten van Anton de Kom in Nederland, of van de Derde Internationale in Columbia, belandden op de tafel van de gouverneur, evenals inlichtingen verzameld door spionnen in de vroege socialistiese beweging in Suriname, waar mensen als Liesdek en Doedel een belangrijke rol in hebben gespeeld. In deze tijd, waarin de kommunikatiediddelen ver ontwikkeld zijn, ligt het helemaal in de lijn van de verwachting dat de onderlinge kontakten tussen de imperialisten en de president met zijn inlichtingendienst in Suriname volledig benut worden. Via de president zal het imperialis-

me, evenals in de jaren dertig, economiese en militaire druk op de heersende frakties in Suriname uitoefenen.

Het bovengenoemd onderzoek is gedaan in het kader van een analyse die wij hebben gemaakt over de geschiedenis van de strijd tegen de uitbuiting en de onderdrukking in Suriname.

Hoofdstuk 2

1. Het histories karakter van de staatsgreep in Suriname, in *Caraïbies Forum*, jrg. 1, nr.2, p. 17.
2. Het centraal komitee van de bolsjewiki in Rusland bestond voor een belangrijk deel uit mensen met een kleinburgerlijke en zelfs burgerlijke afkomst. Fidel Castro, de belangrijkste leider in de cubaanse revolutie, is van burgerlijke komaf.
3. Zie *De Nieuwe Linie* van 14 mei 1980, en 'De Staatsgreep in Suriname', p. 63.
4. De ruimte voor deze konsessies is met de economiese crisis kleiner geworden. De bourgeoisie zal dan in toenemende mate overgaan tot een combinatie van repressieve maatregelen en het inschakelen van de leidingen van de vakbeweging en linkse organisaties om haar overheersing voort te zetten. In *De Internationale* nr. 28 hebben wij een inschatting gegeven van de burgerlijke politiek voor de komende periode.
5. Zie onder andere Siep van der Werff: Van Trotsky tot Mao, in *Bevrijding*.
6. Jozef Slagveer: *De nacht van de revolutie (Paramaribo 1980)*, p. 34 e.v.
7. Redi refereert aan een artikel in *Klassenstrijd* uit maart 1980. In die maand zijn er twee artikelen over Suriname verschenen, maar in geen van de artikelen hebben wij melding gemaakt van de betrokkenheid van de Nederlandse Inlichtingendienst bij de voorbereiding van de coup. Over de rol van de Surinaamse Inlichtingendienst schreven wij: 'Toen het konflikt tussen militairen en legerleiding zich verscherpte, ongeveer drie weken voor de staatsgreep, werd door de Centrale Inlichtingendienst in Suriname melding gemaakt van regelmatig zendingen van wapens in en om Paramaribo'. (*Klassenstrijd*, nr.42, 8 maart 1980). Deze informatie ontleenden wij aan Sig. Wolf, *Elseviers Magazine*, 1-3-'80. Zie ook *De Nieuwe Linie*, 5 maart 1980.

8. Hierbij doel ik dan niet eens op de massamobilisatie van begin juli waarbij regering en legerleiding de scherpste anti-kolonialistische taal uitsloegen, maar op de vele toespraken op bijeenkomsten van volkskomitees en bij feestelijke gelegenheden.
9. Lenin, V.I.: *The collapse of the Second International*. Moscow 1966, p.9 en verder.
10. De affaire Koorndijk hield het volgende in: De NPK regeerde door een parlementaire meerderheid van één stem (20 van de 39 zetels). Met de plotselinge dood van het NPK lid Zalmijn raakte Arron zijn meerderheid kwijt. De oppositie stelde voor om nieuwe verkiezingen uit te schrijven, maar Arron weigerde. In plaats daarvan stelde hij voor de NPK'er Koorndijk tot parlamentslid te benoemen. De oppositie weigerde hieraan mee te werken door de parlamentsvergaderingen te boycotten. Er was geen quorum voor parlamentsvergaderingen. Binnen de heersende klasse ontstond er groot verzet tegen Arron's politiek. De Balie van Advokaten bestempelde Arron's voorstel als ongrondwettelijk en de burgerlijke kranten schreeuwden ach en wee. De druk op de NPK om op te stappen was erg groot geworden. Het akkoord tussen de VDP en NPK had de NPK regering voor een korte tijd gered.
11. Dit akkoord hield in dat de VDP zou meewerken aan het installeren van Koorndijk als parlamentslid, terwijl de NPK nieuwe verkiezingen zou uitschrijven voor 27 maart 1980.
12. De instelling van een bauxietinstituut, het bevorderen van onderzoek naar en stimulering van het surinaamse produkt, de invoering van een Algemene Ziektekostenverzekering enzovoorts zijn te vinden in het urgentieprogramma van de regering Chin A Sen en in de programmaas van de PALU en de Volkspartij.
13. De tactiek van de bourgeoisie in de isolering en uitschakeling van de NMR—linkervleugel en hun adviseurs van de Volkspartij is uitvoerig besproken in 'Suriname: Balans van een revolutie' in *De Internationale* nr.27, pp.21-26.
14. Voor een uitvoerige kritiek op de politiek van de RVP zie DI nr. 27.
15. Lenin, o.c. p.10.

Hoofdstuk 10

1. Zie de Internationale nr.26, pp.11-19;
S. Hira: De staatsgreep in Suriname, uitg. ISP/Leon Lesoil uitgavenfonds, Amsterdam/Antwerpen 1980, en verder verschillende nummers van *Klassenstrijd* en *De Nieuwe Linie*.
2. Enkele weken na de coup heeft de LOSON aan de hand van de concrete ontwikkelingen in Suriname een korrektie aangebracht in deze lijn. Ze heeft sindsdien terecht gewezen op het bestaan van twee stromingen binnen de NMR.
3. De Revolutionaire Volkspartij is een afsplitsing van de Volkspartij. Wi Na Wan is een sociaal-kulturele en politieke organisatie van Surinamers in Nijmegen.
4. Zie onder andere *Klassenstrijd* vanaf nummer 42 en *De Nieuwe Linie* van 5-3-1980, 19-3-1980, 9-4-1980, 14-5-1980, 9-7-1980, 20-8-1980.
5. In de maand mei kwam het tot een heftig konflikt tussen Van Rey en Sital. De eerste vond dat het afgelopen moest zijn met het optreden van de vakbondsvleugel en wilde Sital arresteren. Deze domme zet werd door Bouterse voorkomen die met Sital overeen was gekomen dat Van Rey zou verdwijnen als hij, Sital, zou meewerken om alle macht naar de regering over te hevelen.
Aldus geschiedde, zodat begin juni Chin A Sen geflankeerd door Bouterse en Sital voor de televisie verscheen met een verklaring dat nu alle macht bij de regering lag.
6. Sital en Joeman stonden niet achter de uitspraak van Mijnals over Lie Paw Sam. Het is daarom niet onmogelijk dat Mijnals zich uit sektarische overwegingen beschikbaar stelde voor een NMR—lidmaatschap.

Hoofdstuk 11

1. De gearresteerde RVP'ers zijn: Frank Naarendorp, Michaël Naarendorp, Frank Playfair en Ramon Cumberbatch.
2. Zie onder andere S. Hira: De staatsgreep in Suriname (ISP/Fonds Lesoil, Amsterdam/Antwerpen, 1980) en De Internationale nr. 26.
3. In de eerste week van de staatsgreep hebben wij de theorie verdedigd

dat de staatsgreep geen uit de hand gelopen vakbondskonflikt was. Sindsdien zijn er talloze bewijzen hiervoor ter tafel gebracht. Het meest opzienbarend is het boek van de riool-journalist Jozef Slagveer 'De nacht van de revolutie'. Hierin vertelt Bouterse hoe hij meer dan een jaar bezig is geweest met de voorbereiding van de staatsgreep. Bouterse geeft aan hoe de coup in samenwerking met de Centrale Inlichtingendienst van Suriname is uitgevoerd. Hij laat zich ook op een ongelooflijk denigrerende wijze uit over de vakbondsakties van de militairen.

4. Voorbeelden van programmapunten uit het Urgentieprogramma van de Volkspartij die nu door de burgerlijke regering worden uitgevoerd (overigens zonder dat het tot een verbetering van de levensstandaard van de massaas leidt): de instelling van een bauxietinstituut die de ontwikkeling van de bauxietindustrie nationaal en internationaal moet bestuderen, importvervanging, het opzetten van verschillende industrieën, oprichting van een instituut voor industriële ontwikkeling evenals een industriële ontwikkelingsbank. Aanpassing van het stelsel van invoerrechten.

De massamoord in Suriname heeft veel beroering gewekt in de Surinaamse gemeenschap, maar zeker ook daarbuiten. Hoe heeft het zover kunnen komen? Wat heeft zich de afgelopen drie jaar afgespeeld in de sergeantencoup die veranderde in een kolonelsrevolutie.

De auteur heeft in de afgelopen drie jaar het proces in Suriname nauwkeurig bijgehouden en geanalyseerd. Dit boek geeft een balans van drie jaar 'Surinaamse revolutie', en met name ook de rol van de Surinaamse linkse beweging daarin.

KS-584-598

